

IJTIMOYIY HIMOYA
MILLIY AGENTLIGI

Nogironligi bo'lgan shaxslarni ish bilan ta'minlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda kompleks yondashuvni targ'ib qilish borasida O'zbekistondagi davlat tizimini tahlil qilish

Dr. Anette Scoppetta, Eszter Zólyomi

EUROPEAN CENTRE FOR SOCIAL WELFARE POLICY AND RESEARCH

Vena, 15 May 2024 y.

Ushbu hisobotda bildirilgan fikrlar Birlashgan Millatlar Tashkiloti, jumladan, BMTTD yoki BMTga a'zo davlatlarning nuqtai nazarini aks ettirmaydi. Ushbu nashrdagi ma'lumotlarni tekshirish uchun barcha asosli choralarni ko'rilgan. Biroq, nashr etilgan materiallar hech qanday aniq yoki nazarda tutilgan kafolatlarsiz tarqatiladi. BMTTD har qanday tashqi veb-sayt mazmuni uchun javobgar emas. Nashrda qo'llanilgan ta'riflar va atamalar Birlashgan Millatlar Tashkilotining amaliyotiga mos bo'lmasligi mumkin va Tashkilot tomonidan biron bir fikr bildirilganligini anglatmaydi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Dasturi (BMTTD) BMTning qashshoqlik, tengsizlik va iqlim o'zgarishi natijasida yuzaga kelgan adolatsizlikka qarshi kurashuvchi yetakchi tashkilotidir. Biz 170 ta mamlakat va hududlardagi keng ekspertlar va hamkorlar tarmog'i bilan hamkorlik qilib, insoniyat va sayyora uchun integratsiyalashgan, uzoq muddatli yechimlarni yaratishga yordam beramiz. Biz haqimizda ko'proq ma'lumotni undp.org/uzbekistan sahifasidan oling yoki ijtimoiy tarmoqlarda @UNDPuzbekistan sahifasini kuzatib boring. © BMTTD 2024.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Ijtimoiy himoya milliy agentligi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 1-iyundagi "Aholiga sifatli ijtimoiy xizmat va yordam ko'rsatish hamda uning samarali nazorat tizimini yo'lga qo'yish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni bilan tashkil etilgan.

BMTTD tomonidan Yevropa Ijtimoiy ta'minot siyosati va tadqiqotlari markaziga BMTTDning O'zbekiston Respublikasi Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vaziriligi bilan "Global va mintaqaviy beqarorlik davrida ijtimoiy-iqtisodiy tengsizliklarni bartaraf etish" qo'shma loyihasi doirasida O'zbekistonda bandlik va ijtimoiy xizmatlar sohasida qo'llaniladigan kompleks yondashuvlarni tadqiq qilish, tahlil qilish va xaritasini tuzish topshirildi.

Barcha huquqlar himoyalangan. Ushbu hisobotning mazmuni va ma'lumotlari manba tan olingan holda to'liq va/yoki qisman boshqa joyda takrorlanishi mumkin. Manba iqtibos qilinishi: Nogironligi bo'lgan shaxslarni ish bilan ta'minlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda kompleks yondashuvni targ'ib qilish borasida O'zbekistondagi davlat tizimini tahlil qilish. BMTTD, O'zbekiston Ijtimoiy himoya milliy agentligi, Yevropa ijtimoiy ta'minot siyosati va tadqiqotlari markazi, Mualliflar: Anette Skoppetta va Eszter Zolyomi, 2024 yil.

E'tirof

Ushbu hisobot Lyuksemburg va Koreya Respublikasi hukumatlarining BMTTDning "Qashshoqlik va tengsizlikka qarshi kurashni moliyalashtirish darchasi" orqali yo'naltirilgan moliyaviy ko'magida asosida BMTTDning "Global va mintaqaviy beqarorlik davrida ijtimoiy-iqtisodiy tengsizliklarni bartaraf etish" loyihasi doirasida tayyorlangan. Hisobot BMT Taraqqiyot dasturining O'zbekistondagi inklyuziv o'sish klasteri tomonidan tayyorlangan. Mazkur hujjat Yevropa ijtimoiy farovonlik siyosati va tadqiqot markazi ekspertlari jamoasi (doktor Anette Skoppetta va Eszter Zólyomi) tomonidan tayyorlangan va Diana Qurbonbayevaning keng ko'lamli ko'magida Nargiza Xamidova (BMT Taraqqiyot dasturining loyiha menejeri) tomonidan olib borilgan. Hudoyqul Hafizov (UNDP O'zbekiston), Gregori Maktaggart (UNDP RBEC) va Ijtimoiy himoya milliy agentligi (IHMA) vakillari qiymatli hissalarini qo'shganlar. Vizual tarkib va dizayn Yevropa ijtimoiy farovonlik siyosati va tadqiqot markazi tomonidan ishlab chiqilgan va tayyorlangan.

Mundarija

1 Kirish	6
2 Nogironlarning ahvoli, milliy qonunchilik va siyosatdagi asoslar	7
2.1 Bandlik.....	7
2.2 Ijtimoiy himoya	13
3 O'zbekistonda integratsiyalashgan keys menejmentni tadbiq etish	16
4 Istiqbolli xalqaro amaliyotlar	20
4.1 Litvada keys-menejment modeli.....	21
4.2 Kosovoda faol inklyuziya asosida integratsiya platformasi (AIP)	23
4.3 Armanistonda integratsiyalashgan ijtimoiy xizmatlar markazlari (IIXMlar)	26
4.4 Maltada ish o'rni yaratish o'ymakorligi va hunarmandchiligi	27
5 Siyosat bo'yicha tavsiyalar	30
6 Xulosalar	37
7 Manbalar va qo'shimcha adabiyotlar	39

Qisqartmalar ro'yxati

ATA	Avstria Taraqqiyot Agentligi
BB mamlakatlar	Evropa markazining ko'prik mamlakatlari
IIM	Ijtimoiy Ish Markazlari
Yevropa Markazi	Ijtimoiy ta'minot siyosati va tadqiqotlari Yevropa markazi
YI	Yevropa Ittifoqi
IKM	Integratsiyalashgan Keys-Management
XMT	Xalqaro Mehnat Tashkiloti
O'AM	O'zaro anglashuv memorandumlari
IHMA	Ijtimoiy himoya milliy agentligi
DBX	Davlat bandlik xizmati
SOP	Standart operatsion protseduralar
BMTTD	Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Dasturi
UNDP RBEC	Birlashgan Millatlar Tashkiloti Taraqqiyot Dasturining Yevropa va Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi uchun mintaqaviy byurosi
UNICEF	Birlashgan Millatlar Tashkilotining Bolalar jamg'armasi
UZSTAT	O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi
JB	Jahon Banki

Muqaddima

O'zbekiston hukumati kompleks yondashuvlarni joriy etish orqali bandlik va aholini ijtimoiy muhofaza qilish sohasida islohotlar va strategiyalar loyihalarini ishlab chiqib, amalga oshirmoqda. Jamiyatning ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlari, ayniqsa nogironligi bo'lgan shaxslarning ahvoli, shu jumladan ular mehnat bozoriga integratsiyalashuvida yuz tutayotgan noqulayliklar ko'p jihatdan tashvishga solmoqda. Ijtimoiy va mehnat bozori xizmatlari hali ham hamma joyda mavjud emas va nogironlar uchun maqsadli ish bilan ta'minlash choralari ko'p hollarda yo'lga qo'yilmagan. Bandlik va ijtimoiy ta'minot sohasida manfaatdor tomonlar o'rtasida keng qamrovli va yaxshi muvofiqlashtirilgan dasturlar va hamkorlikka ehtiyoj bor. Nogironlar kabi ijtimoiy jihatdan zaif guruhlarga ularning jamiyat va mehnat bozoriga integratsiyalashuv yo'lida ko'rsatilayotgan yordamlar yanada mujassam tusda bo'lishi kerak va bunday yordam keys menejment yondoshuvini iz ichiga olgan bo'lishi lozim.

1 Kirish

Ushbu tahliliy hisobot O'zbekiston hukumati va BMT Taraqqiyot dasturining qo'shma tashabbusi bo'lgan "Global va mintaqaviy beqarorlik davrida ijtimoiy-iqtisodiy tengsizliklarni bartaraf etish" loyihasi doirasida tayyorlangan. Loyiha davlat institutlari va xususiy tuzilmalarning salohiyatini yaxshilash hamda yangi ish o'rinlari yaratish va bandlik imkoniyatlarini qo'llab-quvvatlash siyosatini ishlab chiqish orqali inklyuziv, barqaror iqtisodiy o'sishga va mintaqaviy tengsizliklarni kamaytirishga hissa qo'shishga qaratilgan. Bunda bandlik va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda kompleks yondashuvni qo'llash O'zbekiston hukumatiga fuqarolarning o'zlari duch kelayotgan to'siqlarni bartaraf etish uchun zarur bo'lgan xizmatlardan foydalanish imkoniyatini ta'minlashga yordam beradi.

Ijtimoiy ta'minot siyosati va tadqiqoti Yevropa markazi (Yevropa markazi) BMTTD tomonidan O'zbekistonda nogironlarning bandligini oshirishga e'tibor qaratgan holda bandlik va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda qo'llaniladigan kompleks yondashuvlarni tadqiq qilish, tahlil qilish va xaritalash ishlarini olib borish uchun jalb qilingan. Yevropa Markazi xizmatlarini taklif qilish orqali, xususan, bandlik va ijtimoiy himoya o'rtasidagi ishlarni integratsiyalashgan holda boshqarish bo'yicha BMTTDning texnik yetakchiligiga asoslangan integratsiyalashgan siyosat bo'yicha yo'l-yo'riq ko'rsatadi¹.

Loyihaning vazifalari quyidagilardan iborat: 1) nogironlarga e'tibor qaratgan holda ijtimoiy himoya va mehnat tizimlarida amaldagi o'rta muddatli yoki uzoq muddatli davlat dasturlarini umumiy baholash; 2) integratsiyalashgan ishlarni boshqarish (keys menejment) asosida nogironlarni ishga joylashtirish bo'yicha xizmatlarning amaldagi tizimini tahlil qilish; 3) xalqaro istiqbolli amaliyotlar bo'yicha nazariy tadqiqotni o'tkazish;) 4) xizmat ko'rsatishning integratsiyalashgan modelini taklif qilish orqali pilot loyihani ishlab chiqishga hissa qo'shish; va 5) trenerlarni tayyorlash modeli formatida treninglar o'tkazish.

Ushbu hisobot BMTTD va O'zbekiston hukumatiga taqdim etilgan birinchi tahliliy ma'lumotdir. U Toshkent shahrida mahalliy boshqaruv darajasida pilot loyihalarni tayyorlash uchun umumiy asoslarni belgilashga qaratilgan. Manfaatdor tomonlar o'rtasida Integratsiyalashgan keys menejment (IKM) modeli qo'llanilishi bo'yicha umumiy tushunchani shakllantirish uchun Yevropa Markazi 2024-yil aprel oyida missiya davomida, jumladan IKM ko'lamini belgilash bo'yicha seminar va milliy manfaatdor tomonlar ishtirokidagi seminarida turli manfaatdor tomonlarning fikrlarini o'rganib chiqdi. IKMni O'zbekistonda sinovdan o'tkazish bo'yicha tavsiyalar ushbu missiya davomida to'plangan xulosalarga asoslanadi va 2024-yil may oyida

---

¹ Misol uchun qarang: BMTTD/XMT/ADA loyihasi "G'arbiy Bolqonda inklyuziv mehnat bozori yechimlarini ilgari surish" (<https://www.undp.org/eurasia/projects/promoting-inclusive-labour-market-solutions-western-balkans-phase-ii>)

ishlab chiqiladigan tahliliy hujjatga kiritiladi. Nihoyat, pilot loyihalarning asosiy xodimlari va boshqa mutaxassislar bilan treninglar o'tkaziladi.

Ushbu tahliliy hisobot materiallarni o'rganish tadqiqotiga asoslangan. Mazkur tadqiqotda, jumladan tegishli hukumat va qonun hujjatlari, ilmiy maqolalar, hisobotlar va veb-saytlar qamrab olingan. Hisobot quyidagicha tuzilgan: kirish qismidan so'ng nogironlar holati, milliy qonunchilik va siyosat asoslari 2-bobda keltirilgan. 3-bob O'zbekistonda IKMni (potentsial) qo'llash bo'yicha tahlil natijalari haqida ma'lumot beradi. Xalqaro amaliyot 4-bobda va siyosat bo'yicha tavsiyalar 5-bobda keltirilgan. Shundan so'ng xulosalar (6-bob) keltirilgan.

2 Nogironlarning ahvoli, milliy qonunchilik va siyosatdagi asoslar

Ushbu hisobotda, ***IKM bandlik va ijtimoiy himoya organlari tomonidan mehnat bozori va ijtimoiy himoya tizimi va hatto undan tashqaridagi barcha mavjud resurslar bilan eng zaif qatlamlarga xizmat ko'rsatish uchun birgalikda qo'llaniladigan innovatsion amaliyot sifatida tushuniladi***². U, masalan, ijtimoiy xizmatda qo'llaniladigan ishlarni boshqarish yondashuvidan farq qiladi, chunki u aynan bandlik siyosati va ijtimoiy himoya siyosati sohasi interfeysida qo'llaniladi va shu tariqa ishlarni boshqarishga yaxlit yondashuv taklif qiladi.

Ushbu bo'limda IKMning asosiy siyosat sohalari (bandlik va ijtimoiy himoya) bo'yicha milliy qonunchilik va siyosat asoslari haqida qisqacha ma'lumot berilgan va bunda nogironlar masalasiga alohida e'tibor qaratilgan³.

2.1 Bandlik

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti 2020-yil 15-oktabrda "Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari to'g'risida"gi qonunni (O'zbekiston hukumati, 2020b) imzoladi⁴. Ushbu qonun xalqaro standartlar va Birlashgan Millatlar Tashkilotining

---

² Ushbu ta'rif allaqachon *Armaniston va Tojikistonda ijtimoiy himoya va bandlik xizmatlarini ko'rsatishni muvofiqlashtirishni takomillashtirish* loyihasi (qarang: <https://www.euro.centre.org/projects/detail/4261>) va *G'arbiy Bolqonda bandlik va ijtimoiy ta'minot foydalanuvchilari uchun integratsiyalashgan vaziyat boshqaruvi* (qarang: <https://www.euro.centre.org/projects/detail/205>) loyihasi doirasida qo'llanilgan.

³ Boshlang'ich uchrashuvda hamkorlar o'rtasida kelishib olinganidek (2024 yil 11 yanvar).

⁴ <https://lex.uz/acts/1446995>; O'zbekiston inson huquqlari bo'yicha to'qqizta asosiy xalqaro shartnomaning yettitasiga a'zo bo'lib, shartnoma majburiyatlarini doimiy ravishda kengaytirib

(BMT) “Nogironlar huquqlari to‘g‘risidagi konvensiya”si (NHTK) (XMT, 2020) talablarini o‘zida mujassam etgan. NHTKni amalga oshirish bo‘yicha 2023–2025 yillarga mo‘ljallangan Milliy Harakat Rejasi (MHR) imzolandi⁵. Ushbu MHR NHTKni barcha siyosat sohalari va jabhalarida tadbiq etishni nazarda tutgan (JB, 2023).

O‘zbekiston aholisi 34,6 million kishini tashkil etadi. Ularning 60 foizi 30 yoshgacha bo‘lgan yoshlardir (JB guruhi, 2022). ITIM va BMT Taraqqiyot dasturining O‘zbekistondagi vakolatxonasi ma‘lumotlariga ko‘ra (2023 yil) katta yoshdagi aholining taxminan 18,4 foizi (4,2 million) ko‘p qirrali kambag‘allik holatidadir⁶. 2022-yilda iqtisodiyotda 13,7 million kishi band bo‘lgan bo‘lsa, 1,3 million ishsiz bo‘lgan⁷. Ish bilan band bo‘lgan nogironlar soni qaydi turli manbalarda turlicha bo‘lib, mehnatga layoqatli yoshdagi nogironlarning 5 foizidan (XMT, 2020) 7 foizigacha (BMT O‘zbekiston, 2019) oraliqda ko‘rsatiladi. Biroq, ma‘lumotlar shuni ko‘rsatadiki, nogironligi bo‘lgan odamlarning ish bilan ta‘minlangan bo‘lishligi ehtimoli nogironligi bo‘lmaganlarga qaraganda to‘rt baravar kam⁸. Shu e‘tiborga loyiqlik, qishloq joylarda vaziyat yomonroq bo‘lib, band bo‘lgan nogironlar ulushi atigi 5,8%, ish bilan ta‘minlangan nogiron ayollarning ulushi atigi 4,4% tashkil qiladi va bu nogironligi bo‘lgan erkaklarning bandlik ko‘rsatkichi (8,9%)dan sezilarli farq qiladi (Yusupov va Abduxalilov, 2022, BMTning O‘zbekiston materiallari asosida, 2019 yil).

1-Jadval: O‘zbekiston: asosiy ko‘rsatkichlar

Ko‘rsatkichlar	Ma‘lumotlar	Manbalar va izohlar
Aholi	34.6 million	JB Guruhi (2022)
	60% aholi 30 dan yosh	
	13.7 million ish bilan band	2022 (mavjud so‘nggi ma‘lumot); UZSTAT
	1.3 million odam ishsiz	2022 (mavjud so‘nggi ma‘lumot); UZSTAT
	4.2 million kattalar (18.4%) ko‘p qirrali kambag‘allikda.	O‘zbekiston uchun ko‘p o‘lchovli qashshoqlik indeksi (ITIM and BMTTD UZB, 2023)

bormoqda. O‘zbekiston 2021-yil iyun oyida Nogironlar huquqlari to‘g‘risidagi konvensiyani ratifikatsiya qilgan. (UN General Assembly, 2023).

⁵ Masalan, qarang: <https://labourcentralasia.org/en/news/uzbekistan-we-now-have-rights-but-how-to-implement-them/?f=sANwmylp>

⁶ BMT tuzilmalari O‘zbekiston uchun ko‘p o‘lchovli qashshoqlik indeksini yaratish bo‘yicha qo‘shma tashabbus bilan chiqdi. Ushbu indeks kambag‘allarni qo‘llab-quvvatlash siyosatini yanada yaxshilash choralarini ko‘rish va ijtimoiy himoya mexanizmlarini takomillashtirish imkonini berishi kerak. Iltimos, qarang: <https://hdr.undp.org/sites/default/files/Country-Profiles/MPI/UZB.pdf>

⁷ O‘zbekiston Statistika agentligi ma‘lumotlariga ko‘ra, 2022 yilda bandlik darajasi (ish bilan band bo‘lganlar sonining mehnatga layoqatli aholiga nisbati sifatida) 67,2 foizni, ishsizlik darajasi esa 8,9 foizni tashkil etdi.; please see <https://stat.uz/en/official-statistics/labor-market> (Data as of 28 July 23).

⁸ <https://disabilityin.org/country/uzbekistan/>

Nogironligi bo'lgan shaxslar	845 300 inson guvohnomaga ega (2,3%)	JB, 2023
	1- va 2-guruh nogironligi bo'yicha nafaqaxo'rlar: 287 763 kishi	IHMA (2024)
	Uchchala nogironlik guruhlari bo'yicha 162,200 kishi (25%) "mehnatga layoqatli" deb topilgan.	JB Guruhi, 2022
	21 100 kishi (162 200 kishining 6 foizi) rasman band	JB Guruhi, 2022
	Mehnat yoshidagi nogironligi bo'lgan shaxslarning 5-7% ish bilan band	XMT, 2020; BMT O'zbekiston, 2019

Belgilangan uchta nogironlik toifasi (I, II va III nogironlik guruhlari) mehnat qobiliyatini yo'qotish darajasi bilan bog'liq. Mas'ul davlat organi – Ijtimoiy himoya milliy agentligi (IHMA). O'zbekiston Tibbiy-ijtimoiy ekspertiza komissiyalari (TIEK) nogironlikni baholashni amalga oshiradi va kasbiy va mehnat tavsiyalarini o'z ichiga olgan nogironlik guvohnomalarini taqdim etadi. 2022 yil dekabr oyida 845 300 kishi nogironlik guvohnomasiga ega bo'ldi, bu umumiy aholining 2,3 foizini tashkil qiladi (JB, 2023). IHMA (2024) ma'lumotlariga ko'ra, nafaqa to'lanuvchi I va II guruh nogironlari soni 287 763 nafar. IHMA ma'lumotlariga ko'ra⁹, TIEK nogironlar ishlashi mumkin bo'lgan sohalarini tavsiya qiladi, lekin odatda ma'lum turdagi nogironligi bo'lgan shaxslarni "mehnatga layoqatsiz" deb hisoblaydi (JB guruhi, 2022). Faqat III guruhdagi shaxslar mehnatga qisman layoqatli hisoblanadi¹⁰. Shu bilan birga, barcha uchta nogironlik guruhidagi 162 200 dan kam odam "mehnatga layoqatli" deb topildi; Ular O'zbekistonda ro'yxatga olingan katta yoshdagi nogironlarning qariyb 25 foizini tashkil qiladi. Ularning taxminan 6 foizi (21 100) rasman ish bilan band. Boshqa manbalarda bu ko'rsatkich o'rtacha 2% ni tashkil qiladi (JB guruhi, 2022). Yusupov va Abduxalilov (2022) tomonidan o'tkazilgan so'rov ishtirokchilarining ma'lum qilishicha, ko'pincha aynan mana shu yorliq shaxslarning rasmiy bandligini cheklaydi va ularni nogironlik nafaqasiga qaram qiladi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining NHTKsi ratifikatsiya qilinganiga qaramay, nogironlikning huquqiy ta'rifi hali ham O'zbekistonda jismoniy, aqliy, va hissiy nuqsonlar bilan aralashib ketgan, deb xabar beradi Yusupov va Abduxalilov (2022). Yusupov va Abduxalilov (2022) tomonidan o'tkazilgan so'rovning ko'plab ishtirokchilari amaldagi qonunchilik va siyosiy asoslar, shuningdek, ijtimoiy himoya tizimini loyihalash O'zbekiston mehnat bozoriga nogironlar kirishi yo'lidagi eng

⁹ IHMA tomonidan 2024 yil 12 martda olingan ma'lumot.

¹⁰ Shunisi e'tiborga loyiqlik, salbiy so'zlar ("qisman mehnat layoqatini yo'qotgan") qo'llanilmoqda, bu nogironlikni baholashning hali ham amalda bo'lgan "tibbiy modeli" bilan (O'zbekistonda yaqinda joriy etilgan "ijtimoiy model" dan farqli o'laroq) bog'liq bo'lishi mumkin.

muhim to'siqqa aylanganini tasdiqladi. Olimlar hukumat nogironlarni baholash va ijtimoiy himoya qilishning mavjud institutsional va siyosiy asoslarini tubdan isloh qilishi va nogironlarning mehnat bozoriga kirishini ta'minlashi lozimligini taklif qiladi. Bunga nogironlarni qarorlar qabul qilish jarayonlariga mazmunli jalb qilish va barcha mavjud to'siqlarni bartaraf etish uchun ularning vakillik tashkilotlari bilan hamkorlik qilish orqali erishish mumkin (Yusupov va Abduxalilov, 2022).

O'zbekistonda nogironlik hali ham qonuniy ravishda kasallik va mehnatga layoqatsizlik bilan bog'langan. Nogironligi bo'lgan shaxslar rasmiy ravishda ishsiz sifatida ro'yxatdan o'tishlari mumkin, lekin ular nogironlik nafaqasini olishlari tufayli ayni vaqtda ishsizlik nafaqasini olish huquqiga ega emaslar (XMT, UNICEF va Jahon banki, 2020 yil). Binobarin, ko'p nogironlar boshqalar bilan teng ravishda mehnat bozoriga kirishda institutsional va tarkibiy to'siqlarga duch keladilar (JB guruhi, 2022). Shuningdek, ijtimoiy himoya tizimining joriy ko'rinishi nogironlarning ochiq mehnat bozorida ishga joylashishiga moyillik bildirmaydi. Nogironlik nafaqalari nogironlik bilan bog'liq xarajatlar uchun kompensatsiya sifatida emas, balki oylik daromad shakli sifatida taqdim etiladi. Nogironligi bo'lgan band shaxslar, shuningdek, TIEK tomonidan muntazam tibbiy ko'rikdan o'tkazilganda o'z nafaqalarini yo'qotishdan qo'rqishadi va shuning uchun kamsitish yomonroq bo'lgan va ish haqi rasmiy sektordagilarning qariyb yarmini tashkil qiladigan norasmiy sektorda ko'proq ishlashga moyil bo'ladilar (JB guruhi, 2022; shuningdek, BMTga qarang, 2022). Shunga qaramay, band bo'lgan nogironlarning barcha imtiyozlari saqlanib qoladi; nogironlik nafaqasi faqat II guruhdan III guruhga o'tganda yo'qoladi¹¹.

“Nogironlar huquqlari to'g'risida”gi qonun (O'zbekiston hukumati, 2020b) mahalliy davlat hokimiyati organlaridan nogironlarni ishga joylashtirish uchun ish o'rinlarining eng kam sonini xodimlar umumiy sonining kamida 3 foizi miqdorida bo'lishligini belgilashni talab qiladi¹². Qonun kamida 20 nafar fuqaro ish bilan ta'minlangan davlat muassasalari va xususiy korxonalariga nogironligi bo'lgan shaxslar uchun ish o'rinlarini zaxiralash majburiyatini yuklaydi¹³. Biroq, nogironlarni ishga joylashtirish kvotalari qo'llanilmaydi va monitoring va baholash (M&E) mexanizmi mavjud emas, bu esa Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi (KQBV)¹⁴ uchun ushbu siyosatning samaradorligini baholashni qiyinlashtiradi (JB, 2023). KQBV qoshidagi Mehnat inspeksiyasi bandlik kvotasi monitoringi va bajarilishini ta'minlash uchun cheklangan xodimlar va imkoniyatlarga ega (Yusupov va Abduxalilov, 2022). Kvota tizimining ma'lumotlari va monitoringi yo'qligi sababli, O'zbekistonda nogironligi bo'lgan shaxslarni ish bilan ta'minlashda kvota tizimi qay darajada samarali bo'lganligini baholash qiyin.

---

¹¹ BMTTDning O'zbekistondagi vakolatxonasi tomonidan 2024-yil 12-mart kuni olingan ma'lumotlar.

¹² <https://labourcentralasia.org/en/news/uzbekistan-we-now-have-rights-but-how-to-implement-them/?f=sANwmylp>

¹³ <https://disabilityin.org/country/uzbekistan/>

¹⁴ Sobiq Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi (BMMV)

Evropa Ittifoqi mamlakatlarida qo'llaniladigan kvota tizimlariga oid dalillar shuni ko'rsatadiki, kvotaning bajarilishi 30% dan 70% gachani tashkil qiladi (Fuchs, 2014). Hatto Avstriya, Germaniya va Frantsiya kabi bu borada nisbatan yuqori ko'rsatkichli talablarga rioya qilmaslik uchun sanksiyalar mavjud bo'lgan mamlakatlarda ham kvotalar qisman to'ldiriladi (Fuchs, 2014; XMT, 2019). Kvota tizimlarini amalga oshirish nisbatan sodda va davlat moliyasiga yuki past bo'lsa-da, mavjud empirik ma'lumotlar ish bilan bandlik bo'yicha sof daromadlarning faqat kichik miqdorda bo'lganini ko'rsatadi (Fuchs, 2014; XMT, 2019). Kvotani ish bilan band bo'lgani holda nogiron bo'lib qolgan shaxslar to'ldirishi mumkin bo'lganligi sababli, nogiron ish izlovchini yollashdan farqli o'laroq, ularni ishda saqlanib qolish ehtimoli ko'proq (Fuchs, 2014). Shuningdek, yig'imler yoki jarimalar ko'rinishidagi to'ldirilmagan kvotalar uchun qo'llaniladigan sanksiyalar ish joyini moslashtirish bilan bog'liq xarajatlarga nisbatan ish beruvchilar uchun unchalik katta bo'lmagan xarajatlarni hisoblanadi (XMT, 2019). Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotiga (IHTT) a'zo mamlakatlarda nogironligi bo'lgan shaxslarning bandlik darajasini taqqoslanganda bandlik kvotalari va yuqori bandlik ko'rsatkichlari o'rtasida hech qanday bog'liqlik aniqlanmagan (IHTT, 2010).

Nogironligi bo'lgan shaxslarni ishga qabul qilishda korxonalariga imtiyozlar (masalan, yakka tartibdagi tadbirkorlar uchun yagona soliq stavkasi, ish haqi subsidiyalari, nogironlar uchun ish joylarini moslashtirish xarajatlarini qoplash uchun subsidiyalar kabi soliq imtiyozlari) taqdim etilgan bo'lsa-da, O'zbekiston Mehnat kodeksida¹⁵ nogironligi bo'lgan shaxslarga nisbatan imtiyozli rejimga oid bo'limi ish beruvchilarni ularni ishga yollashdan tiyilishlariga sabab bo'lishi mumkin (JB guruhi, 2022; Yusupov va Abduxalilov, 2022). Salbiy stereotiplar va noto'g'ri qarashlar nogironlarning ish topish imkoniyatlariga yanada ta'sir qiladi. Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, kvotalar ish beruvchilarni nogiron ish izlovchilarni yollashga unchalik rag'batlantirmaydi va hatto ularning ochiq mehnat bozorida ishga joylashish imkoniyatlarini cheklashi mumkin. Mehnat kodeksi ijobiy kamsitishning qo'shimcha choralari, shu jumladan ish vaqtida to'liq ish haqi, qisqartirilgan ish vaqti, uzaytirilgan yillik ta'til va boshqa imtiyozlarni nazarda tutadi (Yusupov va Abduxalilov, 2022; JB guruhi, 2022).

Bandlik siyosati O'zbekistonda aholini ijtimoiy muhofaza qilishning bir qismi bo'lib, bandlik bo'yicha maqsadli ko'rsatkichlar Aholini ijtimoiy himoya qilish milliy strategiyasi va uning maqsadlariga kiritilgan (O'zbekiston Hukumati, 2022d; quyida ko'ring). 14 ta hududiy va 206 ta tumandagi 206 ta tumanlar va aholini ish bilan ta'minlash markazlari faoliyatini nazorat qiluvchi KQBV tarkibiga Davlat ish bilan bandlik xizmati (DBX) kiradi.

XMT ta'kidlaganidek, DBX hali bandlik bo'yicha zamonaviy davlat xizmatining barcha asosiy funksiyalarini bajarmayapti (XMT, 2020). Bundan tashqari, faqat cheklangan

---

¹⁵ O'zbekiston Hukumati, 2022e.

Faol mehnat bozori dasturlari (FMBD) mavjud bo'lib, ular asosan jamoat ishlari dasturi (moliyalashtirishning eng yuqori ulushini o'zlashtiradi) va kadrlar tayyorlash/qayta tayyorlash dasturidan (XMT, 2021) iborat. Aksariyat hollarda nogironlarni ishga joylashtirishning maqsadli chora-tadbirlari yo'q va "nogironlikka kompleks yondoshuv"¹⁶ qo'llanilmaydi. O'zbekiston hukumati tomonidan belgilangan vazifalarga (2022b) muvofiq 2022-yilda 12146 nafar nogironligi bo'lgan shaxs bandligini ta'minlashi kerak bo'lgan bo'lsa, shundan 3759 nafari bo'sh va zahiradagi ish o'rinlariga joylashtirilgan¹⁷, 2993 nafari kasbiy va tadbirkorlik ko'nikmalari hamda moliyaviy savodxonlik o'quv kurslariga jalb qilingan, 3010 nafari haq to'lanadigan jamoat ishlarida va 2384 nafari subsidiyalik ishga jalb qilingan¹⁸.

DBX kvota tizimini boshqarish va ishsizlarni ro'yxatga olish bo'yicha mas'uldur. Ta'kidlanishicha, muassasa ro'yxatdan o'tkazish mas'uliyatiga mijozlarga individual xizmat ko'rsatishdan ko'ra, asosan ishga yo'llanmalar berishdagi ma'muriy vazifa sifatida qaraydi (XMT, 2021). DBX mijozlarni yetarlicha tasniflamaydi, masalan, ishsizlar va ish izlovchilar o'rtasidagi farq yo'qolgan. XMT hisobotida ko'rsatilishicha, DBX tizimi tomonidan yaratilgan ma'lumotlarni tizimlashtirib, tahlil qilib yoki tarqatib bo'lmaydi va ulardan dasturni boshqarish va o'zgartirish uchun foydalanilmaydi. Shuningdek, maslahat berish va yo'l-yo'riq ko'rsatish amaliyotlari ish izlovchilarning shaxsiy ehtiyojlariga moslashtirilmagan. Ish beruvchilarga ko'rsatiladigan xizmatlar minimal bo'lib, bo'sh ish o'rinlarini ro'yxatdan o'tkazish va ishga qabul qilish uchun qonuniy talablar bilan cheklanadi (XMT, 2021). DBX rasmiylari ish beruvchining majburiyatiga qaramay, DBXga bildirilgan bo'sh ish o'rinlari soni cheklanganligini ta'kidlaydilar (XMT, 2021). Hududiy/mahalliy DBX ofislarida juda cheklangan xodimlar ishlaydi. Maqsadli guruhlarining turli ehtiyojlariga to'g'ri va samarali javob berish uchun bandlik bo'yicha maslahatchilarning malakasini oshirish kerak bo'lishi mumkin. Nihoyat, ma'lumotlar bilan bog'liq muammolar saqlanib qolmoqda. Masalan, ishsizlarning ishga joylashganligi haqida biron ma'lumot topilmadi. Bunday ma'lumotlarning nomutanosibliigi DBX faoliyatini adekvat monitoring qilish va baholash imkoniyatlarini cheklaydi (XMT, 2021). XMT (2021) tomonidan chiqarilgan umumiy xulosa shundan iboratki, DBX o'z potentsial bozorining kichik segmentiga xizmat qilmoqda. Shunga qaramay, XMT ma'lumotlariga ko'ra (2020), KQBV ham passiv, ham faol mehnat bozori choralari kengaytirmoqda.

¹⁶ Nogironlar uchun odil sudlovdan foydalanish bo'yicha xalqaro tamoyillar va yo'riqnomalarning 2-tamoyiliga muvofiq "Nogironlarning kamsitilmagan holda odil sudlovdan teng foydalanish imkoniyatini ta'minlash uchun muassasalar va xizmatlar hamma uchun ochiq bo'lishi kerak" – qarang: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Disability/SR_Disability/GoodPractices/Access-to-Justice-EN.pdf

¹⁷ Bo'sh ish o'rinlari haqida onlayn ma'lumotlar bazasi mavjud <https://ish.mehnat.uz/>

¹⁸ Shuningdek qarang: Prezidentning 2021-yil 21-dekabrda "Nogironligi bo'lgan shaxslarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularning bandligiga ko'maklashish hamda ijtimoiy faolligini yanada oshirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-57-son qarori.

Monomarkazlar (Ishga Marhamat) yuridik shaxs (mas'uliyati cheklangan jamiyat) maqomiga ega bo'lgan holda, KQBVning tuzilmaviy tizimiga kiradi¹⁹. Ular ishsiz aholiga xizmat ko'rsatish, xususan, o'qitish bilan shug'ullanadi. 2023-yil 13-aprel kuni Toshkent shahridagi "Ishga marhamat" monomarkazi va Toshkent shahridagi "Sharoit plus"²⁰ nogironlar jamoat birlashmasi o'rtasida o'zaro anglashuv memorandumini imzolandi. Mazkur hamkorlikdan ko'zlangan maqsad imkoniyati cheklangan shaxslarga zamonaviy kasb-hunarlarini o'rgatish, ochiq mehnat bozorida munosib ish topishda ularga har tomonlama ko'mak berishdan iborat²¹. Bu boradagi o'z chora-tadbirlaridan biri sifatida "Sharoit plus" nogironlarni qamrab oluvchi ishga qabul qilish portali faoliyatini yuritadi²².

2.2 Ijtimoiy himoya

2022-yilda qabul qilingan va 2030-yilgacha amalda bo'luvchi Milliy Ijtimoiy Himoya Strategiyasi (MIHS) barcha fuqarolarni ijtimoiy himoya qilishning minimal darajasini ta'minlash maqsadida ijtimoiy himoyaning ustuvor yo'nalishlari va maqsadlarini belgilab beradi. Strategiyaga muvofiq, aholini ijtimoiy himoya qilishni kengaytirish, xususan, nogironlar kabi ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlarga alohida e'tibor qaratish maqsadida mamlakatda ijtimoiy ta'minotni boshqarish, moliyalashtirish va ta'minlashga oid yo'nalishlarda bir qator qonunlar va huquqiy-me'yoriy hujjatlarga o'zgartirishlar kiritildi. Bu islohotlarga ijtimoiy himoya tizimining kam qamrovligi tufayli zarurat yuzaga kelgan. XMT, UNICEF va Jahon Bankining (2020) qo'shma hisobotiga ko'ra, aholining 55 foizi ijtimoiy himoya tizimi bilan qoplangan bo'lib, bu asosan, aholining 44 foizini qamrab oluvchi ijtimoiy sug'urta hisobidan ta'minlangan va kambag'allikda yashovchi har uch kishidan biri mavjud ijtimoiy himoya imtiyozlarining ba'zilaridan naflanadi²³. Nogironligi bo'lgan shaxslarga kelsak, uchta asosiy nogironlik nafaqasidan birini oluvchi sifatida ro'yxatga olingan 484 ming nafar shaxslar asosidagi ma'muriy ma'lumotlariga ko'ra, ularning 66% nogironlik bo'yicha ijtimoiy sug'urta, 30% bolalikdan nogiron deb topilganlar uchun nogironlik nafaqasini olgan va atigi 4% nogironlar uchun ijtimoiy pensiya olish imkoniyatiga ega bo'lgan (JB guruhi, 2022). Jahon Banki guruhi (2022) ma'lumotlariga ko'ra, nogironligi bo'lgan shaxslar va ularning oilalari nogironlik bo'yicha nafaqalar yetarli emasligini va ular nogironlikning og'irlik darajasi va u bilan bog'liq qo'shimcha xarajatlarni hisobga olmaganligini ma'lum qilganlar.

---

¹⁹ <https://mehnat.uz/en/subordinate-organizations/position/248>

²⁰ <https://sharoitplus.uz/en/about-us/>

²¹ <https://sharoitplus.uz/en/sharoit-plus-signed-a-memorandum-of-understanding-with-the-monocenter-ishga-markhamat/>

²² <https://ishplus.uz/summaries?lang=en>

²³ Bu erda keltirilgan ijtimoiy himoya ijtimoiy sug'urta, ijtimoiy yordam va mehnat bozori dasturlarini o'z ichiga oladi.

Ijtimoiy himoya qamrovini kengaytirish maqsadida strategiyada quyidagi ustuvor yo'nalishlar belgilangan: majburiy ijtimoiy kafolatlarni ta'minlash va muhtoj oilalar va shaxslarga ijtimoiy yordam ko'rsatish dasturlarini kengaytirish; majburiy ijtimoiy kafolatlarni raqamlashtirish; mahalla darajasida ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish; va nogironlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashni takomillashtirish, shu jumladan nogironlikni baholashning ijtimoiy modeliga o'tish, mehnat bozoriga integratsiyalashuv va reabilitatsiya va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning boshqa vositalaridan foydalanishga ko'maklashish.

Ijtimoiy himoyaga davlat xarajatlarini (2020 yildagi 6 foizdan 2030 yilga borib 7 foizga) ko'paytirish orqali umumiy kambag'allik darajasini 2021 yildagi 17 foizdan 2030 yilga borib 5 foizga kamaytirish va kam ta'minlangan oilalar orasida ijtimoiy yordam oluvchilar ulushini oshirish (2020 yildagi 59 foizdan 2030 yilga kelib 98 foizgacha) MIHSda ko'rsatilgan maqsadlar qatoridan o'rin olgan. Ushbu maqsadlarga erishish turli xil ijtimoiy himoya dasturlarini samarali muvofiqlashtirish va boshqaruvning barcha darajalarida ishlab chiqish va amalga oshirish bilan shug'ullanuvchi muassasalar o'rtasidagi hamkorlikni talab qiladi.

Shu maqsadda hukumat tomonidan amalga oshirilgan muhim qadam – bu ijtimoiy himoyani rivojlantirish va amalga oshirish uchun mas'ul yagona milliy organ – Ijtimoiy Himoya Milliy Agentligi (IHMA) tashkil etilishi bo'ldi²⁴. Quyidagi 1-rasmda hozirda 10,8 million kishini qamrab oluvchi Agentlik mandati ostidagi turli imtiyozlar (jumladan, nogironlik nafaqasi va bolalar nogironligi bo'yicha nafaqalar) ko'rsatilgan.

---

²⁴ Ijtimoiy himoyani ta'minlashning huquqiy asoslari tegishli qonunlar, Prezident farmonlari va qarorlari bilan belgilangan (Manba'lar ro'yxatiga qarang). Masalan, "Keksalar, nogironligi bo'lgan shaxslar va aholining boshqa ijtimoiy ehtiyojmand toifalari uchun ijtimoiy xizmatlar to'g'risida"gi Qonunda (O'zbekiston Respublikasi Hukumati, 2022/2016 y.) markaziy va mahalliy davlat hokimiyati organlarining ijtimoiy xizmatlarni tashkil etish, qo'llab-quvvatlash va moliyalashtirish bo'yicha vakolatlari belgilangan.

Agentlik 12 ta ijtimoiy yordam dasturini amalga oshiradi:

"Ijtimoiy himoyaning yagona reyestri " Axborot tizimi

1. Kam ta'minlangan oilalar uchun bolalar nafaqasi
2. Kam ta'minlangan oilalarga moddiy yordam
3. Homiladorlik va tug'ish uchun alohida e'tibor
4. Sobiq mahkumlar uchun ijtimoiy yordam paketi

"Yagona milliy ijtimoiy himoya " Axborot tizimi

1. Yoshga oid nafaqa
2. Nogironlik imtiyozlari
3. Tazyiqdan omon qolganlar uchun yordam
4. Nogiron bola uchun nafaqa
5. Nogiron bolaga g'amxo'rlik qilish uchun nafaqa
6. Bola tug'ilganda bir martalik to'lov
7. Dafn marosimi uchun bir martalik to'lov

Raqamli to'lov emas

1. Qoraqalpog'iston Respublikasi va Xorazm viloyati uchun bir martalik moddiy yordam

UMUMIY QAMROV:
10,8 million Inson

Manba: IHMA, 2024

Yana bir muhim chora – Ijtimoiy himoyaning yagona reestri va Yagona reestrini o'z ichiga olgan raqamli axborot tizimlarini yaratish bilan bog'liq (1-rasmga qarang). Ikkinchisi turli vazirlik va idoralardan to'plangan 12 turdagi ma'lumotlarni birlashtiradi, shu jumladan daromadlar to'g'risidagi ma'lumotlar, fuqarolik holati to'g'risidagi ma'lumotlar, nogironlik guruhi va davomiyligi kabi nogironlar to'g'risidagi ma'lumotlar, imtiyozlar to'g'risidagi ma'lumotlar²⁵. Bu allaqachon ijobiy natijalarni berib, benefitsiarlar sonini oshirdi. 2023 yilda 10,8 million kishi IHMAning 12 ta ijtimoiy yordam dasturi bo'yicha nafaqalarni olgan (IHMA, 2024). Shuningdek, ijtimoiy nafaqa va moddiy yordam olgan oilalar va bolalar soni ortdi (masalan, bolalar nafaqasi va moddiy yordam oladigan kam ta'minlangan oilalar soni 2021 yildagi 1,2

²⁵ Ma'lumotlarning 12 turi (IHMA, 2024): 1) Daromadlar (ish haqi, mulkiy daromadlar, O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlarida belgilangan boshqa daromadlar, tadbirkorlik faoliyati, shu jumladan yakka tartibdagi tadbirkorlik faoliyati); 2) fuqarolik holati (nikohni qayd etish, nikohni bekor qilish, tug'ilish va o'lim to'g'risidagi ma'lumotlar); 3) Ko'chmas mulkka egalik qilish; 4) nafaqa oluvchilar va Pensiya jamg'armasidan pensiyalar va nafaqalar miqdori to'g'risida; 5) ish haqini to'lashdan oldin elektron hisob-kitoblarni yuborish, talab qilinmagan mablag'larni mahalliy byudjetga qaytarish; 6) transport vositasiga egalik huquqi (ishlab chiqarilgan sana, davlat raqami, texnik holati, umumiy ishonchnoma, transport vositasining turi); 7) qamoqxonalardagi oila a'zolari; 8) ariza beruvchiga/oila a'zolariga mehnat organlari tomonidan ko'rsatilgan xizmatlar, jamoat ishlarida qatnashish, ishsiz deb e'tirof etilganligi, to'lanadigan ishsizlik nafaqalari miqdori, jamoat ishlarida qatnashishdan olingan daromadlar; 9) oila a'zolarining talaba sifatidagi maqomi (oliy ta'lim muassasasi, kollej, texnikum, litsey, kasb-hunar maktabi, ta'lim yo'nalishi, o'quv kursi); 10) to'langan va olingan alimentlar; 11) nogironligi bo'lgan shaxslar (nogironlik guruhi va davomiyligi); 12) Moliyaviy qimmatli qog'ozlar (miqdori va bozor qiymati, nominal qiymati bozor qiymati bo'lmaganda olinadi).

milliondan 2022 yilda 2,1 millionga, ya'ni 75 foizga o'sdi; bunda 4,6 million bolalar ham qamrab olingan) (BMT, 2022)²⁶.

Mahalliy darajada ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishni yaxshilash bo'yicha yaqinda amalga oshirilgan qo'shimcha chora-tadbirlar ijtimoiy ish standartlari va mezonlari bo'yicha yo'riqnomani qabul qilish orqali ijtimoiy ishlarni rasmiylashtirish va professionallashtirishni; ijtimoiy ta'minot xizmatlari va imtiyozlari bilan shug'ullanuvchilar uchun treninglar o'tkazish, shu jumladan ishlarni boshqarish bo'yicha (hisobotning 3-bobiga qarang); tuman miqyosida INSON ijtimoiy xizmatlar markazlarini tashkil etish orqali ijtimoiy xizmatlarning yangi tizimini joriy etishni o'z ichiga oladi. INSON Ijtimoiy Xizmat Markazlari mahalliy kesimda ijtimoiy xizmatlarni ko'rsatishda markazlashtirilgan manbalar bo'lishi kutilmoqda, ulardagi mahalliy mutaxassislar alohida shaxslar yoki oilalar, shu jumladan nogiron bolalar va kattalar ehtiyojlariga moslashtirilgan integratsiyalashgan ijtimoiy himoyani ta'minlashda ko'priq vazifasini o'taydi. Ularning vazifalari qatorida maqsadli guruhga targ'ibot ishlarini olib borish, ya'ni ijtimoiy xizmatlardan foydalanish huquqiga ega bo'lgan aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarini aniqlash, ularni tegishli davlat hokimiyati organlariga yo'llash va ularni qo'llab-quvvatlash uchun mavjud imtiyozlar va xizmatlar haqida fuqarolarni xabardor qilish kiradi.

3 O'zbekistonda integratsiyalashgan keys-menejmentni tadbiriq etish

O'zbekistonda so'nggi paytlarda amalga oshirilgan islohotlarga qaramay, milliy qonunchilik va nogironlar bo'yicha siyosat asoslarining yuqoridagi tahlili kelgusida islohotlar davom ettirilishi zarurligini ko'rsatadi. **Ijtimoiy va mehnat bozori xizmatlari hanuz tarqoq va ko'p hollarda ushbu ikki siyosat sohasi institutlari va chora-tadbirlari o'rtasida muvofiqashtirish mexanizmlari mavjud emas.** Integratsiyalashgan ijtimoiy xizmatlarni ko'rsatish uchun O'zbekistonda birinchi navbatda ijtimoiy sohada amaliyotda qo'llaniladigan keys menejmentni tadbiriq qilish bo'yicha tajriba-sinov harakatlari bandlik va ijtimoiy siyosat o'rtasida

²⁶ Mahalliy darajada ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishni takomillashtirish bo'yicha amalga oshirilgan so'nggi chora-tadbirlar quyidagilardan iborat: 1) ijtimoiy ishlarni rasmiylashtirish va professionallashtirish, xususan, ijtimoiy ish standartlari va mezonlarini belgilash to'g'risidagi qonun hujjatlari qabul qilindi; 2) tumanlar miqyosida Ijtimoiy xizmatlar markazlarini (INSON) tashkil etish orqali ijtimoiy xizmatlarning yangi tizimini joriy etish (2023 yilda 28 ta tuman va shaharlarda Ijtimoiy xizmat ko'rsatish markazlari tashkil etilgan, biroq ularni hali ham respublika miqyosida yo'lga qo'yish zarur); va 3) ijtimoiy ta'minot xizmatlari va imtiyozlari bilan shug'ullanuvchilar, xususan, INSON Ijtimoiy Xizmatlar Markazlarining ijtimoiy xodimlari, shuningdek, mahallalarda kam ta'minlangan oilalar bilan ishlaydigan jamoatchilik mutaxassislari uchun treninglar o'tkazish, shu jumladan vaziyatni boshqarish (keys menejment) bo'yicha o'quv mashg'ulotlari o'tkazish.

integratsiyalashgan keys menejmenti uchun muhim kirish nuqtasi bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Dasturlar va institutlar o'rtasidagi muvofiqlashtirishni yaxshilash zarurati ko'plab xalqaro tashkilotlar tomonidan ta'kidlangan (XMT, 2021; XMT, UNICEF va Jahon Banki, 2020; UNPRPD, 2022, Jahon Banki guruhi, 2022 va boshqalar). Masalan, XMT, UNICEF va Jahon Banki (2020) MIHSga oid dasturlar va muassasalar o'rtasida muvofiqlashtirishni kuchaytirishni tavsiya qiladi. O'zbekistonda nogironlar bilan bog'liq vaziyat tahlili (UNPRPD, 2022) tibbiy, reabilitatsiya, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va ta'lim xizmatlari o'rtasida ko'p tarmoqli muvofiqlashtirish yetarli darajada emasligini qayd etadi. Bandlikka kelsak, XMT mehnat bozori dasturlarini muvofiqlashtirishning cheklanganligi va "DBX xizmatlarini yetkazib berish qismlari uchun mas'ul bo'lgan juda ko'p alohida bo'linmalar" haqida hisobot beradi (XMT, 2021, 47-bet).

Bandlik va ijtimoiy siyosat dasturlari va markaziy darajadagi institutlar o'rtasidagi cheklangan hamkorlik benefitsiarlarga va submilliy darajalarda qo'llaniladigan hamkorlik mexanizmlariga, masalan, mahalla darajasidagi tegishli sub'ektlar o'rtasidagi hamkorlikka katta ta'sir ko'rsatadi. **Hukumatning barcha darajadagi ishtirokchilarida tengsizlik va kambag'allik kabi murakkab ijtimoiy muammolarni ular yakka holda hal qila olmasligi haqida umumiy tushunchani** shakllantirish zarur.

Sherikchilik hamkorlikning ilg'or shakli sifatida tushuniladi (Scoppetta, 2013) va davlat idoralari o'rtasidagi munosabatlardan kengroq maydonni qamrab oladi. Sherikchilik sheriklarning birgalikdagi sa'y-harakatlarini tavsiflaydi va masalan, nogironlarning shaxsiy yordamchilari kabi nogironlarni qo'llab-quvvatlashga ixtisoslashgan nodavlat notijorat tashkilotlari (NNTlar) va nogironlarga ish o'rinlari taklif qiluvchi va bunday ish o'rinlarini nogironlarning o'ziga xos ehtiyojlariga moslashtirish bilan shug'ullanuvchi xususiy firmalar bilan ittifoqlarni o'z ichiga oladi (quyida "Ish o'rinlarini yaratish o'ymakorligi va hunarmandchiligi"ga qarang). **Sherikchilik bandlik va ijtimoiy ta'minot siyosatini takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega** va ko'plab mamlakatlarda qo'llaniladi (masalan, Scoppetta va boshqalar, 2024; Davern va boshqalar, 2021; Scoppetta, 2013). Yevropa Ittifoqi (YI) doirasida manfaatdor tomonlar bilan sherikchilikda ishlash Yevropa Ittifoqi mablag'larini boshqarishning asosiy tamoyillaridan biri bo'lib, Sherikchilik bo'yicha Yevropa xulq-atvor kodeksida (Yevropa Komissiyasi, 2014 yil) qonunan mustahkamlangan²⁷. Sherikchilik BMTning 2030 yilgacha kun tartibiga va uning BRMLariga hissa qo'shishda e'tirof etiladi. 17-maqсад barqaror rivojlanish uchun global hamkorlikni jonlantirishga chaqiradi²⁸.

---

²⁷ Kodeks qayta ko'rib chiqilishi ko'zda tutilgan. Loyiha taklifi hamkorlik bo'yicha Yevropa amaliy hamjamiyatining (ECoPP) kichik guruhi a'zolari tomonidan ishlab chiqilgan tavsiyalarga asoslanadi – qarang: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/ecopp_en.

²⁸ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/globalpartnerships/>

Manfaatdor tomonlar nogironlarga butun integratsiya zanjirida yaxshiroq yordam berish uchun kuchlarini birlashtiradigan hamkorlikni rivojlantirish IKM uchun birlamchi shartlaridandir. Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, IKM **mehnat bozori va ijtimoiy himoya tizimi va hatto undan tashqarida ham barcha mavjud resurslar bilan eng zaif qatlamlarga xizmat ko'rsatish uchun ishtirokchilar tomonidan birgalikda qo'llaniladigan innovatsion amaliyot** sifatida tushuniladi. Shunday qilib, muassasalar maqsadli guruh manfaati uchun ko'nikmalar, vaqt, moliyalashtirish va bilim bilan IKMni amalga oshirish yo'lida birlashadilar va o'z xissalarini qo'shadilar.

Ayni paytda O'zbekistonda nogironligi bo'lgan shaxslarni mikro va makro darajada keys-menejmentga asoslangan qo'llab-quvvatlash yo'q. Bundan tashqari, integratsiyalashgan keys-menejment, ya'ni bandlik va ijtimoiy siyosat bo'yicha shaxslarning ehtiyojlariga moslashtirilgan xizmat mavjud emas. Biroq, dalillar shuni ko'rsatadiki, keys-menejment nogironligi bo'lgan odamlar uchun ayniqsa samarali yondashuvdir, chunki ularning ehtiyojlari ko'pincha bir nechta provayderlardan moslashtirilgan va maxsus yordam va xizmatlarni talab qiladi (IHTT, 2023).

Ta'kidlanganidek, mamlakatda ijtimoiy va bandlik xizmatlari hanuz tarqoq va turli vazirlik va idoralar o'rtasidagi aloqalarning yetarli darajada yo'qligi ularning tezkorligi va samaradorligini pasaytiradi (JB guruhi, 2022). "O'zbekistonning ijtimoiy himoya tizimini strategik, institutsional va dasturiy darajalarda integratsiyalashuvi va mustahkamlanishiga erishish uchun yaxshi muvofiqlashtirilgan huquqiy va siyosiy baza zarur" (XMT va boshq., 2020). Idoralararo muvofiqlashtirishni rivojlantirish jamiyat darajasida muhtoj odamlarga yaxshiroq yordam berish va NHTKni to'liq amalga oshirish borasida mamlakatni qo'llab-quvvatlash uchun juda muhimdir. O'zaro yaxshiroq muvofiqlashtirilishi lozim bo'lgan sohalar, masalan, bandlik, ijtimoiy himoya, sog'liqni saqlash, ta'lim va boshqa sohalarda ishlab chiqilgan dasturlarni muvofiqlashtirishni kuchaytirishdan so'ng integratsiyalashgan keys-menejmentni joriy qilish zarur bo'ladi.

Ijtimoiy xizmatlarda keys-menejment turli xalqaro tashkilotlar va olimlar tomonidan alohida tavsiya etiladi. Masalan, Birlashgan Millatlar Tashkilotining O'zbekistondagi vakolatxonasi (2019) ishlab chiqilishi va joriy etilishi kerak bo'lgan jamiyatga asoslangan aralashuvlar va keys-menejment yondashuvlarini targ'ib qiladi. Bunda, nogironlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash zarurligiga alohida e'tibor qaratiladi. Agentlikning tuman/shaharlaridagi INSON ijtimoiy xizmat ko'rsatish markazlarida ishga qabul qilingan ijtimoiy soha xodimlarining mahallalar darajasida ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishni maxsus tashkil etish bo'yicha vazifalariga nisbatan Prezident qarorida keys-menejment usulidan foydalanish nazarda tutilgan. Ijtimoiy ishchilar guruhlari "*ehtiyomand aholi bilan, shu jumladan keys-menejment usulini qo'llagan holda samarali ish tashkil qilishi*" kerak (O'zbekiston Hukumati, 2023b).

Jahon Bankining "Ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash" (2019-2024) loyihada DBX ish bo'yicha maslahatchilarning ish bilan ta'minlanganligini samarali va barqaror o'tkazish bo'yicha salohiyatini oshirish, ularda aholining ijtimoiy ta'minlangan

guruhlariga alohida e'tibor qaratish nazarda tutilgan (JB guruhi, 2022 yil). Ushbu qo'llab-quvvatlash individuallashtirilgan keys-menejment metodologiyasini va samarali profillash vositalarini ishlab chiqishni va kvotadan tashqari holda ijtimoiy zaif ish izlovchilarni yollagan ish beruvchilar uchun ish haqi subsidiyalarini taqdim etishni o'z ichiga oladi (JB guruhi 2022). Jahon Banki guruhi (2022) mahallalar kabi mavjud jamoat tuzilmalaridan foydalangan holda JSTning hamjamiyat asosidagi reabilitatsiya ko'rsatmalarini amalga oshirish orqali jamiyat darajasida ijtimoiy xizmatlar va keys-menejment amaliyotini kuchaytirishni tavsiya qiladi.

BMTTD, XMT va UNICEFning (2020-2022) Qo'shma ish dasturi *doirasida ijtimoiy xizmatlarni kompleks tarzda ko'rsatishga* ko'maklashish maqsadida keys-menejment yondashuvi va modeli joriy etildi²⁹. Ushbu ishning o'ziga xos tarkibiy qismlari sifatida kompleks ijtimoiy xizmatlarni ko'rsatishda keys-menejmentni qo'llash bo'yicha kontseptsiyani ishlab chiqish va qo'shma ish rejalarini tuzish va imzolash amalga oshirildi. 2021-yilda UNICEF bilan birgalikda ijtimoiy xizmatlarni integratsiyalashuvi uchun keys-menejment modellarini sinovdan o'tkazish maqsadida keys-menejment bo'yicha pilot loyiha ishga tushirildi. Tajriba 106 oilani, shu jumladan 192 bola (101 o'g'il va 91 qiz), jumladan 12 nogiron bolani (8 o'g'il, 4 qiz) qamrab oldi. Loyiha Toshkent va Angren shaharlarida joylashgan mutaxassislarni tayyorlash kursidan boshlandi (pastga qarang). Bundan tashqari, pilot tumanlarda ijtimoiy sektor rahbarlari uchun treninglar ishlab chiqildi va o'tkazildi: bu treninglar ishtirokchilarni keys-menejment yondashuvi bilan tanishtirish, ularga keys-menejment standartlari va ularni ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda qanday qo'llashlari haqida ma'lumot berishga qaratilgan bo'ldi. Ishtirokchi mutaxassislar asosan aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlari, jumladan, nogironlar bilan ishladilar. Qo'shma ish dasturi bo'yicha baholash hisobotida ma'lum qilinishicha, tajriba va treninglar ijobiy natijalar bergan. Biroq, hisobot paytida, keys-menejment bo'yicha pilot loyihaning keng tadbiiq etilishi kuzatilmadi (Konterra guruhi, 2022)³⁰.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining O'zbekiston bo'yicha 2022 yilgi mamlakat hisobotida ham (BMT, 2023) Surxondaryo viloyatidagi 200 ta mahallalarda ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalar uchun ijtimoiy xizmatlar ko'rsatuvchi ijtimoiy xodimlar uchun keys-menejment yo'lga qo'yilgani ma'lum qilingan. 681 nafar faol ayollar va tuman miqyosidagi mutaxassislar keys-menejment bo'yicha o'qitildi. Yaqinda IHMA

²⁹ <https://www.unicef.org/uzbekistan/en/press-releases/community-based-social-services-contribute-enhancing-social-protection-uzbekistan>

³⁰ Baholovchilar qamrovni kengaytirish bo'yicha olgan saboqlari quyidagicha (Konterra guruhi, 2022, x sahifa): qamrovni kengaytirish modellari uchun modellashtirish aralashuvi boshlanganidan beri hukumat bilan kelishilgan aniq ramkalar talab qilinadi. O'zbekistonda yondashuvlar va mexanizmlarni modellashtirish tajribasi vaqt bilan chegaralangan o'tish tizimi yoki hukumat bilan birgalikda ishlab chiqilgan topshirish rejasining dolzarbligi va zarurligini ko'rsatadi. Bunday rejalarda erishmoqchi bo'lgan narsa va uni qanday kengaytirish bo'yicha aniq bosqichlar va mezonlar bo'lishi kerak. Shu asnodda u modellashtirish aralashuvining asosi bo'lishi kerak. Bunday rejalar milliy manfaatdor tomonlar bilan muntazam ravishda ko'rib chiqilishi va muhokama qilinishi zarur bo'lib, bu o'z navbatida, modellar ko'lamini kengaytirishni ta'minlashning yaxshi usulidir.

va UNICEF o'rtasidagi (va YI tomonidan qo'llab-quvvatlangan) ikki tomonlama ish dasturi doirasida 350 nafar mutaxassis (masalan, mahalliy hukumat amaldorlari, ijtimoiy xodimlar) uchun 3 kunlik treninglar o'tkazildi. Trening bolalarni himoya qilish xizmatlari (masalan, ehtiyojlarni baholash, zaif vaziyatlarni aniqlash va oilalar va bolalarga yordam ko'rsatish ko'nikmalarini o'tkazish) bilan bog'liq ijtimoiy ishda samarali keys-menejmentga bag'ishlandi³¹.

Garchi O'zbekistonda ijtimoiy xizmatlarda kompleks yechimlarni taqdim etishda keys-menejment bo'yicha tajriba mavjud bo'lsa-da, u birinchi navbatda ijtimoiy xizmatlar bilan bog'liq va ko'pincha bandlik va ijtimoiy himoya o'rtasida qo'llaniladigan kompleks yondashuvga ega emas. Shunga qaramay, bu tajribalar juda qimmatlidir va bandlik va ijtimoiy siyosat o'rtasida integratsiyalashgan keys-menejment uchun muhim kirish nuqtasi bo'lib xizmat qilishi mumkin (quyida qarang). Qonunlar va siyosatlar, jumladan, ijtimoiy himoya va mehnat tizimlari bo'yicha o'rta muddatli va uzoq muddatli davlat dasturlari bo'yicha adabiyotlarni ko'rib chiqishimiz natijasida boshqaruvning turli darajalarida qo'llaniladigan kompleks yondashuvlar zarurligini tasdiqlandi. Bu nogironlarga integratsiyalashgan xizmatlarni ko'rsatish uchun markaziy darajadagi tegishli siyosat sohalari o'rtasida mustahkamlangan hamkorlikni o'z ichiga oladi.

Hisobotning keyingi qismida biz integratsiyalashgan xizmatlarni loyihalash va joriy etishda boshqa mamlakatlar tajribasini tushunish imkonini beruvchi istiqbolli xalqaro amaliyotlarni tavsiflaymiz.

4 Istiqbolli xalqaro amaliyotlar

IKM ham, hamkorlik ham Birlashgan Millatlar Tashkiloti Yevropa Ittifoqi (UNECE) mamlakatlarida tez-tez qo'llaniladi (masalan, Akilova va boshqalar, sana yo'q; Birtha va boshq., 2022; Scoppetta & Sandu, 2022; Scoppetta va boshqalar, 2018; Stott & Scoppetta, 2011, 2013a va b). Yevropada ko'plab keys-menejment amaliyotlari mavjud, masalan, Daniyadagi "Digitalized Case Management" va Sloveniyada "Murakkab muammolari bo'lgan mijozlar bilan hamkorlik" (Scoppetta & Sandu, 2022) kabi. Shuningdek, yagona aloqa nuqtalari amaliyoti ham qo'llaniladi (masalan, Norvegiya mehnat va farovonlik ma'muriyati (NAV) islohoti³²). Yevropa markazining "Bridge Building (BB)" (Ko'priq hosil qiluvchi) mamlakatlari³³ ochiq maslahat

³¹ <https://www.unicef.org/uzbekistan/en/press-releases/strengthening-support-families-and-children-surkhandarya-region>

³² <https://www.nav.no/hva-er-nav/en>

³³ Yevropa Markazining BB mamlakatlariga G'arbiy Bolqondan Albaniya, Bosniya va Gersegovina, Kosovo, Chernogoriya, Shimoliy Makedoniya va Serbiya hamda Sharqiy hamkorlik davlatlaridan

mexanizmlari (masalan, Armaniston) va ko'p darajali boshqaruv (masalan, Kosovo) kabi o'ziga xos hamkorlik komponentlarini qo'llaydi. Turli ishtirokchilar, shu jumladan Yevropa markazi³⁴ tomonidan mamlakatlar konteksti va maqsadli guruhlar ehtiyojlariga moslashtirilgan IKM modellarini qo'llashda mamlakatlarga yordam berish uchun sa'y-harakatlar amalga oshirildi³⁵. Bandlik, ijtimoiy himoya va mahalliy iqtisodiy rivojlanish kabi bir qator siyosat sohalari ishtirokchilari o'rtasida qizg'in hamkorlikni rivojlantiruvchi tashabbuslar qatorida IHTTning Hamkorlik va mahalliy rivojlanish bo'yicha LEED forumi³⁶, Hamkorlik brokerlari uyushmasi³⁷ (2019; Tennison 2004, 2005) va Hamkorlik tashabbusi va BMTning Iqtisodiy va ijtimoiy masalalar departamenti (BMT DESA)³⁸. Milliy darajada, Yevropa Ijtimoiy Jamg'armasi+ (ESF+) Flandriyadagi hamkorliklar misol bo'la oladi (Meyers, 2023).

Biz quyida mamlakatga IKMni joriy etishda (4.1. va 4.3-bandlarni ko'ring) qo'l kelishi mumkin bo'lgan to'rtta istiqbolli amaliyotni va tegishli zarur harakatlarni, masalan, munitsipalitetlar tomonidan foydalanish mumkin bo'lgan raqamli platformalar (4.2 ga qarang) va nogironlar uchun maqsadli bandlik dasturlar to'g'risida ma'lumotlarni taqdim etamiz. (4.4.ga qarang). Yuqorida aytib o'tilganidek, **IKM bandlik va ijtimoiy himoya organlari tomonidan mehnat bozori va ijtimoiy himoya tizimi va hatto undan tashqaridagi barcha mavjud resurslar bilan eng zaif qatlamlarga xizmat ko'rsatish uchun birgalikda qo'llaniladigan innovatsion amaliyot sifatida tushuniladi**. Misollar Litva, Kosovo, Armaniston va Maltadan bo'lib, bu mamlakatlar ularning transfer imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda tanlangan.

4.1 Litvada keys-menejment modeli³⁹

Ushbu tajriba O'zbekiston uchun **bandlik va ijtimoiy siyosat** o'rtasida qo'llaniladigan keys-menejment yondashuvi bo'yicha istiqbolli amaliyot bo'lib xizmat qiladi, ammo maqsadli guruh O'zbekistonnikidan farq qiladi. Tegishli asosiy ma'lumotlar quyidagi 2-jadvalda keltirilgan.

2-jadval: Litvadagi amaliyot bo'yicha asosiy ma'lumotlar

Armaniston, Ozarbayjon, Gruzziya, Moldova va Ukraina kiradi. (see <https://www.euro.centre.org/aboutus/bridging>).

³⁴ Bunga BMTTD, XMT, ADA (Avstriya taraqqiyot agentligi), shuningdek, Avstriya Ijtimoiy ishlar, sog'liqni saqlash va iste'molchilar huquqlarini himoya qilish federal vazirligi kiradi..

³⁵ Masalan, qarang: "Armaniston va Tojikistonda ijtimoiy himoya va bandlik xizmatlarini ko'rsatishni muvofiqlashtirishni takomillashtirish" (<https://www.euro.centre.org/projects/detail/4261>) va "G'arbiy Bolqonda bandlik va ijtimoiy ta'minot foydalanuvchilari uchun integratsiyalashgan keys-menejment" (<https://www.euro.centre.org/projects/detail/205>)

³⁶ <https://www.oecd.org/fr/cfe/leed/forumpartnerships.htm>

³⁷ <https://partnershipbrokers.org/>

³⁸ <https://sustainabledevelopment.un.org/partnerships/guidebook>

³⁹ Agar boshqacha ko'rsatilmagan bo'lsa, bu yerda keltirilgan ma'lumotlar Litva DBXining Power Point slaydlaridan olingan. (Kamandulienė, 2022).

Asosiy xususiyatlari	Pilot loyiha keys-menejment bo'yicha lokomotiv sifatida DBX tomonidan amaga oshirilgan
Maqsadlar	<ul style="list-style-type: none"> • xizmatlar va tadbirlarni muvofiqlashtirish • hokimiyat, nodavlat notijorat tashkilotlari va ish beruvchilar o'rtasida yaqin hamkorlikni ta'minlash • ko'p muammoli ishsizlarning ijtimoiy va mehnat bozoriga integratsiyalashuvini oshirish
Maqsad guruhi	30 yoshdan oshgan uzoq muddatli ishsizlar yoki ishsizlar, ijtimoiy yordam oluvchilar
Yil/Davomiyligi	2020 yil yanvar – 2022 yil iyun
Sheriklar	Hudud ma'muriyatlari, DBX, NNT va ish beruvchilar
Natija	Modelga 900 nafar ishtirokchi jalb qilingan
Qo'llash mumkin bo'lgan jihatlari	Turli ishtirokchilar, shu jumladan NNTlar bilan hamkorlikda o'rnatilgan, amaliy IKM modeli.

Manba': Kamanduliené, 2022

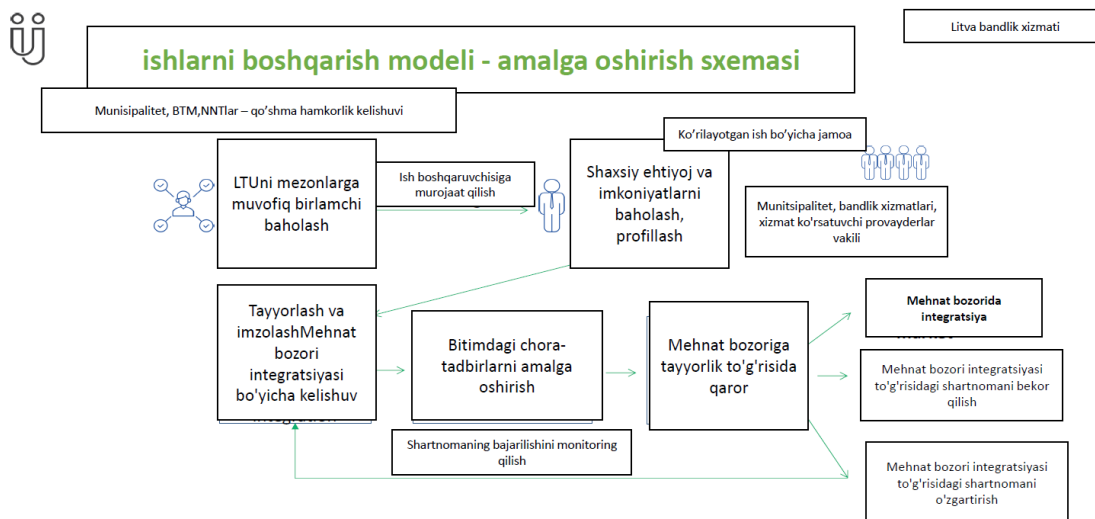
Litvada keys-menejmentning bir nechta modellari qo'llaniladi, masalan, og'ir vaziyatda bo'lgan bolali oilalar va yoshlar uchun bolalarni himoya qilish xizmatlarida (IHTT, 2023). Bu yerda tasvirlangan, DBX boshchiligida amalga oshirilgan keys-menejment bo'yicha pilot loyihaning maqsadlari munitsipalitetlar va DBX tomonidan birgalikda taqdim etiladigan xizmatlar va chora-tadbirlarni muvofiqlashtirish hamda ko'p muammoli ishsizlarni ijtimoiy integratsiyasi va mehnat bozoriga integratsiyasi darajalarini oshirish maqsadida hokimiyat, NNT va ish beruvchilar o'rtasida yaqin hamkorlikni ta'minlashdan iborat bo'lgan. Model bitta aloqa nuqtasidan foydalangan, intensiv qo'llab-quvvatlash va faollashtirishni ta'minlagan va shaxsiylashtirilgan rejalar bilan individual yondashuvni qo'llagan.

Hamkorlar (shahar ma'muriyatlari, DBX, NNT va ish beruvchilar) o'rtasida hamkorlik shartnomasi imzolangan. Pilot loyihani qo'llab-quvvatlovchi qarorlar qabul qilingan. Maqsadli guruhga 30 yoshdan oshgan uzoq muddatli ishsizlar va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashdan nafaqa oluvchilar, shuningdek, ish qidirish uchun nafaqa oladigan ishsizlar kiritilgan. Pilot loyihada 900 ishtirokchi jalb qilindi va loyiha 2,5 yil davomida (2020 yil yanvar - 2022 yil iyun) amalga oshirildi. DBX va deyarli barcha munitsipalitetlar xizmat foydalanuvchilarini qo'llab-quvvatlash uchun maxsus keys xodimlariga ega, jumladan, murakkabroq holatlarda yordam berish uchun muassasa mutaxassisleri jalb qilinadi (IHTT, 2023).

Model barqaror bandlikni kuzatish va ta'minlashga qaratilgan (2-rasmga qarang). Ish izlovchilar DBX axborot tizimidan foydalangan holda, Ijtimoiy sug'urta jamg'armasi va munitsipalitetlar bilan ma'lumotlar almashinuvi, bandlik imkoniyatlarini baholash natijalari va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash idoralari bilan bevosita aloqada bo'lishi mumkin bo'lgan nomzodlar bo'yicha tanlab olingan. Loyiha faoliyatida ishtirok etganidan keyin 28 kun ichida ish bilan ta'minlangan ishtirokchilarning 30 foizi

barqaror bandlikka maqsad qilgan ko'rsatkich sifatida belgilandi va qo'shimcha vazifa sifatida ishtirokchilarning kamida 25 foizini 6 oy davomida ish bilan ta'minlagan holda ushlab turishga erishish belgilandi.

2-rasm: Litva keys-menejment modeli

Manba': Litva DBXsi tomonidan qilingan taqdimot slaydlari (Kamandulienė, 2022)

DBX ma'lumotlariga ko'ra, modelning kuchli tomonlari mahalliy hokimlik va DBX yordamini muvofiqlashtirish va NNTlarni jalb qilishdan iborat bo'lgan. Ular DBX salohiyatidagi bo'shliqlarni to'ldirishga yordam berishdi. Aniqlangan zaif tomonlar - bu qaydlarni saqlash va hisobot berishni osonlashtirish uchun umumiy IT platformasining yo'qligi (shuning uchun quyida AIIP platformasi misoliga qarang) va maqsadli guruhning integratsiya uchun yuqori xarajatlar talab qiladigan darajada murakkabligi. DBX barcha hamkorlar nafaqaxo'rlikdan bandlikka o'tishning dolzarbligini tushunishlari zarurligini ta'kidlaydi va real maqsadlari belgilanishi kerakligiga urg'u beradi. Faoliyatlarning mazmun tarkibini, shu jumladan "yumshoq" natijalar va individual rivojlanishni kuzatish hamkorlar tomonidan amalga oshirildi.

O'zbekiston konteksti uchun amaliyotdan qo'llash mumkin bo'lgan jihatlariga amaliyotda qo'llaniladigan IKM modeli va turli ishtirokchilar, shu jumladan NNTlar o'rtasida o'rnatilgan hamkorlik kiradi.

4.2 Kosovoda faol inklyuziya asosida integratsiya platformasi (AIIP)

Ushbu amaliyotning maqsadli guruhi umuman ish izlovchilar bo'lsa-da, Kosovoda ijtimoiy himoya va bandlik o'rtasida qo'llaniladigan integratsiyalashgan platforma

tufayli amaliyot O'zbekiston uchun istiqbolli amaliyot bo'lib xizmat qiladi. O'zbekistonda qo'llanilayotgan "Ijtimoiy himoyaning yagona reestri" mamlakatda ijtimoiy himoya tizimini isloh qilishning umumiy strategiyasining bir qismidir. Ayni vaqtda, AII Pning maqsadi DBX va Ijtimoiy ish markazlari (IIM) orqali marginal guruhlar uchun integratsiyalashgan va foydalanuvchilarga yo'naltirilgan xizmatlar ko'rsatishning institutsionallashtirilgan modellarini rivojlantirishdan iborat. Bundan tashqari, u boshqaruvning turli darajalari va sub'ektlarini (masalan, munitsipalitetlarni) o'z ichiga oladi. Tegishli asosiy ma'lumotlar quyidagi 3-jadvalda keltirilgan.

Table 3: Kosovodagi amaliyot bo'yicha asosiy ma'lumotlar

Asosiy xususiyatlari	Institutlar tomonidan qo'llaniladigan va ish izlovchilarning (bandlik va ijtimoiy ta'minot) tarixini taqdim etuvchi integratsiyalashgan platforma
Maqsadlari	<ul style="list-style-type: none"> • DBX va IIMlar orqali marginal guruhlar uchun integratsiyalashgan va foydalanuvchiga yo'naltirilgan xizmatlarni taqdim etishning institutsional modellarini rivojlantirish. • mahalliy ko'p manfaatli sherikliklarning bandlik bo'yicha inklyuziv tashabbuslarini ishlab chiqish va amalga oshirish uchun imkoniyatlar va resurslarni oshirish.
Maqsadli guruh	Ish izlovchilar
Yil/Davomiyligi	2020 yildan boshlab
Sheriklari	Ijtimoiy ish markazlari (IIMlar), DBX va 37 munitsipalitetdagi ofislar, Moliya, mehnat va transferlar vazirligi
Qo'llash mumkin bo'lgan jihatlari	O'zbekiston uchun potentsial qiziqish uyg'otadigan AII P funksiyalari (masalan, DBX doirasidagi jarayonlarni raqamlashtirish; Yoshlar kafolati sxemasini muvofiqlashtirish/tatbiq etish, munitsipalitetlar tomonidan qo'llanilishi va h.k.) batafsilroq o'rganilishi lozim.

Manba': Scoppetta et al., 2024

AII P Kosovo hukumati va BMTTD, XMT va Yevropa markazi o'rtasida 2019-yilda G'arbiy Bolqonda amalga oshirilgan qo'shma IKM loyahasiga asoslangan tashabbusdir⁴⁰. Platforma Ijtimoiy ish markazlari (IIM), Bandlik agentligi⁴¹ (DBX) va Moliya, mehnat va transferlar vazirligi bilan birgalikda 37 munitsipalitetdagi idoralar o'rtasidagi hamkorlikka asoslangan.

Loyihaning maqsadlari DBX va IIM orqali marginal guruhlar uchun integratsiyalashgan va foydalanuvchiga yo'naltirilgan xizmatlarni taqdim etishning institutsionallashtirilgan modellarini rivojlantirish va mahalliy ko'p manfaatli sherikliklarning inklyuziv bandlik tashabbuslarini ishlab chiqish va amalga oshirish uchun imkoniyatlar va resurslarni oshirishdan iborat. O'zbekiston singari Kosovoda

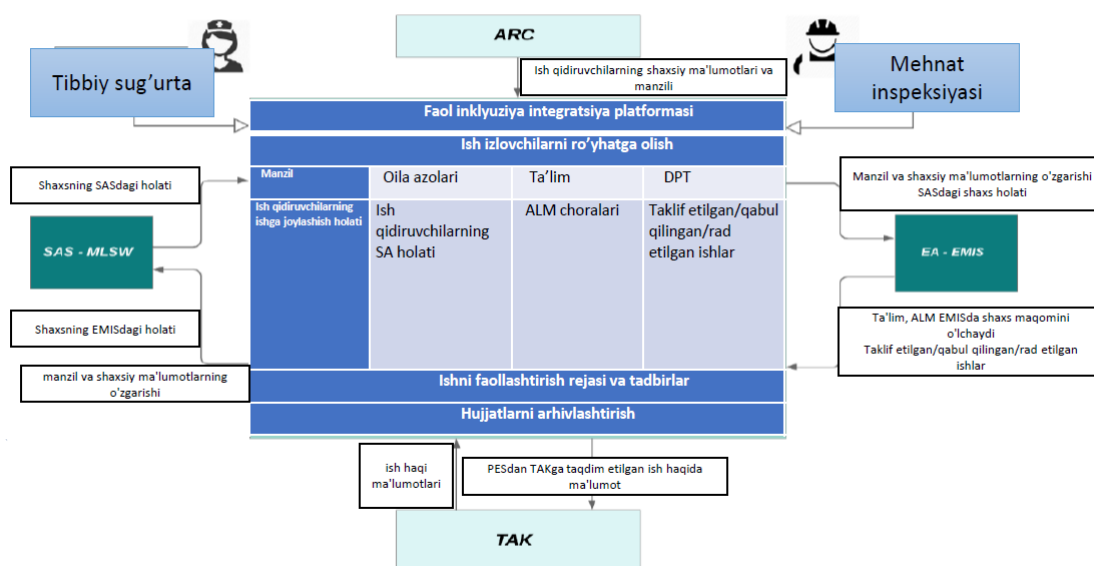
⁴⁰ <https://www.euro.centre.org/projects/detail/205>

⁴¹ <https://apr.krs-gov.net/>

ham norasmiylik yuqori. Kosovodagi norasmiy sektor Yevropadagi eng yuqori ko'rsatkichlardan biriga ega hisoblanadi: ishchilarning 35% ga yaqini norasmiy sektorda ishlaydi (2017 yil ma'lumotlari)⁴².

DBXva Ijtimoiy yordam sxemalari bo'limining AIIPi Bandlikni boshqarish axborot tizimi (EMIS) va ijtimoiy yordam tizimini (SAS) bog'laydigan moduldir. EMIS SAS ma'lumotlar bazasi bilan bog'lanadi va imtiyozlar, shu jumladan to'lovlar tarixi haqida ma'lumot oladi. Barcha mavjud (va yangi) ish izlovchilar uchun SAS shakli ish izlovchilarning ta'lim darajasi, bandlik/ishsizlik holati, ALMP tarixi va ishdan bo'shatishdan bosh tortishni o'lchashni EMISdan o'tkazish/ro'yxatdan o'tkazish uchun ishlab chiqilgan (3-rasmga qarang). Ushbu modul o'rnatilgan va SAS ma'lumotlar bazasi bilan aloqada bo'lgan holda, ish izlovchilar endi DBXdan ishsizlik hujjatining jismoniy nusxasini olishlari va uni IIMga topshirishlari shart emas, chunki IIM rasmiylari ishsizlik hujjatini EMISdan olishadi (Scoppetta va boshq., 2024).

3-rasm: Kosovoda AIIP

Manba': Kosovo DBX tomonidan tayyorlangan slaydlar (Mujku & Kalludra, 2022).

AIIP bo'yicha o'tkazilgan ekspertiza ishtirokchilari G'arbiy Bolqon va Sharqiy hamkorlik mintaqasida qo'llaniladigan integratsiyalashgan siyosat yondashuvlarini ishlab chiqish/mustahkamlashda "barchaga bitta o'lcham" yondashuvi bo'lmasligini va integratsiyalashgan siyosat yondashuvlarini qo'llashda sheriklik muhim ekanligini aniqladilar. (Birtha va boshq., 2022). Amaliyot osongina joriy qilinishi mumkin va uni nazorat ostida mamlakat ehtiyojlariga moslashtirish mumkin. Zaif guruhlar uchun belgilangan choralar yetkazib berishning takomillashtirilgan modellari

⁴² <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/f2b0fce7-9309-5184-b56a-feab34cc000d/content>

Armanistondagi Integratsiyalashgan ijtimoiy xizmatlar markazlarida ham mavjud (quyida ko'ring).

4.3 Armanistonda integratsiyalashgan ijtimoiy xizmatlar markazlari (IIXMlar)

Armanistonda qo'llanayotgan integratsiyalashgan yondashuv, shu jumladan IIXMlarga⁴³, 2022-yilda XMT buyrug'i bilan **ijtimoiy himoya va bandlik xizmatlarini ko'rsatishni** muvofiqlashtirishni takomillashtirishda mamlakatga yordam berish uchun Yevropa Markazi tomonidan maslahat xizmatlari taqdim etildi⁴⁴. IIXMlar beshta yo'nalishning funksiyalarini birlashtiradi: ijtimoiy ta'minot, bandlik, nogironlik, ijtimoiy yordam xizmatlari va uy-joy. Islohotlarni amaliyotga tatbiq etish uchun davlat hokimiyati organlari kompleks chora-tadbirlarni, jumladan, yangi tartiblarni amalga oshirmoqda. Ijtimoiy ishchilar va IIXM maslahatchilari yangi vositalarni qo'llash uchun IKM bo'yicha o'qitildi. Iltimos, 4-jadvaldagi tegishli asosiy ma'lumotlar bilan tanishing.

Asosiy xususiyatlari	49 ta IIXMlarda beshta yo'nalishning funksiyalarini birlashtirilgan: ijtimoiy ta'minot, bandlik, nogironlik, ijtimoiy yordam xizmatlari va uy-joy.
Maqsadlari	<ul style="list-style-type: none"> Ijtimoiy himoya sohasining barcha 4 organlarini: ijtimoiy ta'minot xizmatining hududiy markazlarini, tibbiy-ijtimoiy ekspertizani va bandlik davlat organini birlashtirish; Ijtimoiy xizmatlar sifatini oshirish va oilaning ijtimoiy ehtiyojlariga mos ravishda unga ko'p qirrali va to'liq ijtimoiy xizmatlar paketini ko'rsatishni ta'minlash;
Maqsadli guruh	Jamiyatning zaif qatlamlari
Yil/Davomiyligi	2010 yilda yagona ijtimoiy xizmat islohoti joriy etildi va 2012 yilda islohot doirasida Integratsiyalashgan Ijtimoiy Xizmatlar Markazlari (IIXMlar) tashkil etildi.
Sheriklari	Idoralararo hamkorlik Armanistonda qonun bilan tartibga solinadi. Milliy va mahalliy darajadagi barcha tegishli muassasalar qashshoqlikning oldini olish va undan xalos bo'lish, shu jumladan bandlikni oshirish va mehnat ekspluatatsiyasiga qarshi kurashish orqali yagona organ sifatida ishlashi kerak.
Qo'llash mumkin bo'lgan jihatlari	O'zbekistonda bo'lgani kabi aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlari uchun "yagona darcha" markazlari uy-joy va ijtimoiy ta'minot kabi siyosatning turli sohalarini qamrab olgan holda kompleks yondashuvga qaratilgan. O'zbekiston, shuningdek, Stamdart Faoliyat Tamoyillari (SOP) yo'llanma shakllari, SOP ishini

⁴³ <https://socservice.am/>

⁴⁴ <https://www.euro.centre.org/projects/detail/4261>

tugatish shakllari, Keys menejerlari uchun keys tavsifi, Ish faoliyatini monitoring qilish modellari, Sertifikatlash va boshqalar bo'yicha olingan bilimlardan foydalanishi mumkin.

4-jadval: Armanistondagi amaliyot bo'yicha asosiy ma'lumotlar

Manba': Sandu & Scoppetta, 2022; Scoppetta & Sandu, 2022

Idoralararo hamkorlik Armanistonda qonun bilan tartibga solinadi. Milliy va mahalliy darajadagi barcha tegishli muassasalar qashshoqlikning oldini olish va undan xalos bo'lish va buni shu jumladan bandlikni oshirish va mehnat ekspluatatsiyasiga qarshi kurashish orqali amalga oshirish uchun yagona organ sifatida ishlashlari kerak. Ko'p tarmoqlilik printsipi keys-menejment orqali har bir mijoz uchun qo'llanilishi kerak. Ushbu tamoyil "Armaniston va Tojikistonda ijtimoiy himoya va bandlik xizmatlarini ko'rsatishni muvofiqlashtirishni takomillashtirish" yo'riqnomasida va "Keys-menejment va keys-menejerlari" yo'riqnomasida batafsilroq bayon etilgan bo'lib, u integratsiyalashgan siyosat yondashuvlari bo'yicha yangi jarayonlarni: Standart Faoliyat Tamoyillari (SOP) tavsiya shakllari, SOP Ishni yopish shakllari, keys menejerlari uchun ish tavsifi, Ishlash monitoringi modellari, Sertifikatlash kabilarni amalga oshirishga ko'maklashish maqsadida ishlab chiqilgan. (Sandu & Scoppetta, 2022; Scoppetta & Sandu, 2022). Ushbu vositalar O'zbekistonda IKMni joriy etishda yordam berishi mumkin. Mazkur amaliyot, shuningdek, uy-joy va ijtimoiy ta'minot kabi siyosatning turli sohalarini qamrab olgan holda yaxlit yondashuv tufayli ijtimoiy himoyaga muhtoj odamlarning maqsadli guruhi uchun "yagona darcha" tamoyilini joriy etish bo'yicha O'zbekistondagi hamkorlarga ham xizmat qilishi mumkin.

4.4 Maltada ish o'rni yaratish o'ymakorligi va hunarmandchiligi

Masalan, Maltada⁴⁵ amalga oshirilgan "Ish o'rni yaratish o'ymakorligi va hunarmandchiligi" (Job Carving and Job Crafting) konsepsiyasi O'zbekiston uchun istiqbolli amaliyot bo'lib xizmat qilishi mumkin. **Ish o'rni yaratish o'ymakorligi – bu kompaniya ichidagi maxsus bandlik imkoniyatlarini yaratish uchun ish vazifalarini qayta tashkil etish amaliyotini anglatadi.** Odatda kompaniya menejerlari tomonidan amalga oshiriladigan ish o'rni yaratish o'ymakorligidan (ya'ni, yuqoridan pastga jarayondan) farqli o'laroq, **ish o'rni yaratish hunarmandchiligi o'z ishlari va vazifalarini loyihalash va sozlash uchun avtonomiya berilgan xodimlar tomonidan boshqariladigan pastdan yuqoriga jarayonni anglatadi.** Yevropa Komissiyasi tomonidan Yevropa Markazi bilan Yelda bunday amaliyotlarni joriy etishni o'rganish

⁴⁵ Yevropaning turli mamlakatlarida ish o'rni yaratish o'ymakorligi va hunarmandchiligi (qarang: Scoppetta et al., 2019).

uchun shartnoma tuzgan. Quyidagi 5-jadvalda tegishli asosiy ma'lumotlar taqdim etilgan.

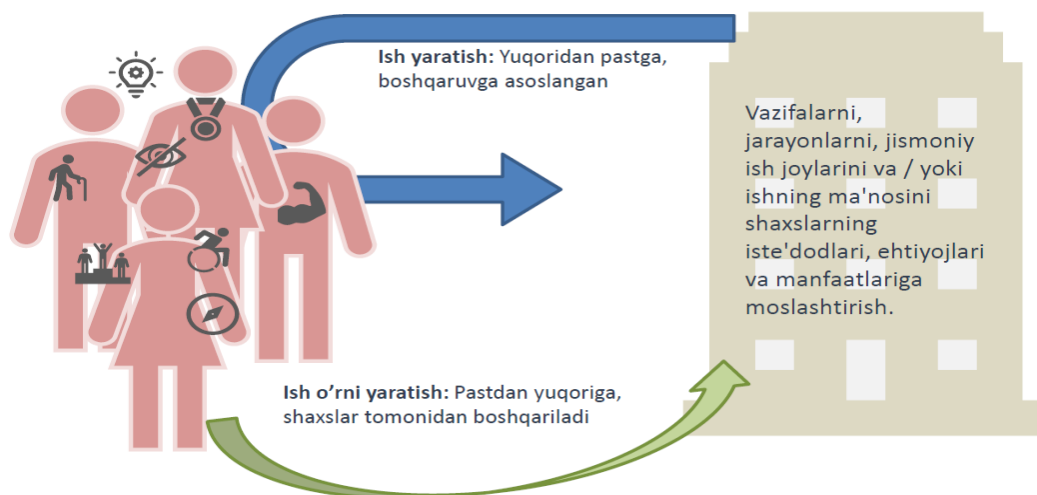
5-jadval: Maltadagi amaliyot bo'yicha asosiy ma'lumotlar

Manba': Scoppetta, Davern & Geyer (2019)

Asosiy xususiyatlari	Ish o'rinlari o'ymakorligi va hunarmandchiligi mehnat bozoridagi to'siqlarga duch kelgan shaxslar qiyinchilikarni yengishlari, unga (qayta) integratsiyalashuvi va mazmunli va samarali bandlikni yaratish orqali ishchilarni ish bilan ta'minlash uchun samarali strategiya bo'lishi mumkin.
Maqsadlari	<ul style="list-style-type: none"> • Nogironligi bo'lgan ish qidiruvchilarning mehnat bozoriga integratsiyalashuvini oshirish ; • Nogironlarni ishga joylashtirishga ish beruvchilarning nuqtai nazarini o'zgartirish; • Nogironlar uchun 2 foizlik ish bilan ta'minlash kvotasi ijrosini ta'minlash; va • Mavjud bo'sh ish o'rinlarining "talablari" va nogiron ish izlovchilarning "tayyorligi" o'rtasidagi tafovutni bartaraf etish..
Maqsadli guruh	Nogironligi bo'lgan shaxslar
Yil/Davomiyligi	2017 yildan boshlab
Sheriklari	Jobsplus, the Maltese DBX and Lino Spiteri Foundation (LSF)
Natijalar	Ish izlovchilar uchun mos bo'lgan 278 ta ish o'rinlarini yaratish (2018 yil aprel holatiga ko'ra; Scoppetta, Davern & Geyer, 2019). 2020-yilda 236 nafar nogironligi bo'lgan shaxs ish bilan ta'minlandi. Ushbu rollar bo'yicha 80% dan ortig'i o'z ishlarida qoladi va LSF tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan ishchilarning taxminan 52% "o'yilgan ish o'rinlari" ga joylashtiriladi. (IHTT, 2021).
Qo'llash mumkin bo'lgan jihatlari	Bu istiqbolli amaliyotdir, chunki u firmalar bilan yaqin munosabatlarni o'rnatishga va nogironlar uchun maxsus ish joylarini yaratishga yordam beradi. .

Ish o'rinlari o'ymakorligi va hunarmandchiligi mehnat bozoridagi to'siqlarga duch kelgan shaxslar qiyinchilikarni yengishlari, unga (qayta) integratsiyalashuvi va mazmunli va samarali bandlikni yaratish orqali ishchilarni ish bilan ta'minlash uchun samarali strategiya bo'lishi mumkin. U ish joylarini moslashtirish yoki odamlarning shaxsiy iste'dodlari, ehtiyojlari va motivatsiyasiga mos ravishda yangilarini yaratish uchun innovatsion yondashuvni qo'llaydi. **Mazkur amaliyot IKM modeli bo'lmay, u nogironlar uchun maqsadli bandlik dasturining namunasidir.** Ish o'rinlari o'ymakorligi va hunarmandchiligi o'rtasidagi farq haqida quyidagi 4-rasmga ma'lumot oling.

4-rasm: ish o'ri o'ymakorligi va hunarmandchiligi

Source: Scoppetta, Davern & Geyer (2019)

Maltaning DBX kompaniyasi bo'lmish "Jobsplus" nogiron ish qidiruvchilarning mehnat bozoriga integratsiyalashuviga ixtisoslashgan Lino Spiteri Foundation (LSF)⁴⁶ bilan sherikchilikka kirdi. Loyihaning maqsadlari nogironligi bo'lgan ish izlovchilarning mehnat bozoriga integratsiyalashuvini oshirish va ish beruvchilarning nogironlarni ishga joylashtirishga bo'lga qarashlarini o'zgartirishdan iborat edi. LSF nogironlarni ishga yollashda korxonalarini qo'llab-quvvatlash uchun korporativ aloqalar bo'limini tashkil etdi. Korporativ aloqalar bo'yicha rahbar korxonada nogiron ish izlovchilar uchun potentsial mos keladigan mavjud kasblarni aniqlaydi. "O'ymakorlik" amaliyoti korxonalar talablari va nogironligi bo'lgan ro'yxatga olingan ish izlovchilarning mavjud malakalari va ko'nikmalaridan kelib chiqadi. Bu ishga joylashishdan oldingi sa'y-harakatlar bilan birlashtiriladi, masalan, Jobsplus tomonidan ro'yxatga olingan nogironligi bo'lgan ish izlovchilarning ishga joylashishi va tayyorgarligini yaxshilash uchun taklif qilinadigan o'qitish va mazkur soha bilan tanishtirish sxemalari (Scoppetta va boshq., 2019). Malta korxonalarida nogironlar uchun kamida 2% bandlik kvotasi joriy etilishi ko'plab korxonalarini o'z jamoalariga qabul qilish maqsadida nogironlarni faol izlashga undadi (Genova va Davern, 2022).

⁴⁶ <https://linospiterifoundation.org/about-us/best-practice/>

5 Siyosat bo'yicha tavsiyalar

Tahlillarimiz va tanlangan amaliyotlar (yuqoriga qarang) asosida biz O'zbekiston hukumatiga turli aralashuv darajalarida duch keladigan muammolarni yanada yaxlitroq hal qilishda yordam berishi va nihoyat, bandlik sohasida integratsiyalashgan yondashuvni qo'llashga va nogironlar uchun ijtimoiy siyosatni ta'minlab berishga qaratilgan to'rtta asosiy aralashuv sohasini aniqladik. To'rtta aniqlangan aralashuv sohalari quyidagilardir:

- I. **Nogironligi bo'lgan shaxslarni ish bilan ta'minlash uchun maqsadli dasturlar**
- II. **Keng qamrovli va yaxshi muvofiqlashtirilgan dasturlar**
- III. **Bandlik va ijtimoiy ta'minot sub'ektlari o'rtasidagi sherikchilik**
- IV. **Nogironlar uchun IKM**

Quyidagi 6-jadvalda tahlilning asosiy natijalari, xalqaro amaliyot va ushbu bo'limda bayon etilgan to'rtta aralashuv sohasi keltirilgan.

6-jadval

Asosiy xulosalar, tegishli aralashuv sohalari va amaliyotlari matritsasi

Tahlilning asosiy xulosalari		Aralashuv sohalari	Amaliyotlar
Nogironlarning ishga joylashish ehtimoli nogironligi bo'lmaganlarga qaraganda to'rt baravar kam	Bir nechta FMBDlar 12 ta Ijtimoiy ko'mak dasturlari	Nogironlar uchun maqsadli bandlik dasturlari	Amaliyot: Ish o'rni o'ymakorligi va ish o'rni hunarmandchiligi
Kvota tizimi nogironlarni ish bilan ta'minlash uchun samarali bo'lganligini tasdiqlovchi hech qanday dalil yo'q	Yagona reestr		
Salbiy stereotiplar va noto'g'ri qarashlar nogironlarning ish topish imkoniyatlariga yanada ta'sir qiladi			

Bandlik va ijtimoiy himoya o'rtasida qo'llaniladigan kompleks yondashuv mavjud emas	Kompleks va yaxshi muvofiqlashtirilgan dasturlar	Amaliyot: Kosovoda AIPP
DBX, mahalliy/mintaqaviy boshqaruv darajasida tashkil etilgan Monomarkazlar va Inson markazlari IKMni birgalikda sinab ko'rishlari va shu tariqa kengaytirilgan hamkorlik/sheriklikni qo'llashlari kerak.	Bandlik va ijtimoiy ta'minot sub'ektlari o'rtasidagi hamkorlik	Amaliyot: Armanistonda Integratsiyalashgan keys-menejment
	Nogironlar uchun IKM	Amaliyot: Litvada keys-menejment

Aralashuv sohalari boshqaruvning turli darajalarida va turli idoralar tomonidan harakatlarni talab qiladi. **Masalan, bandlik va ijtimoiy himoya o'rtasida kompleks va yaxshi muvofiqlashtirilgan dasturlarni amalga oshirish uchun ikkala siyosat sohasining markaziy boshqaruv darajalarida dasturlarni ishlab chiquvchi ishtirokchilar hamkorlik qilishi lozim.** Bundan tashqari, markaziy darajada amalga oshirilgan tuzatishlar bilan bir qatorda, mahalliy darajada amalga oshirilgan pilot loyihalar muvofiqlashtirish va siyosatni qo'llashni yaxshilashga yordam beradigan amaliy tushunchalarni to'playdi (pilot loyiha/lar Toshkentda ko'zda tutilgan)⁴⁷.

1-ARALASHUV SOHASI

NOGIRONLAR UCHUN MAQSADLI BANDLIK DASTURLARI	
Aniqlangan talablar	Nogironligi bo'lgan shaxslarni ish bilan ta'minlashning maqsadli chora-tadbirlari yetishmasligi
<i>O'zbekistondagi kirish nuqtalari</i>	<i>www.ishplus.uz loyihasi</i>
Istiqbolli xalqaro amaliyotlar	Ish o'rni o'ymakorligi va ish o'rni hunarmandchiligi (masalan, Maltada)

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda nogironligi bo'lgan shaxslarning mehnat bozoriga integratsiyalashuviga yordam beradigan maqsadli chora-tadbirlar ko'pincha yetishmaydi. Ish izlovchilar/vakansiyalarni bir-biriga to'g'irlashga qaratilgan *www.ishplus.uz* platformasi nogironligi bo'lgan ish izlovchilar uchun

⁴⁷ 2024-yil aprel oyida bo'lib o'tadigan missiya davomida, jumladan, hamkor tashkilotlarga tashriflar hamda Ishtirok etish doirasini aniqlash bo'yicha seminar va manfaatdor tomonlarning milliy seminari davomidagi muhokamalar Monomarkazlarda yoki Inson markazlarida IKMni sinovdan o'tkazish imkoniyatlari, afzalliklari va kamchiliklari o'rganiladi.

treningdan tashqari nogironlar uchun moslashtirilgan xizmatlar va takliflar uchun kirish nuqtasi bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Shunday qilib, **nogironlar uchun** ularning shaxsiy ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda **maqsadli takliflarni ishlab chiqish va o'rnatish** zarurati mavjudligi namoyon bo'ladi. Umuman olganda, **nogironligi bo'lgan shaxslarning imkoniyatlarini kengaytiruvchi chora-tadbirlarni** amalga oshirish **tavsiya etiladi**. E'tibor bering, barcha choralar BMT NHTK talablariga muvofiq bo'lishi kerak⁴⁸

Joriy etiladigan siyosat choralari kelsak, biz **keng qamrovli dasturlarni ishlab chiqishni va chora-tadbirlarni turli formatlarda, shu jumladan integratsiya zanjirlarida** (ya'ni, bir-birini ketma-ketlikda kuzatib boruvchi, qisman turli ishtirokchilar tomonidan ta'minlangan chora-tadbirlar) **taqdim etishni taklif qilamiz**. Nogironligi bo'lgan shaxslarning mehnat bozoriga kirishi bo'yicha yangi chora-tadbirlarga misollar qatoriga **maslahat xizmatlari, ish joyiga integratsiyalashuv yordami, inklyuziv yordam, shogirdlar uchun inklyuzivlik bonusi, o'z-o'zini band qilganlar uchun boshlang'ich moliyalashtirish, yoshlar murabbiyligi va nogironlar uchun kasbiy ta'limga yordam berish dasturlari kiradi**⁴⁹.

Tadbirlar **Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi (KQBV) rahbarligida DBX tomonidan** ishlab chiqilishi va amalga oshirilishi kerak. Maqsadli guruh ehtiyojlarini qondirish va sinergiyadan samarali foydalanish uchun IHMA, Inson markazlari kabi boshqa **ishtirokchilar**, Sharoit plus va Monomarkazlar kabi NNTlar **bilan hamkorlikda** chora-tadbirlar ishlab chiqish tavsiya etiladi (Sherikchilik bo'yicha III Intervensiya sohasiga qarang).

Taklif etilayotgan, **nogironlik masalalarini umumiy tizimga integratsiya qilish** bir qatorda, **nogironlar uchun aniq maqsadli chora-tadbirlarni** amalga oshirish kerak. **"Ish o'rinlari o'ymakorligi va Ish o'rinlari hunarmandchiligi"** dasturini amalga oshirish firmalar tomonidan yetishmayotgan ish takliflari muammosini yengishga yordam beradi (yuqoriga qarang). Ushbu kontsepsiyaning kuchi shundaki, ish o'rinlari firmalar bilan birgalikda ularning ehtiyojlari va nogironlarning iste'dodlariga asoslanib, "o'yilgan" yoki "ishlab chiqarilgan" bo'ladi. Biroq, bu katta investitsiyalarni talab qiladigan ilg'or kontsepsiyadir.

2-ARALASHUV SOHASI

KOMPLEKS VA YAXSHI MUVOFIQLASHTIRILGAN DASTURLAR

⁴⁸ Qonunlar va choralar Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi (IHUD) va BMTning NHTK talablariga muvofiq bo'lishi kerak.

⁴⁹ See, for instance, Scopetta (2023).

Aniqlangan talablar	Kam sonli dasturlar hamda FMBD va ijtimoiy chora-tadbirlar va xizmatlar o'rtasida cheklangan muvofiqlashtirish
Istiqbolli xalqaro amaliyotlar	<p>Masalan, Avstriyadagi nogiron ishsizlar uchun milliy siyosat va takliflar haqida ma'lumot uchun Scoppetta 2023 ga qarang.⁵⁰</p> <p>Muvofiqlashtirish mexanizmlari haqida Kosovodagi AIP ga qarang</p>

Mijozning vaziyatida ijobiy o'zgarishlarga (ya'ni, asosiy daromadga ega bo'lish va mehnat bozoriga qo'shilishga) olib keladigan samarali IKM uchun taklif qilinadigan xizmatda ikkita asosiy shartga rioya qilish kerak: **bandlik va ijtimoiy yordam oluvchilar/mijozlar uchun adekvat pul va pul bo'lmagan imtiyozlar va xizmatlarning mavjudligi** (Scoppetta & Sandu, 2022). Biroq, O'zbekistonda mavjud FMBD choralari cheklangan bo'lib, asosan jamoat ishlari dasturi va o'quv takliflariga taalluqlidir (yuqoriga qarang). Shuning uchun biz nogironlar uchun maqsadli bandlik chora-tadbirlariga sarmoya kiritishni taklif qilamiz (yuqoriga qarang).

XMT tomonidan aniqlangan yana bir asosiy muammo – bu xizmatni tashkil etishdir. Hozirgi vaqtda DBX xizmatlarini yetkazib berish qismlari uchun mas'ul bo'lgan juda ko'p alohida bo'linmalar mavjud (XMT, 2021). XMT ma'lumotlariga ko'ra (2021), eng ko'p e'tiborga muhtoj bo'lgan sohalar – bu individual maslahat va yo'l-yo'riq xizmatlari; mehnat bozori haqidagi mavjud ma'lumotlarni tizimlashtirish va tahlil qilish; faol va passiv mehnat bozori siyosatining adekvat tizimi mavjudligi; va mehnat bozori siyosatini moliyalashtirish mexanizmlari bayoni. O'zbekistonda qo'llab-quvvatlanadigan bandlik choralari, jumladan, nogironlar uchun ayniqsa samarali ekanligi isbotlangan individual rivojlanish rejalari va kasbiy rehabilitatsiya deyarli mavjud emasligi sababli, biz **mehnat bozori va ijtimoiy himoya dasturlari salohiyatini oshirishni va guruhlarga mehnat bozoriga integratsiyalashuv yo'lida yordam beradigan yuqorida aytib o'tilganlar kabi takliflar⁵¹** ishlab chiqishni qat'iy tavsiya qilamiz.

Nihoyat, **manfaatdor tomonlar (DBX, IHMA, Monomarkazlar, INSON Ijtimoiy Xizmatlar Markazlari, NNTlar, tadqiqot va boshqalar) o'rtasida aloqa, ishga qabul qilish, xizmat takliflari, ro'yxatga olish, yo'llanmalar, Standart Faoliyat Tartiblarini (SOP) monitoring va baholash va boshqalarni yaxshilash uchun muvofiqlashtirish mexanizmlarini qo'llash** zarurati ko'rilmogda.

⁵⁰ <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=23162&langId=en>

⁵¹ Ularga jumladan maslahat xizmatlari, ish joyiga integratsiyaga yordam berish, inklyuziv yordam, shogirdlar uchun inklyuzivlik bonusi, yakka tartibdagi tadbirkorlar uchun boshlang'ich moliyalashtirish, yoshlar uchun murabbiylik va nogironlar uchun kasbiy ta'limga yordam berish dasturlari kiradi.

Nogironlarni mehnat bozoriga integratsiya qilish mas'uliyati turli manfaatdor tomonlar zimmasiga yuklangan (masalan, KQBV, IHMA, INSON markazlari, monomarkazlar va boshqalar boshchiligidagi bandlik dasturlari uchun DBX). Bundan tashqari, **har bir sherik** rivojlangan muvofiqlashtirish mexanizmlari bo'yicha **mas'uldir** va yaxshi muvofiqlashtirishni ta'minlashda o'z rolini o'ynaydi. Muvofiqlashtirishga turli usullar bilan erishish mumkin, masalan, sheriklar o'rtasidagi muntazam uchrashuvlar, keys konferentsiyalari⁵² va muvofiqlashtirish organini⁵³ tashkil etish (shuningdek qarang: Scoppetta & Sandu, 2022). Hamkor tashkilotlarda (milliy, mintaqaviy/mahalliy) xodimlarning malakasini oshirish uchun bo'lim xodimlarini o'qitish kabi salohiyatni oshirish tadbirlari zarur bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, 3-Aralashuv sohasida tasvirlanganidek, mahalliy darajada hamkorlikni yo'lga qo'yish uchun maxsus treninglar o'tkazish tavsiya etiladi.

3-ARALASHUV SOHASI

BANDLIK VA IJTIMOY TA'MINOT SUB'EKLARI O'RTASIDAGI HAMKORLIK	
Aniqlangan talablar	DBX, IHMA ofislari, Monomarkazlar, INSON Ijtimoiy Xizmatlar markazlari va boshqalar o'rtasida hamkorlik amaliyotlari kam.
<i>O'zbekistondagi kirish nuqtalari</i>	<i>O'zbekiston hukumati (2023a) "Ishga Marhamat" monomarkazi va "Sharoit plus" o'rtasida memorandum imzolandi</i> ⁵⁴
Istiqbolli xalqaro amaliyotlar	Hamkorlik bo'yicha Yevropa axloq kodeksi Armanistonda integratsiyalashgan ijtimoiy xizmatlar markazlari

Biz boshqaruvning **barcha darajalarida mas'ul manfaatdor tomonlar o'rtasidagi hamkorlikni standart tartiblar, qoidalar va protokollar orqali rasmiylashtirish** orqali bandlik va ijtimoiy himoya o'rtasidagi tizimli aloqani mustahkamlashni tavsiya

⁵² Keys konferentsiyalari mijoz haqida zarur ma'lumotlarni (ijtimoiy-iqtisodiy mavqei', imtiyozlar tarixi, taklif qilinadigan xizmatlar va boshqalar) almashish va xavf omillarini muhokama qilish uchun mijoz bilan ishlaydigan mutaxassislarining ko'p tarmoqli uchrashuvlari; mijozning ehtiyojlari; zarur nazorat va yordam tadbirlari; va jalb qilingan mutaxassislarining roli kabilardir. Keys konferentsiyalarining maqsadi sektorlar va agentliklar bo'ylab xizmat ko'rsatish imkoniyatlarini ko'rib chiqish va mijozning eng yaxshi manfaatlarini hisobga olgan holda rasmiy qarorlar qabul qilishdir. (moslashtirib olingan manba: https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/2021-10/143.11_EN_SOP%20Case%20Conferencing_26Oct2021.pdf)

⁵³ Muvofiqlashtiruvchi organlar aralashuvni loyihalash, amalga oshirish va baholashda ishtirok etuvchi barcha ishtirokchilarni o'z ichiga oladi. Bunga birgalikda amalga oshirish uchun kelishilgan aralashuvlar kiradi, masalan, individual harakatlar rejalari, murojaat qilish jarayonlari va boshqalar. Mazkur organ IKM tizimi doirasida amalga oshirilishi lozim bo'lgan harakatlarni aniq belgilaydi.

⁵⁴ <https://sharoitplus.uz/en/sharoit-plus-signed-a-memorandum-of-understanding-with-the-monocenter-ishga-markhamat/>

qilamiz. Ushbu manfaatdor tomonlardan foydalanish mumkin bo'lgan chora-tadbirlar va xizmatlar mijozlarga birgalikda taklif qilinishi kerak. Sheriklar o'rtasidagi kelishuvlarni rasmiylashtirish foydali ekanligini xalqaro tajriba tasdiqlaydi. Maqsadlar, birgalikda yoki alohida foydalaniladigan vositalar, har bir agentlikning roli va funksiyalari, resurslar, shuningdek, manfaatlar va boshqa hissalar to'g'risidagi kelishuvlar haqida ma'lumot beruvchi **Sheriklik shartnomalari** ishlab chiqilishi va taqdim etilishi kerak.

Sherikchilikni shakllantirish umumiy maqsadni belgilash, umumiy majburiyat va hamkorlikda qaror qabul qilish bilan tavsiflanadi. Ittifoqlar sheriklar o'rtasidagi ish jarayonini yaxshilashga yordam beradi. Shunday qilib, **bandlik va aholini ijtimoiy muhofaza qilish idoralarining ikki tomonlama hamkorligi xizmatlarni taklif qiluvchi NNTlar⁵⁵, mahalliy sharoitlarga chora-tadbirlarni kiritishda yordam beruvchi munitsipalitetlar, ish o'rinlarini taklif qiluvchi korxonalar va sheriklar tomonidan birgalikda amalga oshirilayotgan siyosat samaradorligini o'lchashga yordam beruvchi tadqiqot institutlari kabi boshqa ishtirokchilarga ham kengaytirilishi kerak.**

O'zbekiston allaqachon o'rnatilgan hamkorlikka asoslanishi mumkin, masalan, "Aholining ijtimoiy himoya olish huquqlarini ta'minlash hamda davlat ijtimoiy yordami va xizmatlarini ko'rsatishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarorida (Hukumat 2023a). Mazkur hujjatda "INSON" ijtimoiy xizmatlar markazining mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlari, hududiy davlat organlari va tashkilotlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari bilan hamkorligi masalasi yoritiladi. "Ishga Markhamat" monomarkazi va Sharoit plus tomonidan imzolangan memorandum hamkorlikni shakllantirish uchun yana bir kirish nuqtasi bo'lishi mumkin. Shu e'tiborga loyiqki, NNT bo'lmish "Nogironlar jamoat birlashmasi" xizmatlar ko'rsatishning asosiy hamkori hisoblanadi. NNTlar maqsadli guruh bo'yicha maxsus nou-xauga ega va ularga kirishni osonlashtiradi. Manfaatdor tomonlar, jumladan, DBX, Inson markazlari, Monomarkazlar, NNTlar, ish beruvchilar va xodimlar o'rtasida ishlashni tashkil etish bo'yicha tavsiyalar tahliliy hujjatning bir qismi bo'ladi (2024 yil may holatiga ko'ra, quyida ham ko'ring).

4-ARALASHUV SOHASI

NOGIRONLAR UCHUN IKM	
Aniqlangan talablar	Nogironlar uchun IKM yo'qligi

⁵⁵ Yevropa parlamenti islohotlar va yaxshi hukumatni qo'llab-quvvatlashda fuqarolik jamiyati muhimligini ta'kidlaydi (European Parliament, 2023).

<i>O'zbekistonda kirish nuqtalari</i>	<p><i>INSON ijtimoiy xizmat ko'rsatish markazlarida ishga qabul qilingan ijtimoiy soha xodimlarining vazifalari to'g'risidagi Prezident qarori (O'zbekiston Hukumati, 2023-y.)</i></p> <p><i>Jahon bankining "Ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash" loyihasi (2019-2024) DBXda</i></p> <p><i>Ijtimoiy xizmatlar uchun BMTTD, XMT va UNICEF bilan hamkorlikda ish dasturi (2020-2022)</i></p> <p><i>Surxondaryo viloyatida keys-menejment</i></p>
Istiqbolli xalqaro amaliyot	<p>Litvada qo'llanilgan IKM</p> <p>Kosovoda AIIP</p>

O'zbekiston IKM modeli sinovdan o'tkazilishi bo'yicha takliflar 2024-yil may oyida missiya yakunlari bo'yicha ishlab chiqiladigan tahliliy hujjatning bir qismi bo'ladi. Birinchi qadam sifatida potentsial hamkorlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarurati va nogironlar uchun IKM modelini yaratish talabi (Monomarkazda va/yoki INSON markazida sinovdan o'tkaziladi) barcha manfaatdor tomonlar bilan muhokama qilinadi. 2024-yilning 18-aprelida Toshkentda ishtirokchi doirani aniqlash bo'yicha seminar⁵⁶, 2024-yil 19-aprelda esa manfaatdor tomonlarning milliy seminari⁵⁷ bo'lib o'tadi.

Keyingi qadam samarali IKM uchun asosiy funktsiya bo'lgan keys-menejerlarini o'qitish va yollash bo'ladi, chunki ular barcha mahalliy choralar va xizmatlardan foydalanadilar. Ularning maqsadi mijozga ijtimoiy inklyuziya va mehnat bozori integratsiyasi jarayonlarida bosqichma-bosqich yordam berishdir. **Modelni loyihalash bo'yicha takliflar va ish boshqaruvchisining zarur malakasi va rollari kelgusi tahliliy materialda batafsil bayon qilinadi**⁵⁸.

⁵⁶ *Ishtirok etish doirasini aniqlash* bo'yicha seminar ishtirokchilari orasida DBX maslahatchilari, ijtimoiy ishchilar, INSON Ijtimoiy Xizmatlar Markazi xodimlari, Monomarkazlardan kasb-hunar ta'limi bo'yicha trenerlar, xizmat ko'rsatuvchi provayderlar (Sharoit plus kabi NNTlar), benefitsiarlar (nogironligi bo'lgan shaxslar va/yoki ularning manfaatlarini ifodalovchi tashkilotlar), ish beruvchilar, ijtimoiy sheriklar, tadqiqot institutlari va baholovchilar kiradi. Keyingi hamkorlarni JB guruhida aniqlash mumkin (2022 yil, 20-bet). Seminarining maqsadi hamkorlar bilan birgalikda Toshkent shahrida xizmat ko'rsatish modelini ishlab chiqish, hamkorlik zarurligi haqida umumiy tushunchaga ega bo'lish, O'zbekistonda IKM modelining qo'shma maqsadlari va birinchi qadamlarini kelishib olishdan iborat.

⁵⁷ *Milliy manfaatdor tomonlar seminarining* kutilayotgan ishtirokchilari orasida KQBV, IHMA, BMTTD (va boshqalar, masalan, Jahon Banki), boshqa davlat organlari, nogironlar va markaziy boshqaruv darajasidagi ijtimoiy sheriklarni ifodalovchi nodavlat notijorat tashkilotlari davlat xizmatchilari kiradi. Seminarining maqsadi - *Ishtirok etish doirasini aniqlash* seminari natijalarini birgalikda muhokama qilish va baholash, IKM modelining asosiy asoslarini va IKMga jalb qilingan ishtirokchilar tomonidan qo'yiladigan keyingi qadamlarni kelishishdan iborat.

⁵⁸ Masalan, IKM standartlari va qo'llanmasiga qarang : <https://www.cmsuk.org/files/CMSUK%20General/000Standards%202nd%20Ed%20Nov%202009.pdf>

6 Xulosalar

Hukumat tomonidan qilinayotgan sa'y-harakatlarga qaramay, O'zbekistonda nogironlarning ahvoli yaxshilanishiga ehtiyoj mavjud. Nogironlarning atigi 43 foizi o'zlarini O'zbekiston Konstitutsiyasi va qonunlarida nazarda tutilgan huquqlaridan to'liq foydalanayapti, deb hisoblaydi (qiyoslaganda, nogironligi bo'lmaganlarning 74 foizi o'z huquqlaridan foydalanayotganini ma'lum qiladi). Nogironlar (va ularning qaramog'idagi shaxslar) ish haqi darajasining pastligi, rasmiy mehnat bozorida chetlashtirilganligi, nogironlik bo'yicha nafaqalarning yetarli emasligi va nogironlik bilan bog'liq xarajatlar tufayli boshqalarga qaraganda kamroq farovonlik darajasiga ega (BMT O'zbekiston, 2019).

Binobarin, nogironlarning mehnat qilish va ishsizlik kabi ijtimoiy xavflardan himoyalaniş huquqi islohotlarning muhim yo'nalishi hisoblanadi. Hukumat sektorlararo kompleks yechimlar orqali O'zbekistonning murakkab rivojlanish muammolarini yengib o'tishga yordam berish uchun boshqa hamkorlar bilan birgalikda islohotlar va strategiyalarni amalga oshirish bilan shug'ullanmoqda⁵⁹. Bugungi kunda bandlik va ijtimoiy himoya hanuzgacha turli institutlar bo'ylab tarqoq bo'lib, aralashuvlarni muvofiqlashtirish yoki integratsiya qilish va dasturlar va sxemalar o'rtasida gorizontaal aloqalarni o'rnatish bo'yicha hech kim javobgar emas⁶⁰. Bu imtiyozlar va xizmatlar ko'rsatishda kompleks yondashuvlarning yo'qligiga olib keladi.

Amalga oshirilgan adabiyotlar tahlili asosida to'rtta Yevropa amaliyoti aniqlandi va ushbu hisobotda taqdim etildi. Bundan tashqari, hukumat va uning hamkorlariga nogironlar uchun bandlik va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda integratsiyalashgan yondashuvni qabul qilishda yordam berishga qaratilgan to'rtta aralashuv yo'nalishi ajratib ko'rsatildi. To'rtta aralashuv sohalari quyidagilardan iborat: 1) *Nogironlarni ish bilan ta'minlashning maqsadli dasturlari*; 2) *Kompleks va yaxshi muvofiqlashtirilgan dasturlar*; 3) *Bandlik va ijtimoiy ta'minot sub'ektlari o'rtasidagi hamkorlik*; va 4) *Nogironlar uchun IKM*.

Integratsiyalashgan yondashuvlar boshqaruvning turli darajalarida qo'llanilishi va siyosat sohalari va hamkorlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirishni o'z ichiga olishi lozim. O'zbekistonda nogironlar uchun mehnat bozoriga kirish bo'yicha maqsadli chora-tadbirlar ko'p hollarda yetishmayotganligi sababli, **nogironlar va firmalarning ehtiyojlarini qondiradigan takliflarni ishlab chiqish zarurati ko'rinadi. Nogironligi bo'lgan shaxslarni integratsiyalashuvi yo'lida qo'llab-quvvatlash uchun maslahat takliflari, nogironlarni umumlashtirishga imkon beruvchi keng qamrovli**

⁵⁹ Birlashgan Millatlar Tashkiloti (2021): BMTTD Ijroiya kengashi, UNFPA va BMTning Loyiha xizmatlari bo'yicha byurosi. 2021 yil 1-sessiya, Nyu-York.

⁶⁰ XMT, UNICEF va Jahon banki (2020).

integratsiyalashgan dasturlar va ish joyiga integratsiyalashuv yordami kabi maqsadli bandlik choralari kabi imkoniyatlarni beruvchi chora-tadbirlarni amalga oshirish tavsiya etiladi. Ushbu chora-tadbirlar turli formatlarda, shu jumladan integratsiya zanjirlarida taqdim etilishi kerak. O'zbekistonda sinovdan o'tkaziladigan IKM modeli bo'yicha takliflar 2024-yil may oyida missiya yakunlari bo'yicha ishlab chiqiladigan tahliliy hujjatning bir qismi bo'ladi.

7 Manba'lar va qo'shimcha adabiyotlar

- Akilova, M. & Marti, Y.M. (no date). Integrated Case management manual For Centres for Social Work and Employment Service Agencies (commissioned by UNICEF and UNDP). Not publicly accessible.
- Birtha, M., Scoppetta, A., & Sandu, V. (2022). Peer Review Kosovo Report: The integrated policy approach applied for vulnerable groups of society with the Active Inclusion Integration Platform (AIIP) of the Republic of Kosovo. Vienna: European Centre.
- CERR and UNDP Country Office in Uzbekistan (2023). Uzbekistan Pilot Multidimensional Poverty Index Report 2023. Available at: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-03/en_Pilot%20MPI%20report%202023.pdf (18/03/2024).
- Davern, E., Scoppetta, A. & Nunn, A. (2021). The power of DBX partnerships. Paper presented at the DBX Network Stakeholder Conference, 20-22 April (online).
- European Commission (2014). The European code of conduct on partnership in the framework of the European Structural and Investment Funds. Brussels: European Commission. Available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/93c4192d-aa07-43f6-b78e-f1d236b54cb8> (17/2/2024).
- European Parliament (2023). Resolution of 4 October 2023 on Uzbekistan (2022/2195(INI)), P9_TA (2023)0346. Available at: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0346_EN.html (19/2/2024)
- Fuchs, M. (2014). Quota Systems for Disabled Persons: Parameters, Aspects, Effectivity. European Centre Policy Brief, March 2014
- Genova, A & Davern, E. (2022). Practitioner toolkit on strengthening DBX to improve the labour market outcomes of persons with disabilities. Written by Fondazione Giacomo Brodolini S.r.l SB. European Network of Public Employment Services. Brussels: European Commission. Available at: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10387> (20/03/2024).
- ILO (2021). Towards Full and Productive Employment in Uzbekistan: Achievements and Challenges. ILO Decent Work Technical Support Team and Country Office for Eastern Europe and Central Asia. Employment Country Reports Series, February 2021.
- ILO (2020). Decent Work Country Programme for the Republic of Uzbekistan 2021-25. Available at: https://kasaba.uz/wp-content/uploads/2022/01/ENG_UZB_DWCP-Uzbekistan-2021-2025_FF_21Sep-002.pdf (17/2/2024)
- ILO, UNICEF & WB (2020): An assessment of the social protection system in Uzbekistan. Based on the Core Diagnostic instrument (CODI). Available at: https://www.ilo.org/moscow/information-resources/publications/WCMS_760153/lang--en/index.htm (06/02/2024).
- ILO (2019). Promoting Employment Opportunities for People with Disabilities, Quota Schemes. Available at: https://www.ilo.org/global/topics/disability-and-work/WCMS_735531/lang--en/index.htm
- Kamandulienė, V. (2022). Promising practice from the EU: Defining tracking systems and definitions of sustainable employment in Lithuania, Lithuanian Public Employment Service. Power point presented on 22 June 2022 during the Peer review “The integrated

- policy approach applied for vulnerable groups of society with the Active Inclusion Integration Platform (AIIP) of the Republic of Kosovo”. Not publicly available.
- Konterra Group (2022). Evaluation of the UN Joint Programme on Strengthening Social Protection in Uzbekistan (January 2020 – February 2022). Evaluation report. Available at: <https://erc.undp.org/evaluation/documents/download/19985> (16/2/2024).
- Meyers, C. (2023). Partnerships in ESF Flanders. Power Point Presentation. Mutual learning event of the BB Hands on pilot (BB Peer review and Training Project of the European Centre), 24-25 October 2023. Not publicly accessible.
- Mujku, V. & Kalludra, S. (2022). The Active Inclusion Integration Platform (AIIP) of the Republic of Kosovo, Rationale, process, and status quo, Kosovo Employment Agency. Power point presented on 21 June 2022 during the Peer review “The integrated policy approach applied for vulnerable groups of society with the Active Inclusion Integration Platform (AIIP) of the Republic of Kosovo”. Not publicly available.
- National Agency for Social Protection/IHMA (2024). Social Assistance Programs. PowerPoint Slides from 23.02.2024. Not publicly accessible.
- IHTT (2023). Personalised Public Services for People in Vulnerable Situations in Lithuania - Implementing a Case Management Model. Available at: <https://www.IHTT.org/lithuania/social-services-lithuania-2023-roadmap.pdf> (19/2/2024).
- IHTT (2021). New ways to reach out to employers. Output 4 – Innovative policy design of active labour market policies (ALMPs). In collaboration with the European Commission. Available at: <https://linospiterifoundation.org/wp-content/uploads/2022/11/Innovative-policy-design-of-active-labour-market-policies.pdf> (20/03/2024).
- IHTT (2010), *Sickness, Disability and Work: Breaking the Barriers, A Synthesis of Findings across IHTT Countries*, Paris.
- Partnership Brokers Association (2019). Handbook - Brokering Better Partnerships by investing in the partnering process. Available at: <https://partnershipbrokers.org/w/wp-content/uploads/2021/02/Brokering-Better-Partnerships-Handbook.pdf> (January 2024).
- Sandu, V. & Scoppetta, A. (2022). Instructions on Managing cases & case managers - Technical Assistance “Improving coordination of social protection and employment service delivery in Armenia”. Geneva: ILO.
- Scoppetta, A. & Sandu, V. (2022). Guide to Improving coordination of social protection and employment service delivery in Armenia and Tajikistan. Geneva: ILO.
- Scoppetta, A. (2023). Incentivising employment of persons with disabilities in the open labour market – mapping of national policies, strategies and measures (Austria). Thematic report in the framework of the European Centre for Expertise in the field of employment and labour market policies (on behalf of ICF/DG Employment). Brussels: European Commission.
- Scoppetta, A. (2013): Successful partnerships in delivering public employment services (Analytical Paper), DG Employment, Social Affairs and Inclusion (ed.), DBX to DBX Dialogue. The European Commission Mutual Learning Programme for Public Employment Services.
- Scoppetta, A. (2006): Roles and Functions within Partnerships: Lessons drawn from the Territorial Employment Pacts in Austria. In *Successful Partnerships – A Guide*, IHTT LEED Forum on Partnerships and Local Governance (ed.), Vienna, S.12 – 14
- Scoppetta, A., Davern, E. & Geyer, L. (2019): Job carving and Job crafting. Joint paper of the ETN and LTU project (on behalf of AEIDL/European Commission). Brussels: ESF

- Transnational Platform. Available at:
<https://www.euro.centre.org/publications/detail/3479> (20/2/2024).
- Scoppetta, A., Leichsenring, K. & Lelkes, O. (2018): Integrated Case Management of Employment and Social Welfare Users in the Western Balkans – Guidelines and Good Practices. Commissioned by the UNDP. Vienna: European Centre for Social Welfare Policy and Research.
- Stott, L. & Scoppetta, A. (2023). DRAFT Proposal for a revised European Code of Conduct on Partnership in the framework of EU Funds. Written by order of the European Commission (DG REGIO) in the frame of the European Community of Practice on Partnership (ECoPP). Not publicly accessible.
- Stott, L. & Scoppetta, A. (2013a): Employment & social inclusion partnerships in Europe, In: The Journal of Partnership Brokering: Betwixt and Between, Volume 1 (1), London. Available at: <http://partnershipbrokers.org/w/journal/employment-social-inclusion-partnerships-in-europe/> (January 2024).
- Stott, L. & Scoppetta, A. (2013b): Promoting local economic development through multi-level partnership arrangements in Europe, In: SKILLS@WORK: Theory and Practice Journal, Volume 6/2013, Hilton, South Africa. http://reference.sabinet.co.za/sa_epublication/skills (January 2024).
- Stott, L. & Scoppetta, A. (2011): Promoting Transnational Learning: Using a critical friend peer review process in the Community of Practice on Partnership in the European Social Fund, In: European Journal of Transnational Studies, Volume 3 (1), Budapest – Berlin, page 5-27.
- Tennyson, R. (2004) The Partnering Toolkit, London: International Business Leaders Forum & Geneva: Global Alliance for Improved Nutrition. Available at: <http://archive.thepartneringinitiative.org/the-partnering-toolbook/> (January 2024)
- Tennyson, R. (2005) The Brokering Guidebook, Navigating effective sustainable development partnerships, London: The Partnering Initiative, International Business Leaders Forum. Available at: <https://archive.thepartneringinitiative.org/publications/toolbook-series/the-brokering-guidebook/> (January 2024)
- The Partnering Initiative & UN DESA/ United Nations Department of Economic and Social Affairs (2018). Maximising the impact of partnerships for the SDGs – A practical guide to partnership value creation. Stibbe, D.T., Reid, S., Gilbert, J.. Available at: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2564Maximising_the_impact_of_partnerships_for_the_SDGs.pdf (January 2024).
- UN (2022). 2022 UN Country Annual Results Report Uzbekistan. Available at: https://uzbekistan.un.org/sites/default/files/2023-08/CRR2022_EN_final.pdf (16/2/2024).
- UN General Assembly (2023). National report Uzbekistan submitted in accordance with Human Rights Council resolutions 5/1 and 16/21. Available at: https://www.upr-info.org/sites/default/files/country-document/2023-11/A_HRC_WG.6_44_UZB_1_EN.pdf (06/02/2024).
- UN Uzbekistan (2019). Situation analysis on children and adults with disabilities in Uzbekistan. Brief report. Available at: <https://www.unicef.org/uzbekistan/media/3571/file/Brief%20PwD%20SitAn.pdf>
- UNDP (2020). Active Inclusion Integration Platform – Feasibility Study. Not publicly accessible.

- UNDP (2023). Report on the study of the accessibility of premises belonging to the Monocenter, located in the Yashnoabad district of the city Tashkent for persons with disabilities. Prepared by Rakhimova M.A. Not publicly available.
- UNPRPD (2022/2023). Situation analysis of the rights of persons with disabilities Uzbekistan. Available at: https://archived.unprpd.org/sites/default/files/2022-11/Situation_Analysis_CountryBrief_Uzbekistan_0.pdf (16/02/2024).
- Government of Uzbekistan, UNPRPD MPTF, UNICEF, UNHR, UNFPA, UNDP (2021). Situation Analysis on the Rights of Persons with Disabilities in Uzbekistan. Available at: <https://www.unicef.org/uzbekistan/media/5076/file/Situational%20analysis.pdf> (26/02/2024).
- WB (2023). *Technical Note on the Implementation of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities in Uzbekistan (English)*. Washington, D.C.: World Bank Group.
- WB (2019). Strengthening the social protection system project. Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/895931562292157182/pdf/Uzbekistan-Strengthening-Social-Protection-System-Project.pdf> (26/2/2024).
- WB Group (2022). Country Profile Uzbekistan. Disability Inclusion. Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099415012202114964/pdf/P156962000base01d0acaf097d2cee632d3.pdf> (17/2/2024).

Qonunlar va qarorlar (tanlangan):

Normativ-huquqiy hujjatlar loyihalari muhokamasi portalida qonun va me'yoriy hujjatlar onlayn tarzda e'lon qilinadi: <https://ishplus.uz/summaries?lang=en>

- O'zbekiston hukumati (2024). O'zgalar parvarishiga muhtoj keksalar va nogironligi bo'lgan shaxslarga ijtimoiy xizmatlarni ko'rsatish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 27 dekabr, 2023.No. 410.<https://lex.uz/docs/6725094>
- O'zbekiston hukumati (2023a). O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023 yil 14 oktyabrdagi "Aholining ijtimoiy himoya olish hamda davlat ijtimoiy yordami va xizmatlari ko'rsatishga bo'lgan huquqlarini ta'minlashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori. <https://lex.uz/docs/6636282>.
- O'zbekiston hukumati (2023b). O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 1-iyundagi "Aholiga yuqori sifatli ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish va yordam ko'rsatish, shuningdek, ularni samarali nazorat qilish tizimini tashkil etish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni. PF-82-son.
- O'zbekiston hukumati (2022a). O'zbekiston Respublikasida tibbiy-ijtimoiy xizmatlar tizimi takomillashtirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o'zgartishlar kiritish to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni, 2022-yil 17-may. ZRU-770.
- O'zbekiston hukumati (2022b). O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Nogironligi bo'lgan shaxslar bandligini rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori, 2022 yil 20 aprel. 203.
- O'zbekiston hukumati (2022c). O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 31-avgustdagi "Nogironligi bo'lgan shaxslarning mehnat qilishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. 486.

- O'zbekiston hukumati (2022d). O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 25-iyuldagi "O'zbekiston Respublikasi aholisini ijtimoiy himoya qilish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni. PF-175-son.
- O'zbekiston hukumati (2022e). *O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi, 2022-yil 29-oktabr*, No. 02/22/798/0972.
- O'zbekiston hukumati (2022/2016). O'zbekiston Respublikasida tibbiy-ijtimoiy xizmatlar tizimi takomillashtirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o'zgartishlar kiritish to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni, 2022-yil 17-may. No. ZRU-770.
- O'zbekiston hukumati (2021a). Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan *On additional measures to comprehensively support persons with disabilities, promote their employment and further increase social activity*, December 21, 2021. No. PP-57.
- O'zbekiston hukumati (2021b). O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 5-apreldagi Kam ta'minlangan va ishsiz fuqarolarni kasb-hunarga o'qitish tizimini takomillashtirish va mehnat organlari faoliyati samaradorligini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi qarori. No. 183.
- O'zbekiston hukumati (2021c). Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi, Xalq ta'limi vazirligi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Moliya vazirligi, Sog'liqni saqlash vazirligi, Respublika Ta'lim vazirligining Maktabgacha ta'lim vazirligining "O'quv muassasasi faoliyatining holati, vazifalari to'g'risida"gi yo'riqnomani tasdiqlash to'g'risida"gi qarori. , ijtimoiy soha xodimlarining vazifalari va malaka talablari, 2020-yil 15-may. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2020-yil 10-iyunda ro'yxatga olingan, No Ro'yxat. 3240.
- O'zbekiston hukumati (2020a). O'zbekiston Respublikasining bandlik to'g'risidagi qonuni, 2020-yil 20-oktabr. No. ZRU-642.
- O'zbekiston hukumati (2020b). O'zbekiston Respublikasining "Nogironlar huquqlari to'g'risida"gi qonuni. Bu yerda mavjud: <https://lex.uz/docs/5694817> (17/2/2024)-
- O'zbekiston hukumati (2019a). O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Ijtimoiy-mehnat masalalari bo'yicha uch tomonlama komissiyalar to'g'risida 2019 yil 3 iyul qarori.. No. 553.
- O'zbekiston hukumati (2019b). O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 1-noyabrdagi "Yagona milliy mehnat tizimi" idoralararo apparat-dasturiy kompleksini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori., No. 07/19/4502/3977.
- O'zbekiston hukumati (2018). O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlami bandligini rag'batlantirishning tashkiliy chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori, 2018-yil 11-iyun. No. PP-3782.
- O'zbekiston hukumati (2017). O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 1-dekabrdagi "Nogironligi bo'lgan shaxslarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni. No. UP-5270.
- O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi Ta'lim vazirligining Maktabgacha ta'lim muassasasi (2020) Ijtimoiy xodimlarning maqomi, vazifalari, funksiyalari va malaka talablari to'g'risidagi yo'riqnomani tasdiqlash to'g'risidagi qarori, 2020-yil 10-iyun, 3240-sonli ro'yxat.

Rasmlar

1-rasm: O'zbekistonda ijtimoiy himoyaga umumiy bayoni

2-rasm: Litva keys-menejment modeli

3-rasm: Kosovoda AIIP

4-rasm: Ish o'rni o'ymakorligi va ish o'rni hunarmandchiligi

Jadvallar

1-jadval: O'zbekiston: asosiy ko'rsatkichlar

2-jadval: Litvadagi amaliyot bo'yicha asosiy ma'lumotlar

3-jadval: Kosovodagi amaliyot bo'yicha asosiy ma'lumotlar

4-jadval: Armanistondagi amaliyot bo'yicha asosiy ma'lumotlar

5-jadval: Maltadagi amaliyot bo'yicha asosiy ma'lumotlar

6-jadval: Asosiy xulosalar, tegishli aralashuv sohalari va amaliyotlari matritsasi

ICM Maqsad Ko'lamini Aniqlash Bo'yicha Seminar **O'zbekistonda bandlik va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda** **kompleks yondashuv**

18 Aprel 2024

Anette Scoppetta | Eszter Zólyomi

Xush Kelibsiz!

ICM Ko'lamini aniqlash bo'yicha seminarlar yakuniy maqsadi va unga qanday erishish mumkinligi haqida umumiy tushunchani ta'minlash uchun mo'ljallangan.

Bugun seminarda qatnashayotgan kim?

- ✓ Bandlik va kambag'allikni qisqartirish vazirligi
- ✓ Milliy ijtimoiy himoya agentligi (IHMA)
- ✓ BMTTD va shu sohada ishlovchi boshqa xalqaro tashkilotlar
- ✓ Nogironligi bo'lgan shaxslarni ifodalovchi nodavlat notijorat tashkilotlari
- ✓ Ijtimoiy hamkorlar
- ✓ Boshqa davlat organlari
- ✓ Inson huquqlari organlari
- ✓ Boshqa siyosat hamkorlari
- ✓ ...

Biz bugun bu yerda nima uchyn yig'ildik?

Seminarning maqsadlari

- ❖ Seminarning maqsadi hamkorlar bilan birgalikda Toshkent shahrida xizmat ko'rsatish modelini rivojlantirish uchun asos yaratishdan iborat.
- ❖ maqsadli guruh ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda manfaatdor tomonlar o'rtasida kengaytirilgan hamkorlik/sheriklik zarurati to'g'risida umumiy tushunchaga ega bo'lish;
- ❖ O'zbekiston/Toshkentda Integratsiyalashgan ishlarni boshqarish (ICM) modeli uchun qo'shma maqsadlar va birinchi qadamlar haqida kelishib olish

Ushbu loyiha bo'yicha Yevropa markazi jamoasi kimdan iborat?

Anette Scoppetta

- ❖ Mehnat bozori va ijtimoiy siyosat (ayniqsa, siyosatlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik, mahalliy/mintaqaviy hamkorlik, ALMP innovatsion chora-tadbirlari, marginal guruhlarning ijtimoiy qo'shilishi, ijtimoiy innovatsiyalar, mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish, ko'p bosqichli boshqaruv)
- ❖ Ko'prik qurish (KQ) funktsiyasi uchun mas'ul va Yevropa markazida direktor o'rinbosari

Eszter Zólyomi

- ❖ Qashshoqlik va tengsizlik, ijtimoiy inklyuzivlik va aholi zaif qatlamlarining mehnat bozoriga integratsiyalashuvi, moliyaviy qodirligi va uy-joydan foydalanish imkoniyati
- ❖ Turli KQ faoliyati bilan shug'ullangan Yevropa markazining katta ilmiy xodimi

Kun tartibi

- 9.30 - 10.00**   **Ro'yxatdan o'tish**
- 10:00 - 10.15   Seminar ochilish marosimi (**Moderator – Nargiza Xamidova, BMTTD**)
Aygul Sattarova Toshkentdagi “Ishga marhamat” Monomarkaz direktori
Baxrom Xidirboyev Ijtimoiy himoya milliy agentligi Strategik tahlil va ijtimoiy himoya siyosatini
ishlab chiqish va rivojlantirish boshqarmasi boshlig'i Ijtimoiy himoya milliy agentligi
- 10.15 - 10.40   Integratsiyalashgan ish boshqaruviga kirish **Dr. Anette Skopetta ECSWPR**
- 10.40 - 11.20   ICMni sinovdan o'tkazish asoslari bo'yicha ishchi guruhlar (davra suhbatlarida ishtirokchilar soniga qarab 8 tagacha ishchi guruhlar; har birida ko'pi bilan 6-8 ishtirokchi)
- 11.20 - 11.40**   **Kofe/choy tanaffusi**
- 11.40 – 12.20   Ishchi guruhlar xulosalarini yalpi majlisda taqdim etish
- 12.20 – 13.00   Analitik hisobotning asosiy xulosalari, shu jumladan. Savol-javob
- 13.00 - 14.00**   **Tushlik**
- 14.00 - 14.30   Hamkorlarning qo'shma maqsadlari va vazifalari bo'yicha ishchi guruhlar (yuqoriga qarang)
- 14.30 – 15.00   Ishchi guruhlar xulosalarining yalpi majlisda taqdimoti
- 15.00 – 15.30   Keyingi qadamlar (muhokama va kelishuv)
- 15.30 – 15.50**   **Yakunlash va xulosalash**

Qulaylik zonangizdan chiqishga ...

**..... va sinov maydoniga
kirish uchun tayyormisiz??**

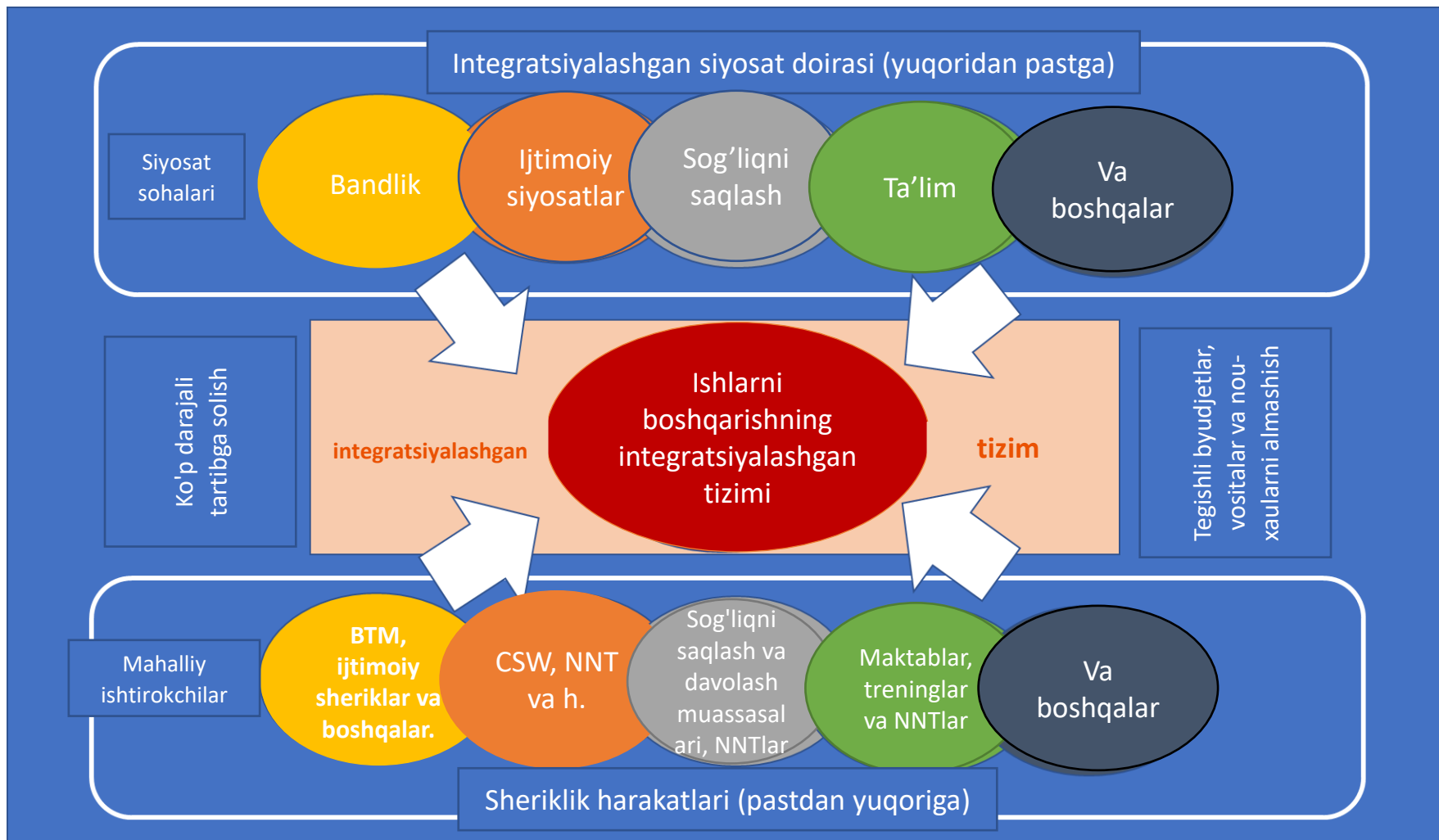

ICM haqida qisqa ma'lumot

Kirish sessiyasi

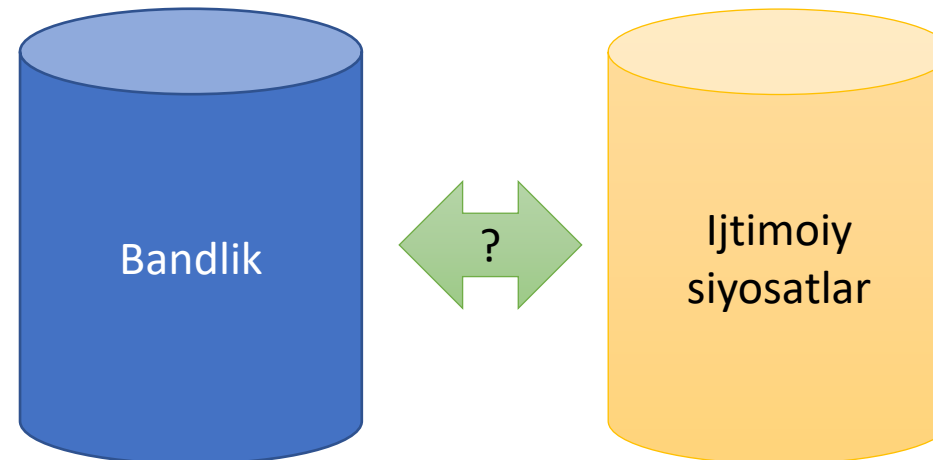
EUROPEAN CENTRE FOR SOCIAL WELFARE POLICY AND RESEARCH

Biz Integratsiyalashgan Ishar Boshqaruvi(ICM) ni qanday tushunamiz

Duch kelinayotgan Institutsional muammolar

- ❖ Bandlik va ijtimoiy siyosat (sog'liqni saqlash, ta'lim, mintaqaviy rivojlanish va boshqalar uchun) bo'yicha umumiy mas'uliyat; ya'ni, Siyosiy bo'linishlar
- ❖ Institutlar o'rtasida yaxshi ishlaydigan hamkorlik, ya'ni NNT va ijtimoiy sheriklar kabi xizmat ko'rsatuvchi provayderlar, shu jumladan bir xil darajadagi barcha tegishli ishtirokchilar o'rtasidagi o'zaro ta'sir yo'qligi; ya'ni; Hamkorlik

Siyosatni ishlab chiqish va amalga oshirishda zaif guruhlar va mahalliy nou-xaularni integratsiyalash

- ❖ Zaif guruhlarining ehtiyojlari ko'p qirrali va har qanday siyosat aralashuvining markaziga joylashtirilishi kerak.
- ❖ Takliflar odamlarning turli ehtiyojlarini, shu jumladan, ularning oilaviy ahvolini hisobga olgan holda ifodalovchi/moslashuvchan bo'lishi kerak - Yagona yondashuv mavjud emas.
- ❖ Yechimlar barcha ishtirokchilar: korxonalar, shaxslar va butun jamiyat uchun g'alaba qozonish sharoitlarini yaratishi kerak

ICM Ishchi ta'rifi

Integratsiyalashgan ishni boshqarish deganda...

bandlik va ijtimoiy ta'minot idoralari tomonidan eng zaif qatlamlarga (nogironlarga e'tibor qaratgan holda) xizmat ko'rsatish uchun birgalikda qo'llaniladigan innovatsion amaliyot, ayniqsa mehnat bozori va ijtimoiy himoya tizimi va hatto undan tashqarida ham barcha mavjud resurslar bilan tushuniladi.

Ushbu ish ta'rifiga rozi bo'la olasizmi? Qanday tuzatishlar/izohlar bor?

Toshkentda ICMni sinovdan o'tkazishning mantiqiy asoslari bo'yicha ishchi guruhlar

Participatory Session

EUROPEAN CENTRE FOR SOCIAL WELFARE POLICY AND RESEARCH

Ishchi guruh savollari

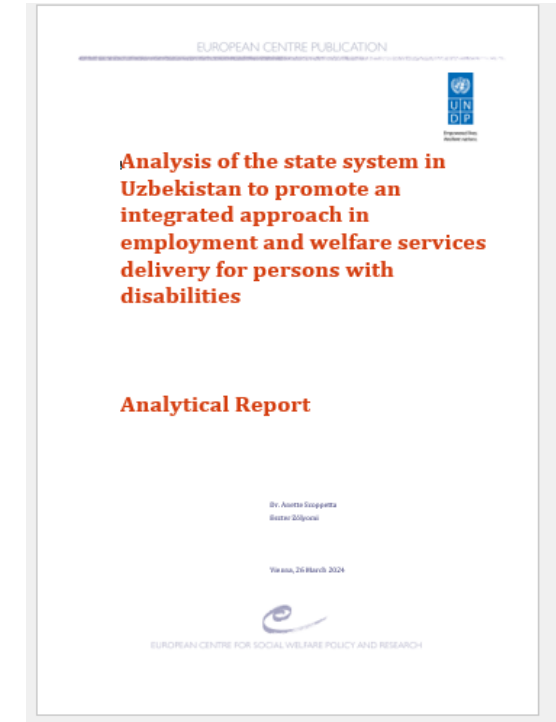
- ❖ Nogironligi bor shaxslar manfaati uchun birgalikda ishlashning qo'shimcha qiymati qanday?
- ❖ Hamkorlik uchun shoshilinch ehtiyojlarni qayerda ko'raman?
- ❖ Hamkorlikka qanday hissa qo'shishim mumkin?

Tahliliy hisobot: Xulosalar

Input Session

Asosiy ma'lumotlar

Indikatorlar	Ma'lumot	Manbalar va izohlar
Aholi	34.6 million	JB Guruhi (2022)
	60% I 30 yoshdan past	
	13,7 million kishi ish bilan ta'minlangan	2022 yil (eng ohirgi ma'lumot); UZSTAT
	1,3 million kishi ishsiz	2022 yil (eng ohirgi ma'lumot); UZSTAT
	Katta yoshdagi aholining 4,2 millioni (18,4%) ko'p qirrali kambag'aldir	O'zbekiston uchun ko'p o'lchovli qashshoqlik indeksi (CERR va BMTTD UZB, 2023)
Nogironligi bor shaxslar	Sertifikatlangan 845 300 kishi (2,3%)	JB, 2023
	287 763 nafar I va II guruh nogironlari nafaqaxo'rlari	NASP (2024)
	Har uch guruhdagi nogironlarning 162 200 nafari (25%) "mehnatga yaroqli" deb topildi.	JB Guruhi, 2022
	21 100 nafari (162 200 nafardan 6 foizi) rasman ish bilan band	JB guruhi, 2022
	Mehnat yoshidagi nogironlarning 5-7 foizi band	XMT, 2020; O'zbekistonda BMT, 2019

Tahlilning asosiy natijalari

- ❖ O'zbekistonda nogironlik hali ham qonuniy ravishda kasallik va mehnatga layoqatsizlik bilan bog'liq.
- ❖ Binobarin, ko'p odamlar boshqalar bilan teng ravishda mehnat bozoriga kirishda institutsional va tarkibiy to'siqlarga duch kelishadi (JB guruhi, 2022).
- ❖ Mavjud siyosat tizimining dizayni hali ham nogironlarning ochiq mehnat bozorida ishga joylashishiga to'sqinlik qilmoqda.
- ❖ O'zbekistonda nogironligi bo'lgan shaxslarni ish bilan ta'minlash uchun kvotalar tizimi samarali bo'lganligi haqida hech qanday dalil yo'q. Ish beruvchilar nogironlarni ishga qabul qilishni istamaydilar.
- ❖ XMT ta'kidlaganidek, PES zamonaviy davlat bandlik xizmatining barcha asosiy funktsiyalarini hali ham bajarmayapti.
- ❖ Monomarkazlar (Ishga Marhamat) ishsiz aholiga xizmat ko'rsatadi (asosan o'qitish).
- ❖ Toshkentdagi "Sharoit plus" misoli.

Tahlilning asosiy natijalari

- ❖ Hukumat tomonidan ijtimoiy himoyani rivojlantirish va amalga oshirish uchun mas'ul bo'lgan yagona milliy organ - Ijtimoiy himoya qilish milliy agentligi (NASP) tashkil etilishi muhim qadam bo'ldi.
- ❖ Yana bir muhim chora – ijtimoiy himoyaning yagona reestri va Yagona reestrini o'z ichiga olgan raqamli axborot tizimini yaratish bilan bog'liq.
- ❖ INSON Ijtimoiy Xizmat Markazlari mahalliy ijtimoiy xizmatlarni ko'rsatishda asosiy markazlar bo'lishi kutilmoqda, ular bilan odamlar yoki oilalar, shu jumladan nogiron bolalar va kattalar ehtiyojlariga moslashtirilgan integratsiyalashgan ijtimoiy himoyani ta'minlashda ko'prik vazifasini bajaradigan jamoa mutaxassisleri mavjud.

O'zbekistonda IIBni qo'llash bo'yicha asosiy xulosalar

- ❖ Dalillar shuni ko'rsatadiki, ishni boshqarish nogironlar uchun ayniqsa samarali yondashuvdir, chunki ular ko'pincha bir nechta provayderlardan moslashtirilgan va maxsus yordam va xizmatlarni talab qiladi (OECD, 2023).
- ❖ Ijtimoiy va mehnat bozori xizmatlari O'zbekistonda hamon tarqoq va institutlar o'rtasidagi muvofiqlashtirish mexanizmi, shuningdek, ushbu ikki siyosat sohasining integratsiyalashgan siyosati ko'pincha yetishmayapti.
- ❖ O'zbekistonda ijtimoiy xizmatlarda kompleks yechimlarni taqdim etishda vaziyatni boshqarish bo'yicha tajriba mavjud bo'lsa-da, ular birinchi navbatda ijtimoiy xizmatlar bilan bog'lanadi va ko'pincha bandlik va ijtimoiy himoya o'rtasida qo'llaniladigan kompleks yondashuvni o'tkazib yuboradi.
- ❖ Boshqaruvning barcha darajadagi ishtirokchilari o'rtasida o'z-o'zidan ishlash tengsizlik va qashshoqlik kabi murakkab ijtimoiy muammolarni hal qila olmasligi haqida umumiy tushunchani shakllantirish kerak.

ICM uchun kirish nuqtalari:

- Agentlikning tuman/shaharlaridagi INSON ijtimoiy xizmat ko'rsatish markazlarida ishga qabul qilingan ijtimoiy soha xodimlarining vazifalari to'g'risida Prezident qarori
- Jahon bankining "Ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash" loyihasi (2019-2024)
- BMTTD, XMT, UNICEF va Jahon bankining qo'shma ish dasturi (2020-2022)
- Surxondaryo viloyatida ijtimoiy soha xodimlari uchun ishlarni boshqarish...

Siyosat bo'yicha tavsiyalar

To'rtta aralashuv sohasi:

- I. **Kompleks va yaxshi muvofiqlashtirilgan dasturlar**
- II. **Nogironlar uchun maqsadli bandlik dasturlari**
- III. **Bandlik va ijtimoiy ta'minot sub'yektlari o'rtasidagi hamkorlik**
- IV. **Nogironligi bor shaxslar uchun ICM**

Keng qamrovli va yaxshi muvofiqlashtirilgan dasturlar

- ❖ Mijozning vaziyatida ijobiy o'zgarishlarga olib keladigan samarali ICM uchun (ya'ni, asosiy daromadga ega bo'lish va mehnat bozoriga qo'shilish) xizmatlar taklifidagi asosiy shartlar bajarilishi kerak:
  - thbandlik va ijtimoiy yordam benefitsiarlari/mijozlari uchun adekvat monetar va monetar bo'lmagan imtiyozlar va xizmatlarning mavjudligi
- ❖ **Aniqlangan talab:** ALMP va ijtimoiy siyosat va xizmatlar o'rtasida kam sonli dasturlar va cheklangan muvofiqlashtirish

Nogironlarning mehnat bozoriga kirishiga qaratilgan yangi chora-tadbirlarga misollar:

- Maslahat xizmatlari,
- Ish joyini integratsiyalashda yordam,
- Inklyuziya yordami,
- Shogirdlar uchun inklyuziv bonus,
- O'z-o'zini ish bilan ta'minlovchilarni boshlang'ich moliyalashtirish,
- Yoshlar murabbiyligi va
- Kasbiy ta'limga yordam berish dasturlari.

Manfaatdor tomonlar (PES, NAS ofislari, Monomarkazlar, INSON Ijtimoiy Xizmat Markazlari, NNTlar, tadqiqotchilar va boshqalar) o'rtasida aloqa, ishga qabul qilish, xizmat takliflari, ro'yxatga olish, tavsiyanomalar, Standart Operatsion Protseduralar (SOP), monitoring va baholashni yaxshilash uchun muvofiqlashtirish mexanizmlarini qo'llash kerak. .

- ➔ Case konferentsiyalari
- ➔ Hamkorlar o'rtasida muntazam uchrashuvlar
- ➔ Muvofiqlashtiruvchi organi tashkil etish

Ma'lumot:

Tematik konferentsiyalar

Tematik konferentsiyalar mijoz haqida zarur ma'lumotlarni (ijtimoiy-iqtisodiy ahvol, imtiyozlar tarixi, taklif qilinadigan xizmatlar va boshqalar) almashish va xavf omillarini muhokama qilish uchun mijoz bilan ishlaydigan mutaxassislarning ko'p tarmoqli uchrashuvlari; mijozning ehtiyojlari; zarur nazorat va yordam tadbirlari; va professionallarning rollari

Ma'lumot:

Muvofiqlashtiruvchi organ

Muvofiqlashtiruvchi organlar tadbirlarni loyihalash, amalga oshirish va baholashda ishtirok etuvchi barcha ishtirokchilarni qamrab oladi. Bu mijozlarning individual harakat rejalari, murojaat qilish jarayonlari va boshqalar kabi birgalikda amalga oshirishga kelishilgan barcha tadbirlarni o'z ichiga oladi. Kengash ICM tizimini joriy qilishda amalga oshirilishi kerak bo'lgan harakatlarni aniq belgilaydi.

Nogironlar uchun maqsadli bandlik dasturlari

- ❖ **Aniqlangan talablar:** nogironligi bo'lgan shaxslarni ish bilan ta'minlash bo'yicha maqsadli chora-tadbirlar mavjud emas
- ❖ **O'zbekistonga kirish nuqtalari:** www.ishplus.uz loyihasi (moslik bo'yicha)
- ❖ **Istiqbolli xalqaro amaliyotlar:** Ish o'rinlarini yaratish (masalan, Maltada): Ushbu kontseptsiyaning kuchli tomoni shundaki, ish joylari firmalar bilan birgalikda ularning ehtiyojlari va nogironlarning iste'dodidan kelib chiqqan holda "yaratiladi".

The screenshot shows the ISHPLUS website interface. At the top, there is a navigation bar with links for 'Loyiha haqida', 'Loyiha hamkorlari', 'Bizni qo'llab-quvvatlang', 'Kontaktlar', 'Telegram kanal', 'Telegram chat', 'Zaif ko'ruvchilar uchun versiya', and 'UZ'. Below this is a dark blue header with the ISHPLUS logo and a menu with 'Ish beruvchilar', 'Vakansiyalar', 'Rezumelar', 'Kurslar', 'Yangiliklar', 'Forum', and 'Kirish'. The main content area has a search bar and filters for 'Shaharni tanlang', 'Bandlik turi', and 'Nogironlik turi'. A list of job listings is displayed, including:

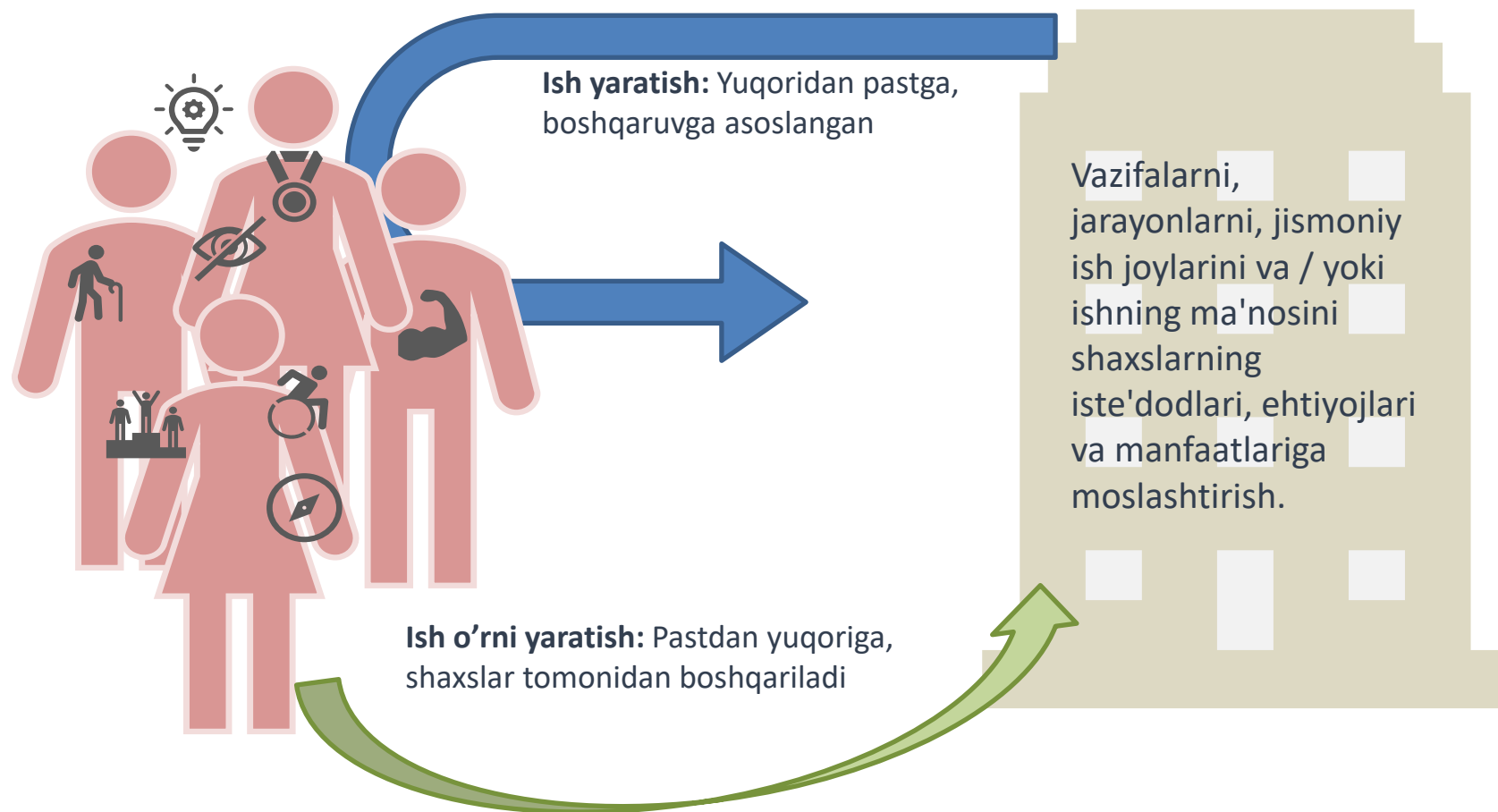
- Coll markaz Operatori** (2 500 000 so'mdan boshlab va undan yuqori) - Tashkent sh. - Chop etildi: 07.03.2024
- Umumiy amaliyot hamshirasi** (Oylik maoshi shtat jadvali asosida) - Tashkent sh. - Chop etildi: 07.03.2024
- Yengil avtomobil haydovchisi** (1 050 000 so'm) - Tashkent sh. - Chop etildi: 07.03.2024

On the left side of the job listings, there is a sidebar with categories and counts:

- Axborot texnologiyalari, Internet, Telecom (1)
- Dasturlash (4)
- Operatorlik ishi (62)
- SMM marketing (7)
- Grafik dizayn (0)
- Ma'lumotlar bazasi bilan ishlash (1)
- Axborot texnologiyalari sohasi (2)
- Kompyuter va axborot texnologiyalari (2)
- Sun'iy intellekt (0)
- Banklar va kredit (1)
- Kassa hodimi (3)
- Bank ekspeditorlari (1)
- Iqtisodchi (1)
- Mutaxassis (4)
- Bog'dorchilik (7)

Misol: Ish o'rinlari yaratish

- ❖ Ish o'rni yaratish - bu maxsus ishga joylashish imkoniyatlarini yaratish uchun kompaniya ichidagi ish vazifalarini qayta tashkil etish amaliyotini anglatadi
- ❖ Odamlarning shaxsiy iste'dodlari, ehtiyojlari va motivatsiyasiga muvofiq ish joylarini moslashtirish va/yoki yangilarini yaratish uchun innovatsion yondashuv

Bandlik va ijtimoiy ta'minot sub'ektlari o'rtasidagi hamkorlik

- ❖ **Talablar aniqlandi:** BTM, Monomarkazlar, INSON ijtimoiy xizmat ko'rsatish markazlari va boshqalar o'rtasida hamkorlik yetarlicha ko'p emas.
- ❖ **O'zbekistonda tayanch nuqtalari:**
  - ✓ O'zbekiston hukumati (2023a)
  - ✓ “Ishga Markhamat” monomarkazi va “Sharait plus” o'rtasida memorandum imzolanganligi

Barcha manfaatdor tomonlardan foydalanish mumkin bo'lgan chora-tadbirlar/xizmatlar mijozlarga birgalikda taklif qilinishi kerak. Maqsadlar, birgalikda yoki alohida foydalaniladigan vositalar, har bir agent/xodimning roli va funktsiyalari, resurslar, shuningdek, manfaatlar va boshqa hissalar to'g'risidagi kelishuvlar to'g'risida ma'lumot beruvchi hamkorlik shartnomalari ishlab chiqilishi va taqdim etilishi kerak.

Misol: Austria Vaqtinchalik bandlik dasturlari (1996-2014)

**Barcha sheriklar
o'rtasida
hamkorlik
to'g'risidagi
shartnomalar
imzolandi**

Mehnat bozori xizmatlari

Mehnat palatasi

Iqtisodiy palata

Qishloq xo'jalik palatasi

NNT (Mahalliy tashabbuslar)

Ijtimoiy ishlar federal
boshqarmasi

Gender masalalari bo'yicha
mutaxassislar

Hamkorlarning
byudjetlari: 820
million evrodan
ortiq.

Provinsiya hukumati

Sanoat federasiyasi

kasaba uyushmasi
federasiyasi

Provinsiya maktab kengashi

Ta'lim muassasalari

Munisipalitetlar

Mintaqa boshqaruv
uyushmalari

Nogironligi bor shaxslar uchun ICM

- ❖ **Aniqlangan talablar:** nogironligi bor shaxslar bandligi uchun ICMning yo'qligi
- ❖ **O'zbekistonda tayanch nuqtalari:**
  - ✓ INSON ijtimoiy xizmat ko'rsatish markazlarida ishga qabul qilingan ijtimoiy soha xodimlarining vazifalari to'g'risidagi Prezident qarori (O'zbekiston Hukumati, 2023-y.)
  - ✓ JBning "Ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash" loyihasi (2019-2024) BTMda
  - ✓ Ijtimoiy xizmatlar uchun BMTTD, XMT, UNICEF va Jahon banki bilan hamkorlikda ish dasturi (2020-2022)
  - ✓ Surxondaryo viloyatida ish yuritish

Ish boshqaruvchilari: Ish menejerlari samarali IIBning asosiy vazifasidir, chunki ular barcha mahalliy choralar va xizmatlardan foydalanadilar. Ularning maqsadi mijozga ijtimoiy inklyuziya va mehnat bozori integratsiyasi jarayonlarida bosqichma-bosqich yordam berishdir

Pilot-tajriba uchun qo'shma maqsadlar, shuningdek, keyingi qadamlar bo'yicha ishchi guruhlar

Muhokama Sessiyasi

Ishchi guruhi savollari

- ❖ Biz birgalikda kelishib olishimiz mumkin bo'lgan ICM pilotining maqsadlari qanday?
- ❖ Pilot uchun qanday maqsadlarni birgalikda belgilashimiz mumkin?
- ❖ Keyingi qadamlarim qanday?

Tajriba-sinov pilot loyiha bo'yicha kun xulosalarini va kelishuvlarni yakunlash

Participatory Session

EUROPEAN CENTRE FOR SOCIAL WELFARE POLICY AND RESEARCH

**ICM bo'yicha manfaatdor
tomonlarning milliy seminari-
O'zbekistonda bandlik va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda
kompleks yondashuv**

19 Aprel 2024

Anette Scoppetta | Eszter Zólyomi

Nega biz bugun bugun yig'ildik?

Seminarning maqsadlari

- ❖ Seminarning maqsadlari “ICM pilot-tajribasi bo'yicha qoshma muhokama” seminari **natijalarini taqdim etishdan iborat**
- ❖ hamda Toshkent shahrida nogironlarga e'tibor qaratgan holda ICMni tajriba-pilot tariqasida joriy etishni **birgalikda muhokama qilish**
- ❖ Bundan tashqari, seminar pilot loyiha korinishidagi **ICM modelini takomillashtirish uchun xizmat qiladi**
- ❖ va markaziy boshqaruv darajasida ICMga jalb qilingan manfaatdor shaxslar tomonidan amalga oshiriladigan **keyingi qadamlar to'g'risida kelishib olishdan iborat.**

Bugun seminarda qatnashayotgan kim?

- ✓ Bandlik va kambag'allikni qisqartirish vazirligi
- ✓ Milliy ijtimoiy himoya agentligi (IHMA)
- ✓ BMTTD va shu sohada ishlovchi boshqa xalqaro tashkilotlar
- ✓ Nogironligi bo'lgan shaxslarni ifodalovchi nodavlat notijorat tashkilotlari
- ✓ Ijtimoiy hamkorlar
- ✓ Boshqa davlat organlari
- ✓ Inson huquqlari organlari
- ✓ Boshqa siyosat hamkorlari
- ✓ ...

Yevropa markazining tashkiliy tuzilmasi

Direktorlar kengashi

Rais

Gada Fathi Vali
UNODC ijrochi direktori
UNOV bosh direktori

Rais vazifasini bajaruvchi

Angela Me
UNODC

Xalqaro mandat 12 tagacha a'zolar

Polsha, Ispaniya, Shvetsiya,
Shveytsariya +
Finlyandiya va Norvegiya
(birgalikda)

Avstriya mandati 6 tagacha a'zo

5 a'zo

Milliy aloqa xodimlari

Direktor: Kay Leyxsenring

Direktor o'rinbosari : Anette Skoppetta

PR va IT

Judit Shrayber
Monika Xunjadi
Sebastyan Ruttner
Sandra Sharf
Amaliya Solymosi

Boshqaruv guruhi

Bandlik va mehnat harakatchanligi

Sonila Danaj
Leonard Geyer
Elif Kayran
Anette Skoppetta

Sog'liqni saqlash va parvarishlash

Kay Leichsenring
Selma Qodi
Mirjam Pot
Kassandra Simmons

Ijtimoiy himoya va inklyuziya

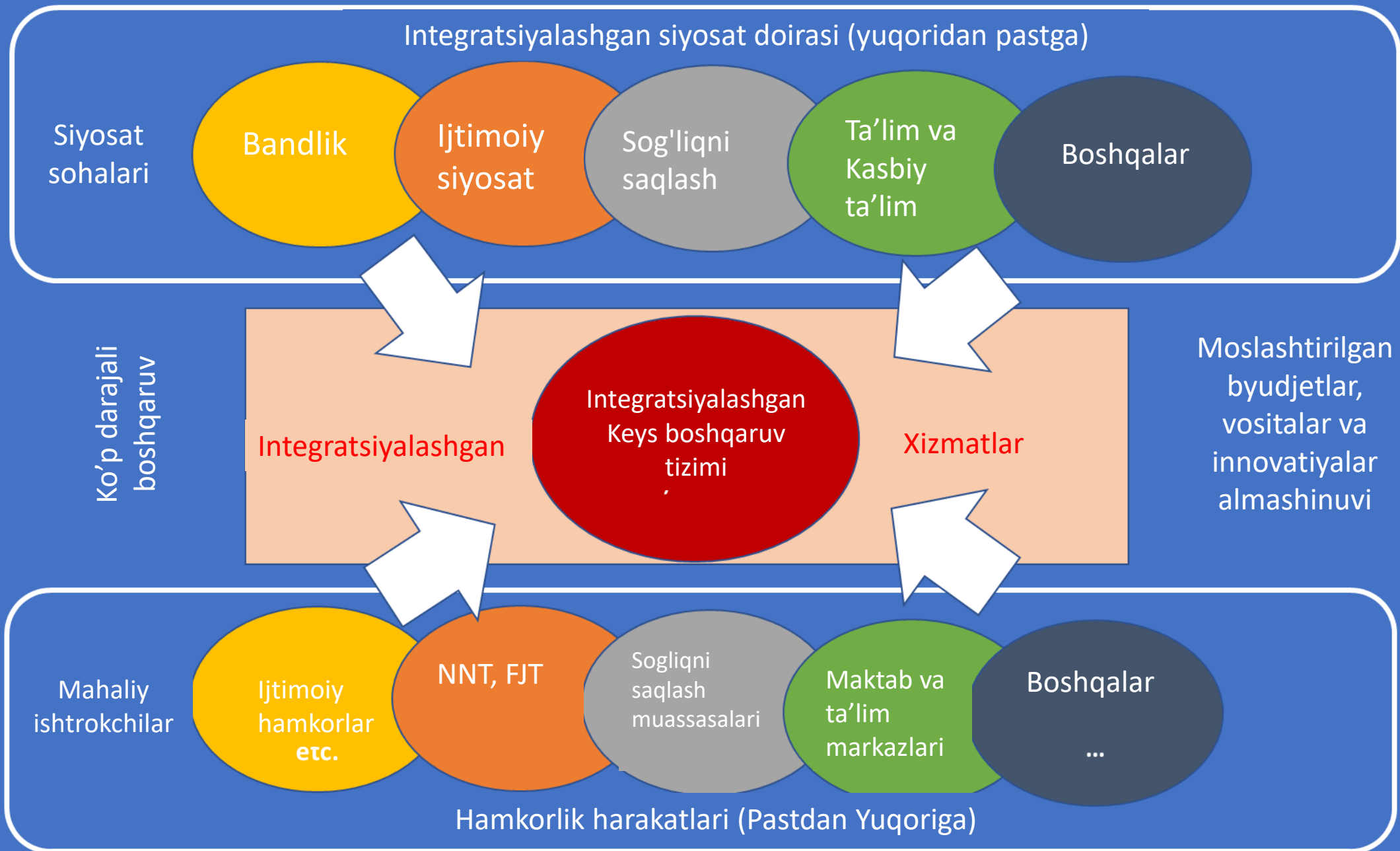
Magdi Maykl Fuchs
tug'ilgan

Sabina Gylsheni
Feliks Volgemut
Ester Zolyomi

Loyiha haqida ma'lumot

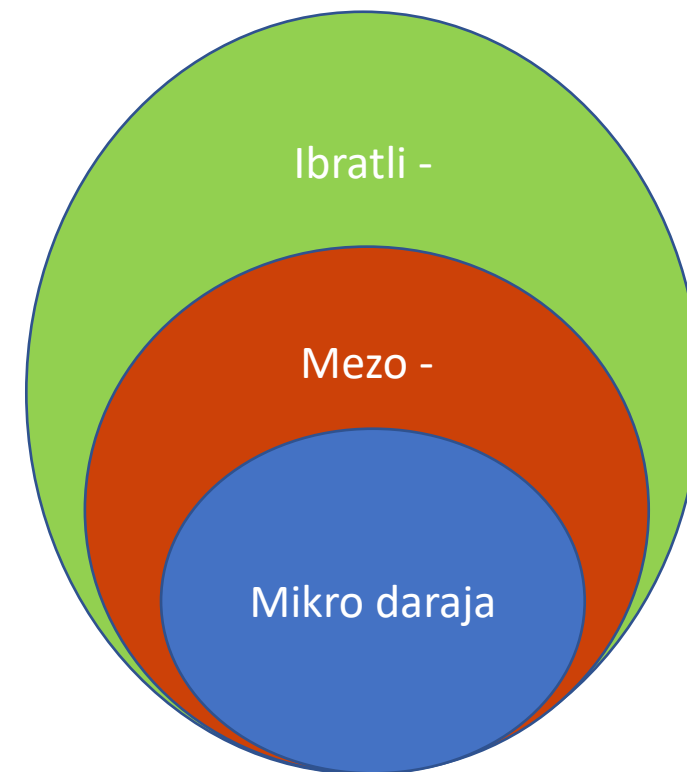
BMTTD va O'zbekiston hukumatiga xizmat ko'rsatish orqali biz quyidagi maqsadlarga egamiz:

- ❖ Hisobot haqiqiy ma'lumotlar va ma'lumotlardan iborat bo'lishini ta'minlash uchun **hamkorlarimiz**, xususan, O'zbekiston BMTTD, Ijtimoiy himoya milliy agentligi, MEPR va mahalliy ekspert bilan yaqin hamkorlikda ishlaymiz.
- ❖ O'zbekistonda **ijtimoiy himoya va bandlik xizmatlarini ko'rsatishni muvofiqlashtirishni yaxshilashda** hamkorlarga ko'maklashish
- ❖ **dalillarga asoslangan siyosat** jamiyatimiz duch kelayotgan muammolarni yaxlit hal qiladigan **inklyuziv jamiyat** uchun integratsiyalashgan siyosat va yechimlar bo'yicha ko'rsatmalar va xizmatlarni taqdim etish
- ❖ **O'zbekistonning barcha aholisining ehtiyojlarini qondiradigan** davlat xizmatlarini ko'rsatishni ta'minlashga qaratilgan hisobdor va shaffof siyosatni, genderga mos institutlarni ishlab chiqishda va fuqarolik ishtirokini kengaytirishda hukumatga yordam berish .

Institutsional asos va tanlash erkinligi

- ❖ **Hech bir muassasa** zaif guruhlarining turli ehtiyojlarini yakka o'zi hal qila olmaydi: **mahalliy o'rnatilgan xizmatlar** uchun **birgalikdagi yondashuvlar** zarur
- ❖ **Siyosat aralashuvlari** makro, mezo va mikro darajalarni aks ettirishi kerak:
  - ✓ **Makro** : siyosatlar o'rtasidagi tizimli aloqalar (masalan, faol mehnat bozori siyosati va ijtimoiy yordam)
  - ✓ **Mezo** : manfaatdor tomonlar hamkorlikda ishlashning (institutsional) usullarini boshdan kechiradigan tashkiliy daraja.
  - ✓ **Mikro** : foydalanuvchilar xizmatlar va chora-tadbirlar orqali yordam oladigan benefitsiar darajasi
- ❖ **Ishtirok etish ixtiyoriy** bo'lsa-da , maqsadli guruhning turli ehtiyojlarini qondirish uchun xizmatlar keng miqyosda taklif qilinishi kerak.

Siyosat va amaliyot

- ❖ Siyosat va amaliy yechimlar quyidagilar bo'lishi kerak:
  - ✓ **Jamiyatga qo'shilish va inklyuziya** maqsadi (iqtisodiy/mehnat bozorini qamrab olish holis emas)
  - ✓ **Uzoq muddatli istiqbollarni** o'z ichiga olish (hayotning turli bosqichlarida , hayot mobaynida istiqbolini hisobga olgan holda)
  - ✓ **Profilaktik yondashuvga rioya qilish** (ko'rsatilgandan universalgacha)
  - ✓ Maqsadli guruhning **oilaviy nuqtai nazarini** inobatga olish
  - ✓ Zaif guruhlar tomonidan yaratilgan va to'ldirilgan **ish o'rinlarining sifati va barqarorligiga** e'tibor qaratish
  - ✓ Hamkorlik asosida amalga oshirilish...

ICM Ishchi ta'rifi

Integratsiyalashgan ishni boshqarish deganda...

bandlik va ijtimoiy ta'minot idoralari tomonidan eng zaif qatlamlarga (nogironlarga e'tibor qaratgan holda) xizmat ko'rsatish uchun birgalikda qo'llaniladigan innovatsion amaliyot, ayniqsa mehnat bozori va ijtimoiy himoya tizimi va hatto undan tashqarida ham barcha mavjud resurslar bilan tushuniladi.

Ushbu ish ta'rifiga rozi bo'la olasizmi? Qanday tuzatishlar/izohlar bor?

Siyosat bo'yicha tavsiyalar

To'rtta ta'sir qilish sohasi:

- I. Kompleks va samarali muvofiqlashtirilgan dasturlar**
- II. Nogironligi bor shaxslar uchun maqsadli bandlik dasturlari**
- III. Bandlik va ijtimoiy ta'minot subyektlari o'rtasidagi hamkorlik**
- IV. Nogironligi bor shaxslar bandligi uchun ICM**

Kun tartibi

- 10.00 - 10.30 Seminar ochilish marosimi
- 10.30 - 11.00 ICM bo'yicha manfaatdor tomonlar ishtirokidagi seminar natijalari, shuningdek, Evropa markazining tahliliy hisobotining asosiy natijalari taqdimoti –
- 11.00 - 11.30 Manfaaddor tomonlarning fikr-mulohazalari – ICMning markaziy boshqaruv darajasidagi tegishli siyosat hamkorlari (birinchi navbatda bandlik va ijtimoiy himoya) va amalga oshiruvchi hamkorlar bilan panel muhokamasi**
- 11.30 – 12.00 Istiqbolli xalqaro amaliyotlar taqdimoti va sinovdan o'tkaziladigan ICMning asosiy elementlari bo'yicha takliflar
- 12.00 – 12.30 Modelni moslashtirish, shu jumladan ICM modelining asosiy elementlari bo'yicha muhokama va takliflar
- 12.30 - 13.30 Tushlik**
- 13.30 – 14.00 Markaziy darajada samarali siyosat tizimini yaratish bo'yicha ishchi guruhlar**
- 1-ishchi guruh: Siyosatlar o'rtasidagi muvofiqlashtirish ehtiyojlari
  - 2-ishchi guruh: Nogironligi bor shaxslar uchun maqsadli dasturlar
  - 3-ishchi guruh: Hamkorlikni rivojlantirish
  - 4-ishchi guruh: miqyosni oshirish uchun pilotdan o'rganish (muvaffaqiyatli bo'lganda)
- 14.00 – 14.30 Ishchi guruhlar xulosalarining yalpi majlisda taqdimoti
- 14.30 – 15.00 Keyingi qadamlar (muhokama)
- 15.00 - 15.20 Yakunlash va xulosalash**

Manfaatdor tomonlar fikr almashinuvi

Munozara sessiyasi

Xalqaro istiqbolli amaliyotlar

Kirish sessiyasi

Litvaning ICMdagi ishini boshqarish

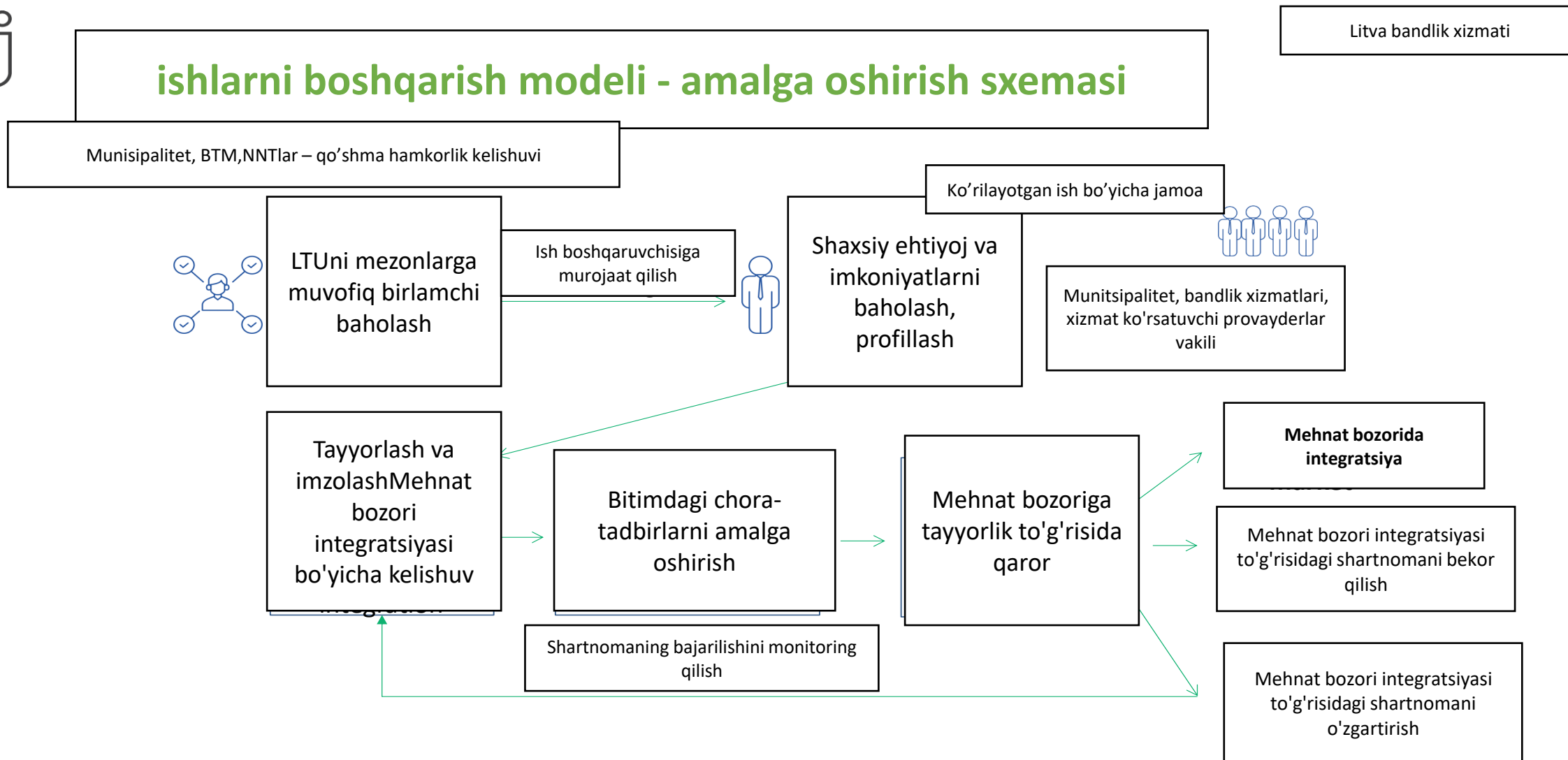

Asosiy jihatlar	Pilot BTM tomonidan ishlarni boshqarish uchun drayver sifatida amalga oshirildi
Maqsadlar	<ul style="list-style-type: none"> • xizmatlar va chora-tadbirlarni muvofiqlashtirish • hokimiyat organlari, nodavlat notijorat tashkilotlari va ish beruvchilar o'rtasida yaqin hamkorlikni ta'minlash • ko'plab muammolarga duchkelgan ishsizlarning ijtimoiy va mehnat bozoriga integratsiyalashuvini oshirish
Maqsadli guruhlar	30 yoshdan oshgan uzoq muddatli ishsizlar yoki ijtimoiy qo'llab-quvvatlovchilar
Yil/ davomiyligi	2020 yanvar - 2022 iyun
Hamkorlar	Shahar ma'muriyatlari, BTM, NNT va ish beruvchilar
Natija	900 ishtirokchi modelda qatnashdi
O'tkazuvchanlik elementlari	Turli ishtirokchilar, shu jumladan NNTlar o'rtasida o'rnatilgan hamkorlik bilan amaliy ICM modeli

Litvaning ICMdagi ishini boshqarish

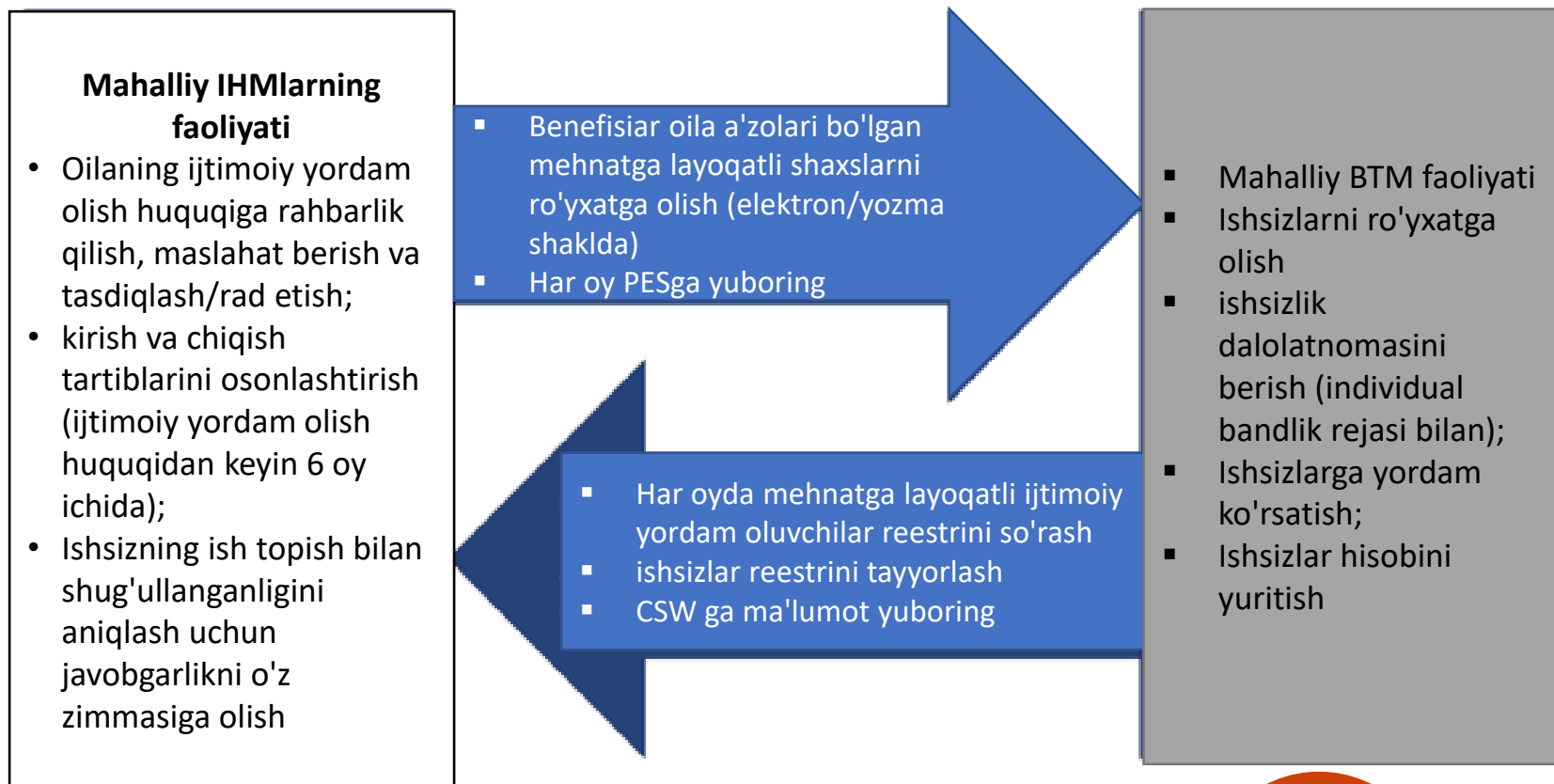
ishlarni boshqarish modeli - amalga oshirish sxemasi

Kosovodan holatni yaxshilash uchun misol

Rasm: Kosovodagi BTM va IHMLar o'rtasida ma'muriy yo'riqnomaga muvofiq yo'llanmalar bo'yicha axborot oqimi*

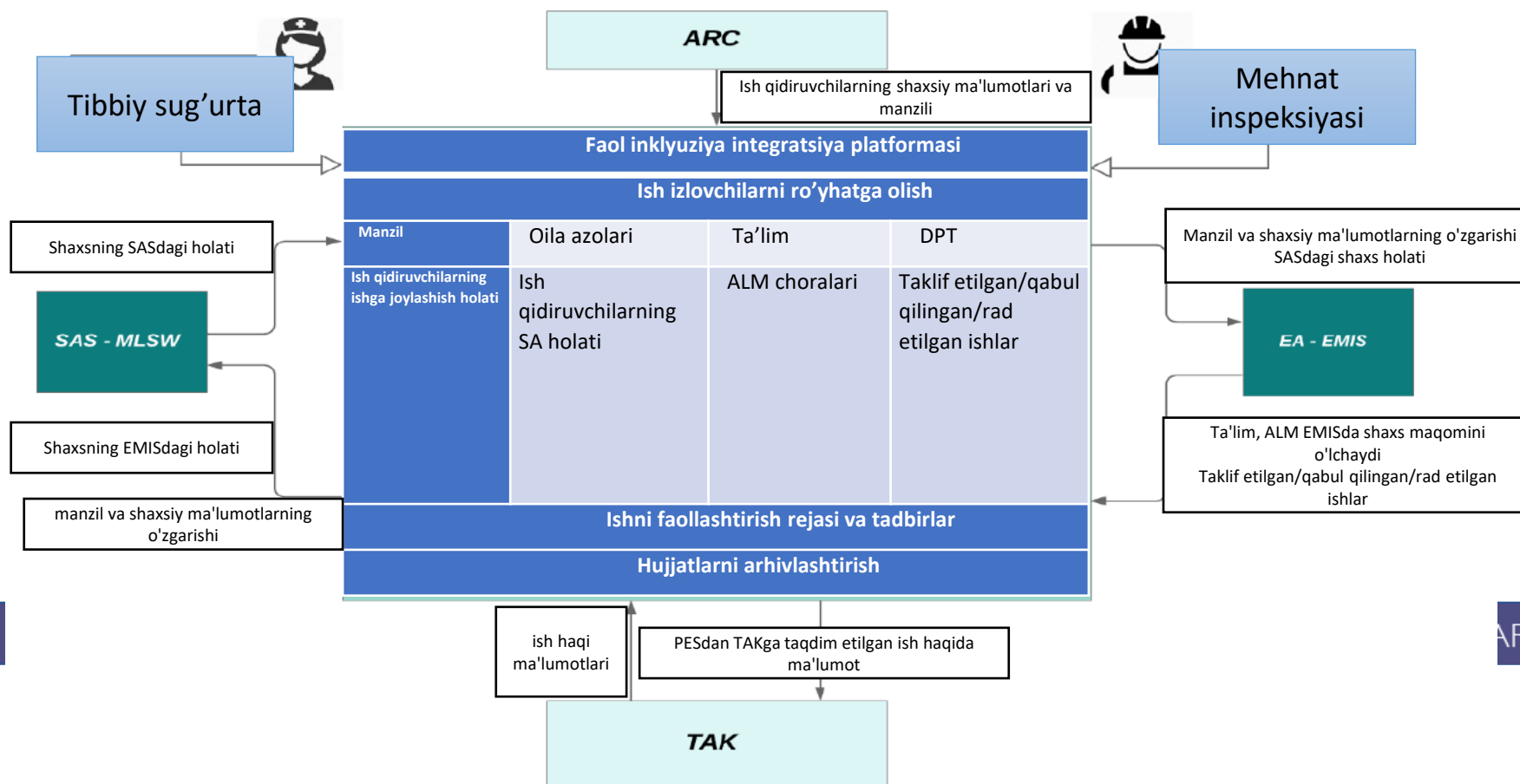
... **Lekin**
amaliyotda
boshqa holat!

Maqsadli guruh (ijtimoiy yordam oluvchilar) uchun muntazam ma'lumotlar almashinuvi yo'q. Ushbu ikki ma'lumotlar bazasi o'rtasidagi cheklangan o'zaro harakat

ARCH

Kosovoning faol inklyuziya integratsiya platformasi

- Ijtimoiy ish markazlari (CSW), Bandlik agentligi (BTM) va Moliya vazirligi bilan birgalikda 37 munitsipalitetdagi idoralar o'rtasida yaxshi yo'lga qo'yilgan hamkorlik

Maqsad:

- BTM va CSW orqali marginal guruhlar uchun integratsiyalashgan va foydalanuvchilarga yo'naltirilgan xizmatlarni taqdim etishning institutsional modellarini rivojlantirish. mahalliy ko'p manfaatdor sherikliklarning inklyuziv bandlik tashabbuslarini ishlab chiqish va amalga oshirish uchun imkoniyatlar va resurslarni oshirish.

ARCH

- Kosovodagi norasmiylik Yevropadagi eng yuqori ko'rsatkichlardan biri bo'lib, xodimlarning taxminan 35 foizi norasmiy sektorda (2017 yil ma'lumotlari; Jahon banki)

Maltaning ish o'rinlari yaratish tashabbusi

	Nogironligi bo'lgan ish izlovchilar uchun ishchi o'рни yaratish
Mamlakat	Malta
Maqsad	Nogironlar uchun 2% bandlik kvotasi va mavjud bo'sh ish o'rinlarining "talablari" va nogiron ish izlovchining "tayyorligi" o'rtasidagi tafovutni amalga oshirish, ish o'rinlari yaratish qabul qilindi.
Maqsadlar	<ul style="list-style-type: none"> • Nogironligi bo'lgan ish izlovchilarning mehnat bozoriga integratsiyalashuvini oshirish; va • Ish beruvchilarning nogironlarni ish bilan ta'minlash nuqtai nazarini o'zgartirish.
Ta'sir	2018-yil aprel oyi holatiga ko'ra, ish o'рни yaratish usulidan foydalangan holda nogironligi bo'lgan ish izlovchilar uchun mos 278 ta ish o'рни yaratish mumkin bo'ldi. Scoppetta, Davern & Geyer (2019)

- ❖ Ish o'рни yaratish mehnat bozoridagi qiyinchiliklarni yengish (qayta) to'siqlarga duch kelgan odamlarni integratsiyalashuvi va mazmunli va samarali bandlikni yaratish orqali ishchilarni ish bilan ta'minlash uchun samarali strategiya bo'lishi mumkin.
- ❖ U ishtirokchilar, ayniqsa ish beruvchilar, nogironlar, yordamchilar va boshqalar o'rtasidagi kuchli hamkorlikka asoslanadi.

Armanistonning integratsiyalashgan ijtimoiy xizmatlar markazlari

- ❖ Armanistonda integratsiyalashgan ijtimoiy xizmatlar markazlari (IIXM) tashkil etilgan bo'lsa-da, bandlik va ijtimoiy himoya agentlari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish mumkin.
- ❖ 49 ta hududiy IIXM tashkil etilgan (2022 yil ma'lumotlari)
- ❖ Biroq, ijtimoiy ishchilar va ish bilan ta'minlash bo'yicha maslahatchilar tomonidan birgalikda ishlab chiqilgan yoki amalga oshiriladigan chora-tadbirlar, masalan, amaliy konferentsiyalar mavjud emas. (2022 yil ma'lumotlari)

ICM ning asosiy elementlari bo'yicha taklif

Input Session

EUROPEAN CENTRE FOR SOCIAL WELFARE POLICY AND RESEARCH

ICM ni moliyalash ...

Mijozning vaziyatida ijobiy o'zgarishlarga olib keladigan samarali ICM uchun (ya'ni, asosiy daromadga ega bo'lish va mehnat bozoriga qo'shilish) xizmatlar taklifidagi asosiy shartlar bajarilishi kerak:

- ❖ bandlik va ijtimoiy yordam oluvchilar/mijozlar uchun adekvat pul va nopul imtiyozlar va xizmatlar mavjudligi (pastga qarang).

Savollar/izohlar/takliflarimiz:

- ❖ Bandlik tomonini ham qo'shing (BTM/Vazirlik xodimlari/mas'ul siyosatchilar)
- ❖ Moliyalashtirish mavjudligini tekshiring!
- ❖ Nou-xau mavjudligini tekshirish (turli hududlarda)
- ❖ Markaziy boshqaruv darajasida qo'shma maqsadlarni belgilang
- ❖ Choralarning barqarorligini ko'rib chiqing (dastlabki moliyalashtirishdan tashqari moliyalashtirish)...

Ishlarni boshqarishning asosiy funktsiyalari

Targ'ib qilish

Mijozning manfaatlarini ifodalash

Nazorat

Resurslardan foydalanish va ulardan samarali foydalanishni ta'minlash

Broker

Ehtiyojga yo'naltirilgan xizmatlarni xarid qilish

EUR

ARCH

ICM standartlari bo'yicha taklif

4. Ishlarni boshqarish standartlari

- ❖ Integratsiyalashgan ishlarni boshqarishning ta'rifi va maqsadi (va har bir jarayon va amalga oshirilgan harakatlar)
- ❖ Ehtiyojlarni baholash jarayoni
- ❖ Vaziyatni boshqarish modelini tanlash (turli kontekstlar tufayli turli harakatlar tanlanishi mumkin)
- ❖ Harakat/faoliyat rejasi
- ❖ Amalga oshirishni monitoring qilish va baholash, shu jumladan sifatni baholashrejani yangilash
- ❖ (Ixtiyoriy) Inqirozga aralashish va
- ❖ Ishning yopilishi

ICM-modeli

→ Ishni boshqarish modelini tanlash turli harakatlar/faoliyatlar ketma-ketligini belgilaydi. Ishtirokchilar o'zlarining mahalliy sharoitlariga mos keladigan amaliyotlarni tanlashlari mumkin bo'lgan harakatlar/faoliyatlar to'plamini ishlab chiqing: their local circumstances:

- ❖ Masalan, ish qobiliyatini baholash (Norvegiya misoliga qarang)
- ❖ Ehtiyojlarni baholash, individual harakatlar rejalari va monitoring kabi asosiy tadbirlar..

LEKIN: Ehtiyojlarga ko'ra moslashish uchun yetarli bo'sh joy qoldirish muhim.

EUROPEAN CENTRE FOR SOCIAL WELFARE POLICY AND RESEARCH

ICM-modeli

Manfaatdor tomonlar (BTM, NAS, Monocentres, INSON Ijtimoiy Xizmat Markazlari, NNTlar, tadqiqotchilat va boshqalar) o'rtasida muvofiqlashtirish mexanizmlarini qo'llash zarurati bor. Muvofiqlashtirilgan turli harakatlar/faoliyatlar quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak/bo'lishi mumkin:

- ❖ targ'ibot
- ❖ Moslashish
- ❖ ehtiyojlarni baholash
- ❖ ro'yxatga olishlar
- ❖ Tavsiyanomalar
- ❖ xizmat takliflari
- ❖ Standart operatsion protseduralar (SOPs)
- ❖ monitoring va baholash...

ICM ning asosiy elementlari

Yevropa bo'ylab integratsiyalashgan ishlarni boshqarishda keng qo'llaniladi.

Bular quyidagilarga tegishli:

- ✓ foydalanuvchilarning xizmat ko'rsatish tizimlariga ulanishi,
- ✓ muvaffaqiyatli natijaga erishish uchun tizimning turli komponentlarini muvofiqlashtirish va successful outcome and
- ❖ alohida foydalanuvchilarning ehtiyojlari va istaklarini qondirish uchun eng yaxshi moslashtirilgan xizmatlar paketini tanlash, muvofiqlashtirish va monitoring qilish.

ICM loyihasi doirasida foydalaniladigan beshta faoliyat

- ❖ Ehtiyojlarni foydalanuvchi bilan hamkorlikda baholash;
- ❖ Rejalashtirish (ya'ni individual harakatlar rejalarini yaratish);
- ❖ Bog'lanish (ya'ni, kerakli xizmat ko'rsatuvchi provayderlarni bir joyga to'plash va umumiy maqsadga erishish uchun kim qachon, qanday ma'lumotlar bilan shug'ullanishini kelishib olish);
- ❖ Monitoring (bir agentlik vakili yoki ish boshqaruvchisi taqdim etilayotgan xizmatlarning o'z vaqtida, yetarli va sifatini nazorat qilish uchun mas'ul bo'lib, bu foydalanuvchi bilan hamkorlikda amalga oshiriladi); va
- ❖ Advokasiya (ish boshqaruvchisi, shuningdek, boshqa ishtirokchilar ishtirokida foydalanuvchi ehtiyojlari uchun himoyachi).

ICM ning bosqichma-bosqich modeli

- ✓ faqat birinchi yo'nalish sifatida xizmat qiladi;
- ✓ mahalliy/mintaqaviy/milliy ehtiyojlarga moslashtirilishi kerak bo'lgan potentsial ICM tizimining turli elementlarini o'z ichiga oladi

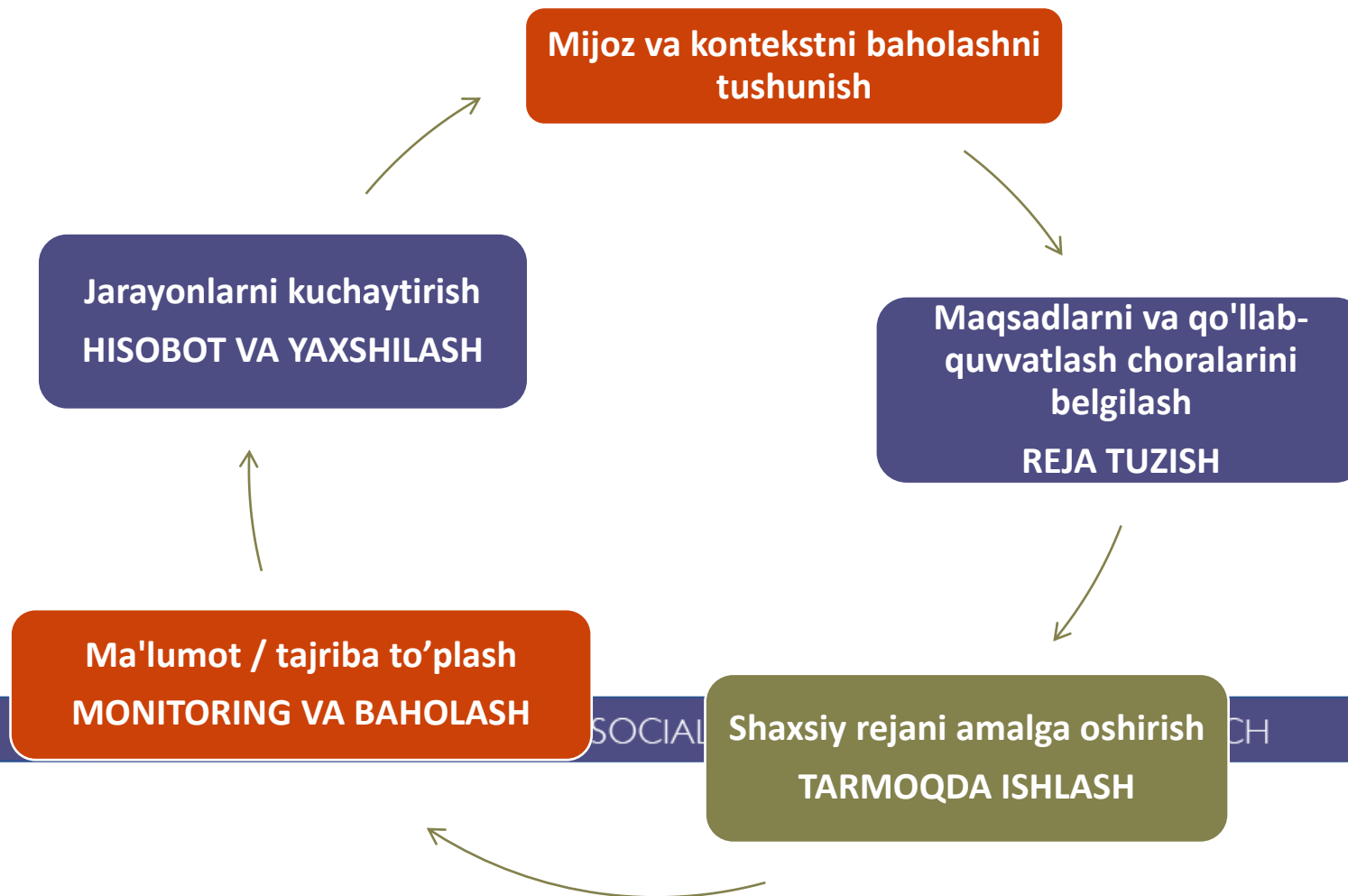
Amalga oshirilayotgan ICM modeli mulk huquqini ta'minlash uchun mahalliy darajadagi barcha ishtirokchilar o'rtasida birgalikda muhokama qilinishi, ishlab chiqilishi va kelishilishi kerak.

U to'rtta alohida bosqichni o'z ichiga oladi:

1. Birgalikda tushunish
2. Rejalashtirish
3. Implementatsiya; va
4. Qayta aloqa: sifatni baholash, monitoring va baholash

Ishni boshqarish sikli

Modelni moslashtirish, shu jumladan ICM modelining asosiy elementlari bo'yicha muhokama va kelishuv

Muhokama Sessiyasi

EUROPEAN CENTRE FOR SOCIAL WELFARE POLICY AND RESEARCH

Qulaylik zonangizdan chiqishga ...

**... va sinov maydoniga
kirish uchun tayyormisiz??**

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ

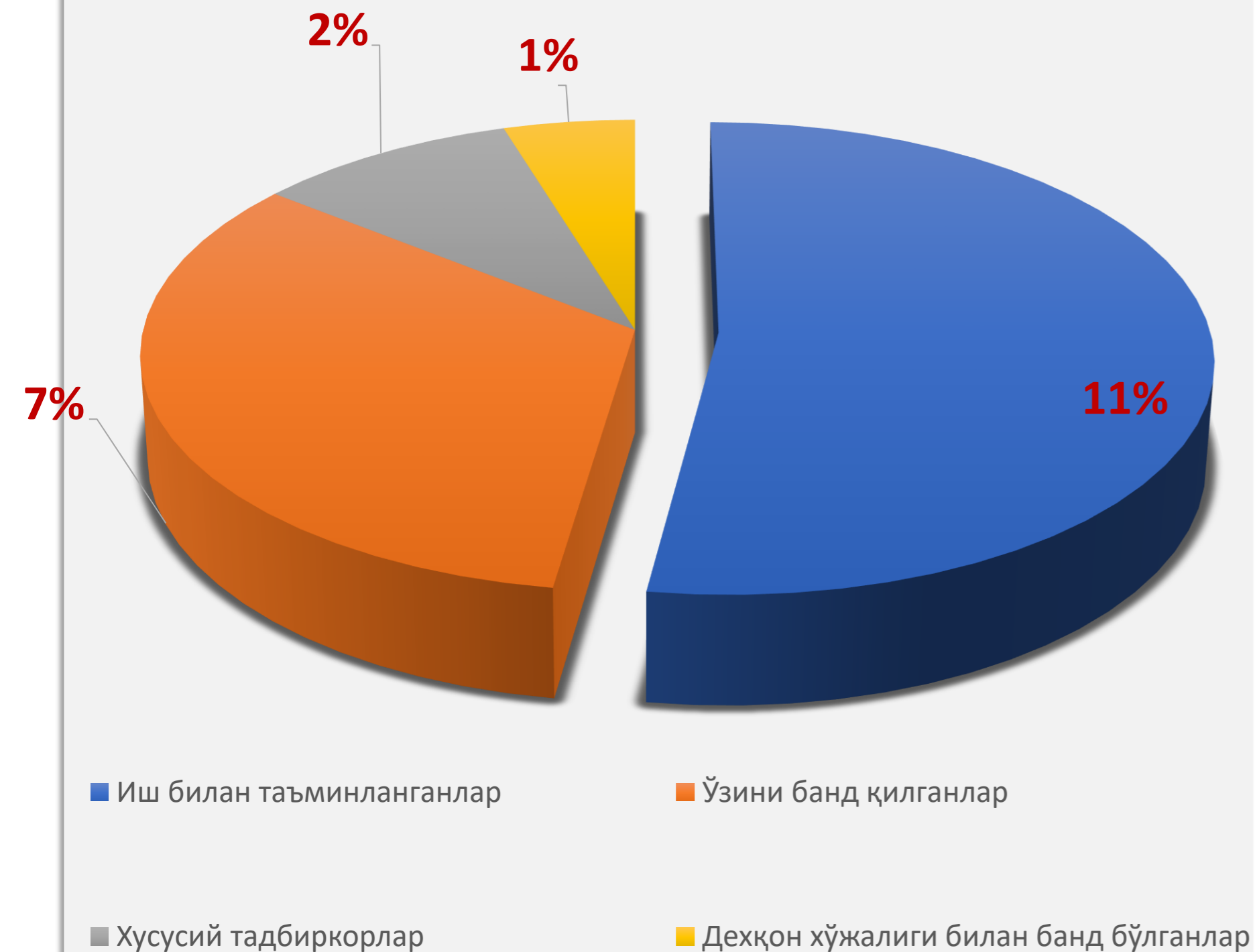
**ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ МИЛЛИЙ
АГЕНТЛИГИ**

**НОГИРОНЛИГИ БЎЛГАН ШАХСЛАРНИ
БАНДЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ МЕХАНИЗМИ**

НОГИРОНЛИГИ БЎЛГАН ШАХСЛАР ҲАҚИДА УМУМИЙ МАЪЛУМОТИ

Ногиронлиги бўлган шахслар ҳақида маълумот

943 минг нафар ногирон бўлган шахслар

Шундан,

648 минг нафари меҳнат ёшидагилар

199 минг нафари меҳнат тавсияси берилганлар

Иш билан
таъминланганлар
74 минг нафар

Ўзини банд
қилганлар
55 минг нафар

Хусусий тадбиркорлар
11 минг нафар

Дехқон хўжалиги билан
банд бўлганлар
9 минг нафар

2023 йил захираланган иш ўринлари

Иш ўринлари сони **20** нафардан ортиқ бўлган корхона ва ташкилотларга рўйхатдаги ишчилари сонининг **7%** шундан, НБШлар учун **3%** иш ўринлари захираланади

Республика бўйича йўналишлар кесимида захираланган иш ўринлари ҳамда бажарилиш ҳолати

Йўналишлар	Режа	Амалда	Фоизда
Ўн тўрт ёшга тўлмаган болалари, ногиронлиги бўлган болалари бор ёлғиз ота ёки она	14 584	16 476	112%
«Меҳрибонлик» уйлари, умумий ўрта ва ўрта махсус, олий таълим муассасаларни битирувчилари	30 642	32 986	107%
Ҳуқуқ тарғиботи органлари, муддатли харбий хизматидан бўшатишган шахслар	4 071	1 740	43%
Ногиронлиги бўлган шахслар	8 196	2 745	33%
Пенсияолди ёшидаги шахслар	3 721	2 884	77%
Жазони ижро этиш муассасаларидан озод қилинган шахслар	2 654	1 506	56%
Одам савдосидан жабрланганлар	522	1	0,01%
Атрофдагилар учун хавф туғдирмайдиган ижтимоий аҳамиятли касалликлардан азоб чекувчи шахслар ва бошқалар	1 271	1 710	134%

5,3 минг
Мавжуд бўш иш ўринларига жойлаштиришда кўмаклашиш

4,4 минг
Касбий таълимга йўналтирилганлар

1,6 минг
Жамоат ишларига жалб қилинганлар

1,7 минг
Захира қилинган иш ўринларига жойлаштиришда кўмаклашиш

Субсидиялар
Иш берувчилар учун рағбатлантириш субсидияси **1,7 минг**

Корхона ва ташкилотлар томонидан захираланган иш ўринлари "ish.mehnat.uz" сайти орқали лавозимлар кесимида тўлиқ шакллантирилмаган.

Ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли қатлами тўлиқ қамраб олинганлигини ҳамда мавжуд йўналишларни таҳлил қилиш лозим.

Иш ўринлари сони 20 нафардан ортиқ бўлган корхона ва ташкилотларга иш ўринларини захиралаш тўғрисида огоҳлантириш хати юборилгандан сўнг, иш ўринларини захираланганлиги тўғрисида жавоб берилмаса ҳеч қандай таъсир чоралари қўлланилмайди.

Белгиланган иш ўринларини чекланган миқдоридан ортиқ бўлган корхона ва ташкилотларни барчаси тўлиқ қамраб олинмаган.

Ишга қабул қилинган ижтимоий ҳимояга муҳтож шахсларни ушбу корхона ва ташкилотда иш фаолиятини давом этираётганлиги бўйича ҳеч қандай мониторинг механизми жорий қилинмаган

ТАКЛИФ ЭТИЛАЁТГАН МЕХАНИЗМ

ТАКЛИФ ЭТИЛАЁТГАН МЕХАНИЗМ

ИХМА

НБШлар томонидан
ишлаб чиқарилган
маҳсулотларни онлайн
савдосига кўмаклашади

Ўзини-ўзи банд қилган шахс
сифатида рўйхатдан
ўтишларига кўмаклашиш

Ижтимоий ҳимоя давлат жамғармаси ҳисобидан ўзини-ўзи банд қилган шахс сифатида рўйхатдан ўтиш учун сарфланадиган харажатларни тўлашда бир марталик субсидия ажратиш тизими жорий қилинади

Онлайн платформада ишлаш
бўйича НБШлар билан
тушунтириш ишлари олиб
бориш

ИХМА ҳузуридаги малака ошириш курсида тажрибали мутахассисларни жалб қилган ҳолда “Хунармандчилик” уюшмасининг барча туман (шаҳар) ходимларини электрон савдо платформаларидан фойдаланиш бўйича малакасини ошириш

Маҳсулотларни онлайн савдо
пунктини энг яқин филиалига
топширишга кўмаклашиш

1. НБШлар томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулотларни уларни хонадонларидан олиб кетиш хизматини йўлга қўйиш юзасидан онлайн савдо дўкони билан музокора олиб бориш ҳамда НБШлар учун қулай шароит яратиб бериш;
2. НБШлар томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулотларни сертификатлашга кўмаклашиш;
3. Комиссия маблағларида НБШларга имтиёзлар бериш.

НБШлар томонидан қўл
меҳнати орқали ишлаб
чиқарилган маҳсулотларга
платформада белги (*стикер*)
қўйиш

Онлайн платформага жойлаштирилган маҳсулотларни савдо қўламини ошириш мақсадида НБШлар томонидан ишлаб чиқарилгалигини ажратиб турувчи белги (*стикер*) қўйиш тизимини жорий қилиш

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH
VA BANDLIK VAZIRLIGI

Ногиронлиги бўлган шахсларнинг
бандлигига кўмаклашишда
яратилаётган имтиёзлар

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH
VA BANDLIK VAZIRLIGI

“... сўнги йилларда мамлакатимизда ногиронлиги бўлган шахсларни қўллаб-қувватлаш, улар учун зарур барча шароитларни яратиш борасидаги давлат сиёсати янги босқичга кўтарилмоқда. Бу борада «Инсон қадри учун» тамойили асосида Янги Ўзбекистонда инклюзив ривожланиш, яъни аҳолининг барча қатламлари учун тенг ҳуқуқ ва имкониятларни таъминлашга қаратилган кенг кўламли ислоҳотлар амалга оширилаётгани муҳим рол ўйнамоқда”, деб таъкидладилар.

Умумий маълумот

Ўзбекистонда расман рўйхатга олинган
ногиронлиги бўлган шахслар 915 минг нафар

Ишлаши мумкин бўлган ногиронлиги бор шахслар 235,8 минг

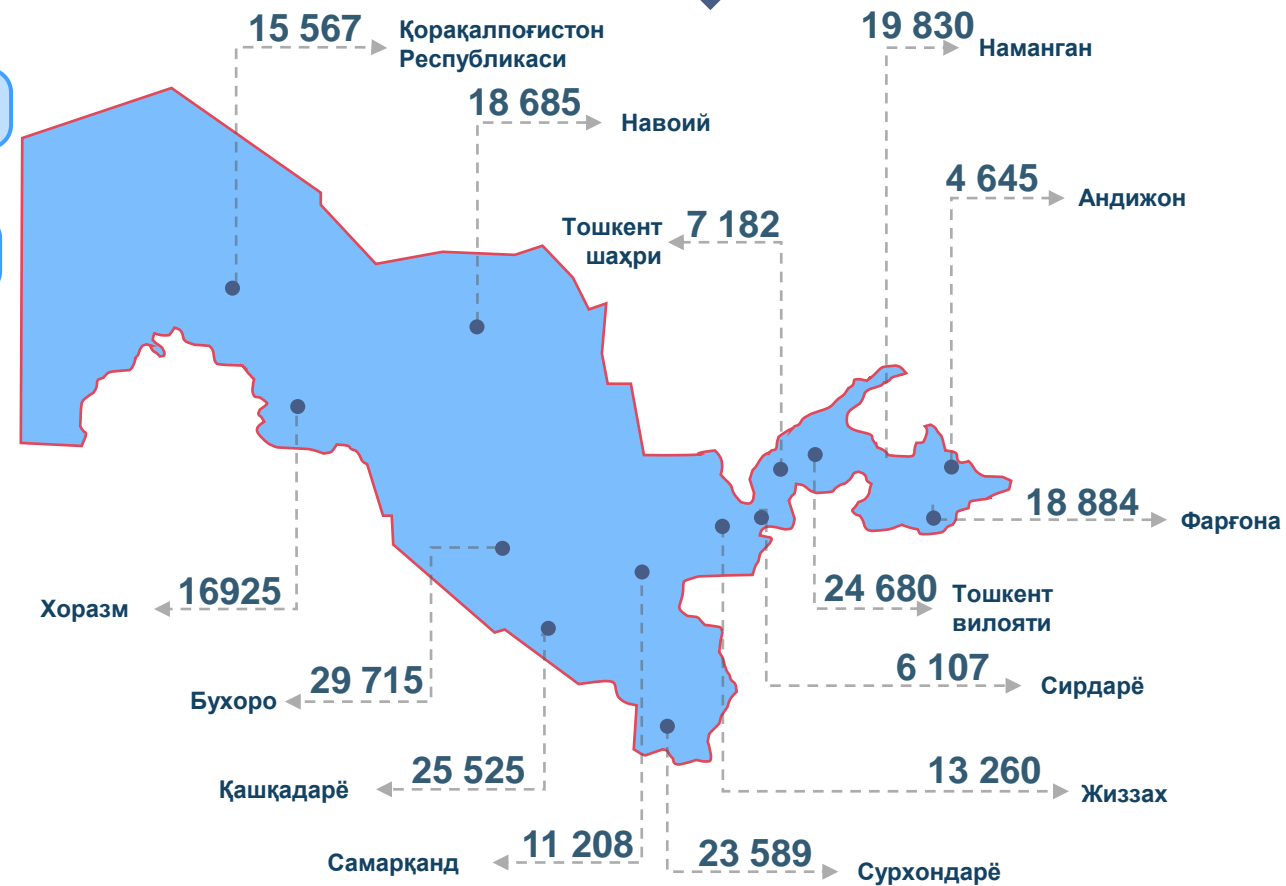
18 ёшдан катталар ногиронлиги бўлган шахслар 716,0 минг

17 ёшгача бўлган ёшлар 159,4 минг

Пенсия ёшидаги ногиронлиги бўлган шахслар 219,4 минг

Доимий иш ўринларида банд бўлганлар сони 71,3 минг

Худудларда ишлаши мумкин бўлган
ногиронлиги бўлган шахслар

НОГИРОНЛИГИ БЎЛГАН ШАХСЛАРНИНГ БАНДЛИК ДАРАЖАСИ НЕГА ПАСТ ?

Ногиронлиги бўлган шахсларни давлат ташкилотлари ва хусусий секторнинг потенциал ходимлари эмас, балки асосан хайрия ва реабилитация ёрдами олувчилар сифатида қараш сақланиб қолмоқда;

Сабablари – жамиятимиздаги **салбий стереотиплар** ва нотўғри қарашлар, иш берувчилар томонидан ногиронлиги бўлган шахсларнинг **меҳнат кўникмалари, қобилиятлари ва истеъдодларига ишонч йўқлиги**, шунингдек, очиқ меҳнат бозорида кўп учрайдиган ногиронлик белигиси бўйича камситиш ҳали ҳам бор;

Аксарият, иш берувчиларда ногиронлиги бўлган шахсларни ишга қабул қилиш ва уларга шарт-шароит яратиш ҳамда ижтимоий ҳимоя қилиш борасида **корпоратив маданият** етарли даражада эмас;

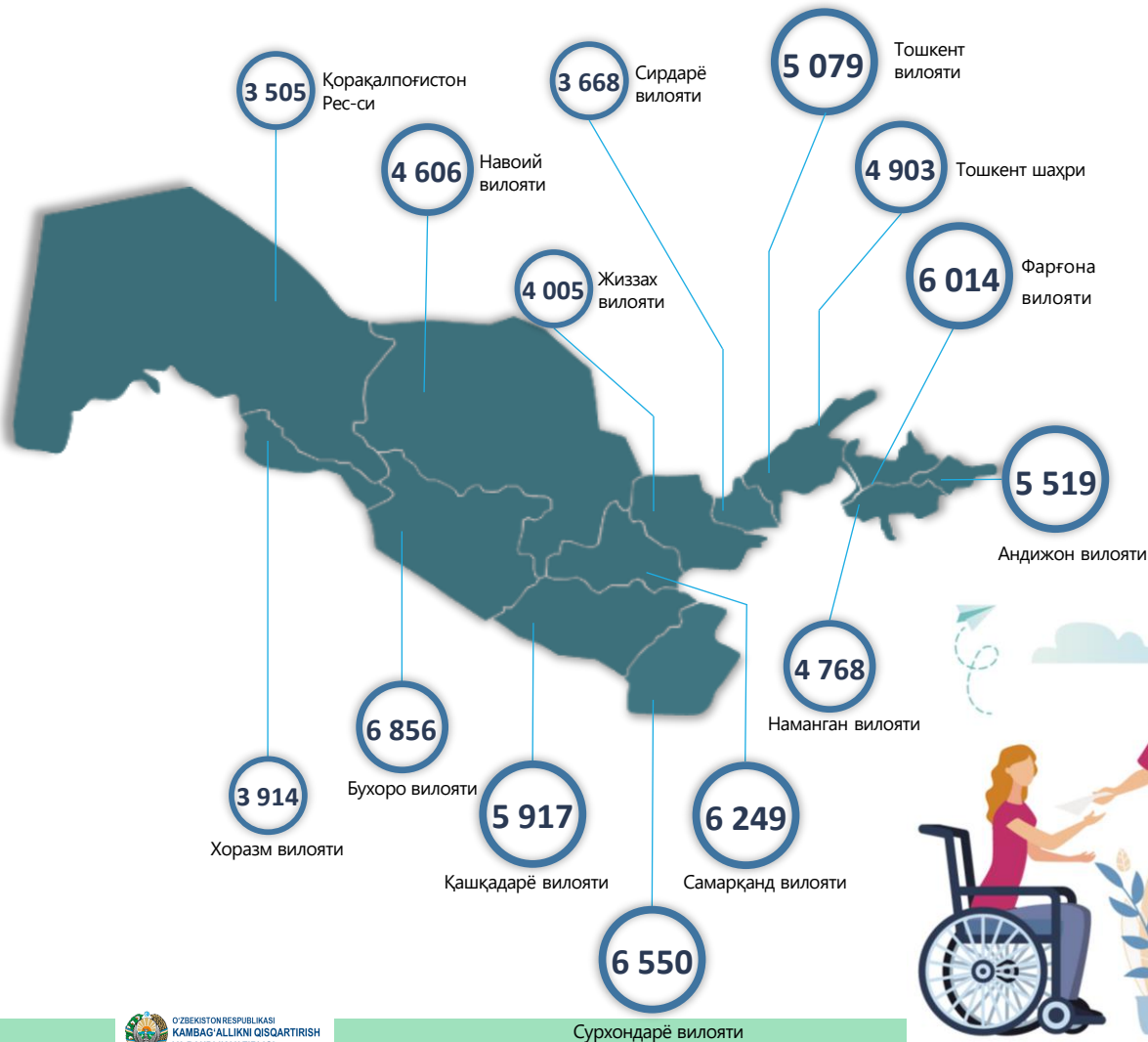
Ногиронлиги бўлган шахсларни ишга қабул қилган **иш берувчиларни моддий қўллаб-қувватлашнинг** самарали механизмлари йўлга қўйилмаган;

Ягона миллий меҳнат тизимига киритилган ишловчи ногиронлиги бўлган шахслар тўғрисида маълумот

Ишловчи ногиронлиги бўлган шахслар сони ҳудудлар кесимида

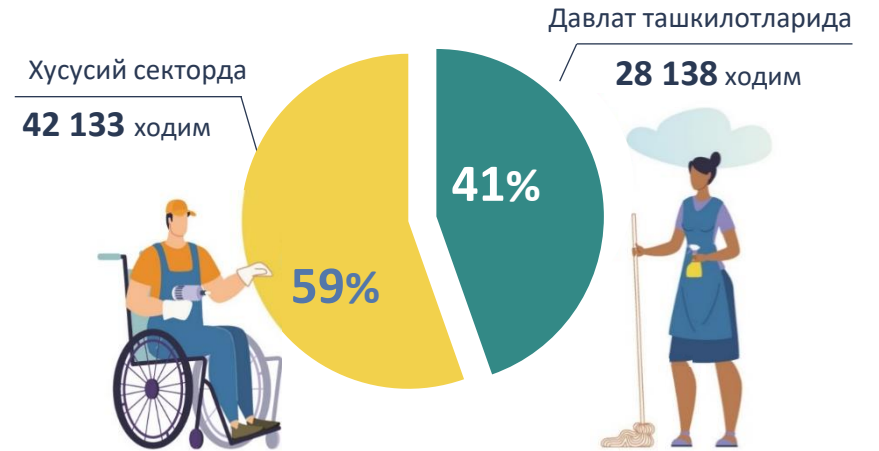
36 889

Имконияти чекланган шахсларни ишга қабул қилган иш берувчилар сони.

71 393

Жами ишловчи имконияти чекланган шахслар сони

Ишловчи ногиронлиги бўлган шахслар 71 393 нафар

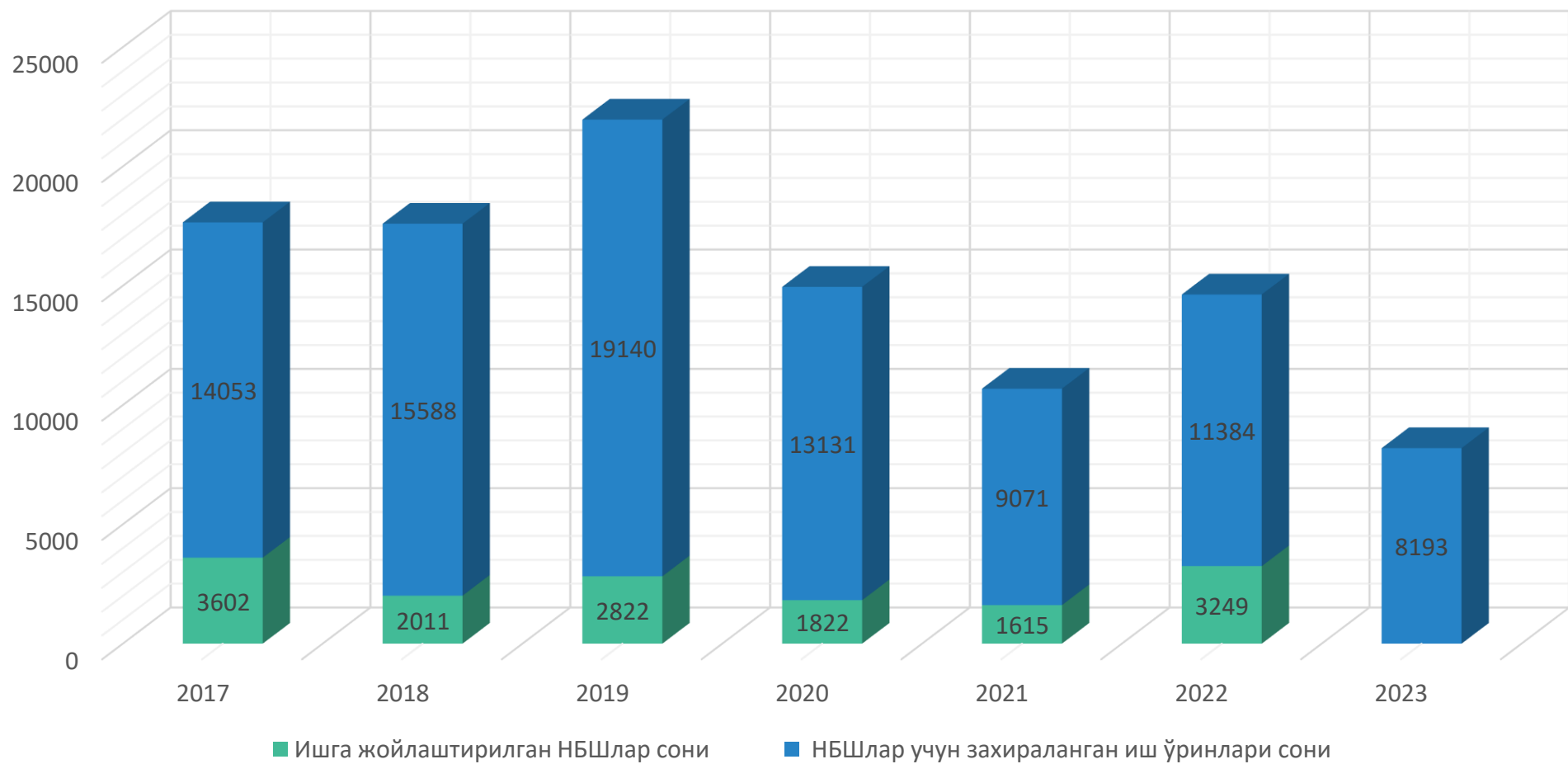
Ишловчилар сони соҳалар кесимида

Ўзбекистонда захираланган иш ўринларига жойлашган НБШ сони

ИШ БЕРУВЧИЛАРГА ИМТИЁЗЛАР (2020 йил 11 августдаги ПҚ-4804-сон қарори)

Иш берувчиларга, иш ўринлари ва шaroитларини ногиронлиги бўлган шахсга мослаштирганлиги учун субсидия ажратилади

МАҚСАД:

Ногиронлиги бўлган шахслар учун муносиб иш ўринлари ва меҳнат шaroитларини яратиш

Ногиронлиги бўлган шахсларни ишга жойлаштириш

Ижтимоий эҳтиёжманд аҳоли қатламини ишга қабул қилган иш берувчиларни рағбатлантириш

Ижтимоий эҳтиёжманд аҳоли қатламини қўллаб-қувватлаш

Ҳар бир
мослаштирилган иш
ўрни учун базавий
ҳисоблаш
миқдорининг
40 бараваригача

13,2
млн.сўм

- Тадбиркорлик субъекти иш ўринлари ва шaroитларини ногиронлиги бўлган шахсга мослаштирганлиги учун субсидия ажратишни сўраб меҳнат органига мурожаат қилади.
- Мурожаатда, ташкилотга ишга қабул қилинган ногиронлиги бўлган шахсларнинг Ф.И.О., улар банд бўлган иш ўринларини меҳнат шaroитлари юзасидан давлат экспертизаси хулосаси, сарфланган харажатлар миқдори, ҳисоб рақами, ишга қабул қилинганлиги тўғрисидаги буйруқ кўрсатилади.
- Меҳнат органининг масъул ходими ўрганиб чиқиб, БХМнинг **40 бараваридан кўп бўлмаган** субсидия тўлаб бериш тўғрисида буйруқ расмийлаштирилади.
- Буйруқ қабул қилингандан кейин **3 иш кунидан кўп бўлмаган** муддатда белгиланган пул маблағларини мурожаат қилган ташкилотнинг ҳисоб рақамига электрон шаклда ўтказилади.

ИШ БЕРУВЧИЛАРГА ИМТИЁЗЛАР (2019 йил 5 мартдаги ПҚ-4227-сон қарори)

Ижтимоий муҳофазага муҳтож шахсларни квотадан ортиқ ишга қабул қилган иш берувчиларга субсидия ажратиш

Иш берувчи томонидан ижтимоий муҳтож аҳолини квотадан ортиқ ишга қабул қилинган ходим учун субсидия ажратилишини сўраб **меҳнат органига мурожаат** қилади.

Мурожаат хатига ҳар бир ишга қабул қилинган ходимнинг ижтимоий муҳтож қатламга мансублиги ва ишга қабул қилинганлиги тўғрисидаги **буйруқни илова** қилади.

Меҳнат органи **3 кун ичида** ташкилотнинг мурожаатида кўрсатилган маълумотларнинг тўғрилигини ўрганиб чиқади.

Маълумотлар тўғри деб топилганда, ташкилотга ҳар бир ходим учун **12 ой давомида** ҳар ойда **БХМнинг 2 баравари** миқдорида субсидия ажратиш бўйича меҳнат органи раҳбарининг буйруғи қабул қилинади.

Квотадан ортиқ миқдорда ишга қабул қилган ташкилот ходим учун иш ҳақи ҳисобланганлиги ва даромад солиғи тўланганлиги тўғрисидаги маълумотларни **12 ой давомида ҳар ойда меҳнат органига тақдим этади.**

Меҳнат органи ҳар ой учун кейинги ойда Давлат солиқ органидан ташкилотда квотадан ортиқ ишга қабул қилинган ходимга **иш ҳақи ҳисобланганлиги** тўғрисида маълумот олади.

Меҳнат органи субсидияни ҳар ойда тўлаб боради.

ИШ БЕРУВЧИЛАРГА БЕРИЛГАН ИМТИЁЗЛАР (2021 йил 22 декабрдаги ПҚ-57-сон қарори)

2022 йил 1 июлдан бошлаб Бандликка кўмаклашиш давлат жамғармаси маблағлари ҳисобидан ногиронлиги бўлган шахсларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш ва уларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш билан шуғулланувчи **нодавлат нотижорат ташкилотларига базавий ҳисоблаш миқдорининг 200 баравари миқдорида ижтимоий буюртма маблағларини ажратиш** тизими жорий этиш белгиланди.

2022 йилдан бошлаб ногиронлиги бўлган шахсларни касб-ҳунарга ўқитиш бўйича амалдаги тартиблар асосида ажратиладиган грант миқдори камида **2 бараварга оширилди**;

«Энг яхши ижтимоий лойиҳа»;
«Энг яхши тадбиркор»;
«Энг яхши талаба»;
«Энг яхши спортчи»;
«Энг яхши китобхон»;

Ногиронлиги бўлган шахсларнинг ҳаётини яхшилашга қаратилган ижтимоий лойиҳаларни рағбатлантириб бориш мақсадида 2022 йилдан бошлаб:

«Энг яхши иш берувчи» номинациялар бўйича республика танловлари ташкил этилади ва танлов ғолиблари базавий ҳисоблаш миқдорининг **100 баравари миқдорида бир марталик пул мукофоти** билан рағбатлантирилади.

ИШ БЕРУВЧИЛАРГА БЕРИЛГАН ИМТИЁЗЛАР

(2021 йил 21 апрелдаги ВМ-203-сон қарори)

ИШ БЕРУВЧИЛАРГА БЕРИЛГАН ИМТИЁЗЛАР

Ногиронлиги бўлган шахсларни ишга қабул қилган иш берувчиларга субсидия ажратиш

Иш берувчилар ногиронлиги бўлган шахсни ишга қабул қилгандан кейин субсидия олиш учун тегишли маҳаллий меҳнат органига ёзма равишда ёки Ягона интерактив давлат хизматлари портали орқали мурожаат қилади..

Мурожаатда ишга қабул қилинган ногиронлиги бўлган шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми, ногиронлик гуруҳи, иш берувчининг субсидия тўлаб берилиши лозим бўлган ҳисобварағи кўрсатилиши, шунингдек, мурожаатга ногиронлиги бўлган шахснинг ишга қабул қилинганлиги тўғрисидаги буйруқ нусхаси илова қилади.

Меҳнат органи **3 кун ичида** ташкилотнинг мурожаатида кўрсатилган маълумотларнинг тўғрилигини ўрганиб чиқади.

Иш берувчи томонидан ҳужжатлар тўлиқ тақдим этилган, барча зарур маълумотлар кўрсатилган ва ногиронлиги бўлган шахс билан тузилган меҳнат шартномаси «ЯММТ» ИДАҚда рўйхатдан ўтказилганлиги тасдиқланган тақдирда, маҳаллий меҳнат органи иш берувчига ногиронлиги бўлган шахсни ишга қабул қилганлиги учун субсидия бериш тўғрисидаги буйруқни расмийлаштиради.

Маҳаллий меҳнат органининг субсидия ажратиш тўғрисидаги буйруғига асосан иш берувчига ногиронлиги бўлган ҳар бир шахсни ишга қабул қилганлиги учун **6 ой** давомида ишланган ҳар бир ой учун **БХМнинг 1,5 баравари** миқдорда субсидия берилади.

Ногиронлиги бўлган шахс ва иш берувчи ўртасидаги меҳнат шартномаси амалда эканлиги тўғрисидаги маълумотга асосан ҳар бир ой учун кейинги ойда белгиланган субсидия суммаси тўлаб берилади.

ИШ БЕРУВЧИЛАРГА БЕРИЛГАН ИМТИЁЗЛАР (2021 йил 21 апрелдаги ВМ-203-сон қарори)

2022 йил 1 июлдан бошлаб, Бандликка кўмаклашиш давлат жамғармаси маблағлари ҳисобидан ногиронлиги бўлган шахсларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш ва уларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш билан шуғулланувчи нодавлат нотижорат ташкилотларига БХМнинг **200 баравари** миқдорда ижтимоий буюртма бериш, бу борада танлов ўтказиш ва унинг шартларига риоя этиш ишлари амалга оширилади.

Ижтимоий буюртмалар доирасида қуйидагилар амалга оширилади:

1. Ногиронлиги бўлган шахслар учун тавсия этилган касблардан ва бундай шахсларнинг қизиқишларидан келиб чиққан ҳолда, уларни касб-ҳунарга тайёрлаш бўйича фаолият юритувчи давлат ёки нодавлат таълим ташкилотларига йўналтириш;
2. Ижтимоий эҳтиёжманд аҳоли қатламларига мансуб шахсларни квота иш шринларидан ортиқ ишга қабул қилган ҳамда иш ўринларини мослаштирган иш берувчиларнинг мавжуд имтиёзлардан фойдаланиш даражасини ошириш;
3. Ногиронлиги бўлган шахсларни тадбиркорлик ва ўзини ўзи банд қилиш фаолиятига жалб этиш, уларга ижтимоий таъминот тўғрисида ахборот ва маслаҳат.

2023 йилда кўрсатилаган бандлик хизматлари (2021 йил 21 апрелдаги ВМ-203-сон қарори)

Имконияти чекланган ва ногиронлиги бўлган шахсларнинг бандлигига кўмаклашиш “Миллий дастури” ижроси

Т/р	Худуд номи	Жами бандлигига кўмаклашилди	шундан, қуйидагилар ҳисобига:			
			Доимий ишга жойлаштирилди	Касб-ҳунарга ҳамда тадбиркорликка ўқитилди	Ҳақ тўланадиган жамоат ишларига жалб қилинди	Иш берувчиларга субсидия бериш орқали ишга жойлаштирилди
Жами		15 297	7 194	3 398	2 900	1 805
1.	Қорақалпоғистон Республикаси	1 117	512	382	142	81
2.	Андижон вилояти	921	355	115	351	100
3.	Бухоро вилояти	1 303	560	385	158	199
4.	Жиззах вилояти	1 082	436	377	176	93
5.	Қашқадарё вилояти	1 408	622	339	248	199
6.	Навоий вилояти	891	534	176	88	93
7.	Наманган вилояти	1 336	789	168	275	104
8.	Самарқанд вилояти	1 536	767	268	313	88
9.	Сирдарё вилояти	1 283	473	328	336	146
10.	Сурхондарё вилояти	715	388	133	138	56
11.	Тошкент вилояти	1 075	525	193	203	154
12.	Фарғона вилояти	971	488	113	195	175
13.	Хоразм вилояти	985	470	221	176	118
14.	Тошкент шаҳри	674	275	200	100	99

**“Ижтимоий хизмат”
электрон платформаси
ишлаб чиқилиб**, тегишли
вазирлик ва идораларнинг
давлат хизматини кўрсатиш
бўйича электрон порталлари
интеграция қилинди

Иш ўринлари сони ва иш
берувчилар томонидан иш ўринлари
захирага қўйилганлиги тўғрисидаги
маълумотлар **“Ягона миллий
меҳнат тизими”**га кирувчи бўш
(вакант) иш ўринлари базасида **реал
вақт режимида акс этиб борилиши
таъминланди**

“Ишга марҳамат”
мономарказларида ногиронлиги
бўлган шахслар учун тавсия
этилган ва меҳнат бозорида
**талаб юқори бўлган касблар,
хорижий тил, компьютер
саводхонлиги ва компьютерда
дастурлаш асослари** бўйича
доимий равишда ўқув
курсларини ташкил этилди

**ЭЪТИБОРИНГИЗ
УЧУН РАҲМАТ!**